

แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารกรณีศึกษาคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนิน
สะดวก จังหวัดราชบุรี

โดย
นายทศพร ลีมดำเนิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารกรณีศึกษาคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF GASTRONOMY TOURISM
ROUTE,CASE STUDY KHLONG DAMNOEN SADUAK, DAMNOEN
SADUAK,RATCHABURI PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Business Administration (MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION
PROGRAM)

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2017

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารกรณีศึกษา
	คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
โดย	ทศพร ลีมีดำเนิน
สาขาวิชา	หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัตน์วงศ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณวีร์ บุญคุ้ม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(อาจารย์ ดร. พิชญ์พัช ไวยโชติ)

57602388 : หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงอาหาร,การพัฒนา,เส้นทาง

นาย ทศพร ลิ้มดำเนิน: แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหารกรณีศึกษา
คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รอง
ศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร กรณีศึกษาคลอง
ดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานที่ท่องเที่ยว
รูปแบบของร้านอาหารที่เปิดให้บริการ ภายในอำเภอดำเนินสะดวก และนำเสนอแนวทางในการ
พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยเป็นการวิจัยเชิง
คุณภาพ ผ่านการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้ให้ข้อมูล
หลักแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้ดูแล
สถานที่ท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่จำนวน 30 คน

ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่บริเวณ 2 ฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ระหว่างหลัก 5 ถึง หลัก 8 มีถนนคอนกรีต ทั้ง 2 ฝั่งคลองและมีสะพานที่รถยนต์
สามารถข้ามฝั่งได้ทั้งหมด 3 แห่ง ด้านแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก มีความหลากหลายทั้ง
ในด้านรูปแบบสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม เทศกาล งานประเพณีที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ไม่
ว่าจะเป็นประเพณีแห่พระทางน้ำ หลวงพ่อโตรัตนโรจนฤทธิ์ งานประจำปีปิดทองหลวงพ่อดโต วัด
ราษฎร์เจริญธรรม เทศกาลอุ้มฮวานและของดีดำเนินสะดวก งานย้อนรำลึกเสด็จประพาสต้น รัชกาล
ที่ 5 เทศกาลถือศีลกินเจ ซึ่งถือว่าอำเภอดำเนินสะดวก มีศาลเจ้าและโรงเจมากที่สุด แนวทางการ
พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร พบว่าสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนา
ยกระดับมาตรฐานร้านอาหาร ให้ถูกสุขลักษณะและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ผล
จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวต้องการให้หน่วยงานที่ดูแลด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานพัฒนา
ชุมชน มาให้ความรู้และความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชนเพื่อร่วมมือกันพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว
พัฒนารูปแบบของสินค้าและการให้บริการ การสร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจในชุมชน และ
ควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมรวมถึงความปลอดภัย

57602388 : Major (MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION PROGRAM)

Keyword : gastronomy tourism development route

MR. TOSAPORN LIMDUMNERN : GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF GASTRONOMY TOURISM ROUTE,CASE STUDY KHLONG DAMNOEN SADUAK, DAMNOEN SADUAK,RATCHABURI PROVINCE THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR PITAK SIRIWONG, Ph.D.

The purposes of the study on guidelines for the development of gastronomy tourism route, case study of Khlong Damnoen Saduak, Damnoen Saduak, Ratchaburi Province were to study tourist attractions and restaurants, to propose ways of development gastronomy tourist route within Damnoen Saduak, and to find the guidelines for the development of gastronomy tourism route. In a qualitative study through observation, in-depth interviews and focus group discussion with 30 key informants, divided into 3 groups: Government officials, community leaders, politicians, entrepreneur, travel administrator and Thai tourists.

The study indicates that on both sides of Khlong Damnoen Saduak, Damnoen Saduak, Ratchaburi Province from milestone No. 5 to 8 are concrete roads and 3 concrete bridges on the banks on the canal. There are several of tourist attractions, activities, events, festivals, that are held throughout the year for tourists to enjoy such as Phra Trai Rat Rojanarit Buddha float festival, Annual ceremony of Wat Rat Charoen Tam, sweet grapes contest festival, Remembrance of His Majesty King Rama 5's royal visit, because of the amount of shrines and high amount of Chinese population. Guidelines for the development of gastronomy tourism route were supports developments on restaurant to fit hygienic standards and responses to the needs of tourists. Entrepreneurs, travel administrator and Thai tourists, seek knowledge from tourism agencies and community development department for villagers to understand and cooperate in tourism, products, and service developments in order to sustain the economy in the community as well as environmental and safety control.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความช่วยเหลืออนุเคราะห์
ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยช่วยเหลือ ให้
คำแนะนำ ตลอดจนตรวจแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผศ.ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม ประธาน
กรรมการ ดร.พิชญ์พฐ์ ไวยโชติ ที่ได้เสียสละเวลาในการตรวจวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำที่เป็น
ประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระครูสมุห์วีโรจณ์ วมังคโล รองเจ้าอาวาสวัดปราสาทสิทธิ์ ที่ให้
ความอนุเคราะห์ข้อมูล ภาพถ่ายและเสียสละเวลาในการสัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการวิศรุต อินแหยม ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สำนักงานกาญจนบุรี ผู้อำนวยการแสงจันทร์ แก้วประทุมรัมย์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด
ราชบุรี ดร.พัทธวรรณ เลิศสุชาตวนิช นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานการท่องเที่ยวและ
กีฬาจังหวัดราชบุรี ที่เสียสละเวลาในการให้คำแนะนำ และให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกในการทำวิจัยฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ ปลัด ฌภิญญา ชื่นสงวน ปลัดอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี นางนวล
นิตย์ สังข์กระแสน นักพัฒนาการอำเภอดำเนินสะดวก นายอนุเทพ ทวีโชคไพศาล นักวิชาการพัฒนา
ชุมชนชำนาญการ สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี นายกเทศมนตรีขวัญ
ชนก ศรีประภา สมาชิกสภาเทศบาลอภิชาติ ปานมณี ผู้อำนวยการดอกเอื้อง บวรสุคนธชาติ
ผู้อำนวยการกองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัด
ราชบุรี รองนายกเทศบาลวิเชียร อยู่เจริญสมบัติ ปลัดเทศบาลวัดชัย สอนประสาน สมาชิกสภา
เทศบาลปิยะ อรรถภักดิ์ไตรมิตร เทศบาลศรีดอนไผ่ ที่เสียสละเวลาในการสัมภาษณ์ในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบพระคุณนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ เจ้าของกิจการ ผู้นำชุมชน ในพื้นที่อำเภอดำเนิน
สะดวก จังหวัดราชบุรี ที่เสียสละเวลาในการสัมภาษณ์ในการศึกษาครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณครอบครัวลี้มดำเนิน เพื่อนๆพี่น้อง ร่วมรุ่นบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร กลุ่มนครปฐม ที่ให้ความหวังใจ และคอยเป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา
และความช่วยเหลือในหลายๆด้าน จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ทศพร ลี้มดำเนิน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ขอบเขตด้านแนวคิด.....	6
ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	6
ขอบเขตด้านพื้นที่.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	9
ความหมายของการท่องเที่ยว.....	9
บทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	12
องค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	14
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร.....	17

ความหมายของ Gastronomy.....	17
ความหมายของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร (Gastronomic Tourism).....	18
แนวคิดเกี่ยวกับตลาดเฉพาะกลุ่ม.....	25
ความหมายของตลาดเฉพาะกลุ่ม.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์.....	28
ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บริบทอำเภอดำเนินสะดวก.....	40
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	42
ด้านการปกครอง.....	42
ด้านเศรษฐกิจ.....	43
ด้านการศึกษา.....	44
ด้านประชากร.....	44
ด้านศาสนาและวัฒนธรรม.....	44
บทที่ 3 วิธีการวิจัย.....	47
ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย.....	48
ขั้นตอนการวิจัย.....	49
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
สถานที่เก็บข้อมูล.....	51
การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	51
การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล.....	52
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
<u>ตอนที่ 1</u> ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.....	54

ชุมชนตลาดหลัก 5	56
ชุมชนตลาดน้ำดำเนินเก่า.....	57
ชุมชนตลาดน้ำดำเนินใหม่ (ปากคลองต้นเข็ม)	58
คลองดำเนินสะดวก	59
วัดโชติทายการาม.....	60
โรงพิมพ์เจริญสิน โรงพิมพ์เก่าแก่.....	61
วัดปราสาทสิทธิ์.....	62
วัดราษฎร์เจริญธรรม (วัดสุน).....	63
วัดแม่พระสายประคำ	64
ศาลเจ้าท่งเฮงตัว.....	65
<u>ตอนที่ 2</u> ผลการศึกษาข้อมูลร้านอาหารริมทาง ผลไม้.....	66
<u>ตอนที่ 3</u> ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร	76
แนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เกี่ยวกับการจัดเส้นทางการท่องเที่ยว	76
การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในด้านของกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	76
การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว.....	77
การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ภายในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.....	77
เส้นทางที่1 ชลถิ่น คลองดำเนินฯ เพลินตลาดน้ำ	79
เส้นทางที่2 เลาะเลี้ยว เที่ยวดำเนินฯ เพลินสุขใจ.....	80
<u>บทที่ 5</u> สรุปผลการวิจัย	83
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดของพื้นที่บริบทของสถานที่ท่องเที่ยว.....	84
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านร้านอาหาร สินค้าชุมชน สินค้าเกษตร.....	86
สรุปผลการนำเสนอเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว	87

สรุปผลแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนิน สะดวก ราชบุรี.....	89
ด้านการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว.....	89
ด้านการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานร้านอาหาร สินค้า และบริการ	89
ด้านการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว กิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้.....	90
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	91
อภิปรายผล.....	91
ข้อเสนอแนะ.....	93
ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปปฏิบัติ.....	93
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	94
รายการอ้างอิง.....	96
ภาคผนวก.....	99
ประวัติผู้เขียน.....	106

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	ตารางแสดงอาหารและผลไม้ประจำภาค 24
ตารางที่ 2	ตารางแสดงการความแตกต่างระหว่าง Niche Market กับ Mass Market 27
ตารางที่ 3	ตารางแสดงรายการอาหาร/เครื่องดื่ม ในร้านอาหาร/ร้านอาหารริมทาง..... 68
ตารางที่ 4	ตารางแสดงรายการอาหาร/เครื่องดื่ม ในร้านอาหาร/ร้านอาหารริมทาง (ต่อ) 69
ตารางที่ 5	ตารางแสดงรายการอาหาร/เครื่องดื่ม ในร้านอาหาร/ร้านอาหารริมทาง (ต่อ) 70
ตารางที่ 6	ตารางแสดงรายการอาหาร/เครื่องดื่ม ในร้านอาหาร/ร้านอาหารริมทาง (ต่อ) 71
ตารางที่ 7	ตารางแสดงรายการผลผลิตทางการเกษตรที่มีชื่อเสียง 72
ตารางที่ 8	ตารางแสดงสินค้า OTOP ในพื้นที่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 73
ตารางที่ 9	ตารางแสดงสินค้า OTOP ในพื้นที่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (ต่อ)..... 74
ตารางที่ 10	ตารางแสดงรายการวัตถุดิบประกอบอาหารที่มีการแปรรูป 75

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	ภาพแสดง การคมนาคมสัญจรและการค้าขายภายในคลองดำเนินสะดวก ปี พ.ศ. 2505 ..	40
ภาพที่ 2	ภาพแสดง สวนองุ่นดำเนินสะดวก ของเกษตรกรอำเภอดำเนินสะดวก.....	43
ภาพที่ 3	ภาพแสดง สวนมะพร้าว ของเกษตรกรอำเภอดำเนินสะดวก.....	43
ภาพที่ 4	ภาพแสดง โบสถ์คริสต์ วัดแม่พระสายประคำ หลักห้า โรงเรียนวันทามารีอา.....	45
ภาพที่ 5	ภาพแสดง ตลาดน้ำหลักห้า บริเวณปากคลองโพหัก ริมคลองดำเนินสะดวก	56
ภาพที่ 6	ภาพแสดง ตลาดน้ำหลักห้า บริเวณปากคลองโพหัก ริมคลองดำเนินสะดวก	56
ภาพที่ 7	ภาพแสดง ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก บริเวณปากคลองลัดพลี ในอดีต	57
ภาพที่ 8	ภาพแสดง ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก บริเวณปากคลองลัดพลี ในปัจจุบัน.....	57
ภาพที่ 9	ภาพแสดง ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ปากคลองต้นเข็มในอดีต.....	58
ภาพที่ 10	ภาพแสดง ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ปากคลองต้นเข็ม	58
ภาพที่ 11	ภาพแสดงคลองดำเนินสะดวก บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอดำเนินสะดวก.....	59
ภาพที่ 12	ภาพแสดง คลองดำเนินสะดวก บริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์.....	59
ภาพที่ 13	ภาพแสดง พระประธานในพระอุโบสถวัดโชติทายการาม.....	60
ภาพที่ 14	ภาพแสดง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ	60
ภาพที่ 15	ภาพแสดง การเรียงตัวอักษร ก่อนทำการพิมพ์ โรงพิมพ์เจริญสิน.....	61
ภาพที่ 16	ภาพแสดง บริเวณหน้าร้าน เจริญสินการพิมพ์ หลัก 5	61
ภาพที่ 17	ภาพแสดง บริเวณด้านหน้าวิหารหลวงพ่อไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์ ริมคลองดำเนินสะดวก	62
ภาพที่ 18	ภาพแสดง การตักบาตรทางน้ำ บริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์.....	62
ภาพที่ 19	ภาพแสดง ภายในอุโบสถวัดราษฎร์เจริญธรรม.....	63
ภาพที่ 20	ภาพแสดง การพายเรือขายของบริเวณหน้าวัดราษฎร์เจริญธรรม.....	63
ภาพที่ 21	ภาพแสดง บริเวณด้านหน้าโบสถ์วัดพระแม่สายประคำ โรงเรียนวันทามารีอา ราชบุรี..	64

ภาพที่ 22	ภาพแสดง กิจกรรมฉลองโบสถ์พระแม่สายประคำ หลักห้า โรงเรียนวันทามารีอา.....	64
ภาพที่ 23	ภาพแสดง บริเวณด้านหน้าศาลเจ้าทงเฮ่งตี้ ที่ได้รับการบูรณะในปัจจุบัน	65
ภาพที่ 24	ภาพแสดงแผนที่การเดินทางโดยรอบสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก	82

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ในปีพุทธศักราช 2555 องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554) (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) ได้ตีพิมพ์รายงานในหัวข้อ Global Report on Food Tourism ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ “การท่องเที่ยวเพื่อกิน” หรือ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism) ว่าเป็นแนวโน้มของการท่องเที่ยวที่กำลังมาแรงและน่าสนใจ โดยในระยะ เวลาหลายปีที่ผ่านมา มีการวิจัยที่ค้นพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางต่างประเทศ จะมีการใช้จ่ายค่าอาหารและเครื่องดื่มค่อนข้างสูง ซึ่งคิดเป็น 1 ใน 3 ของค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวทั้งหมด นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวในปัจจุบัน มีความสนใจในอาหารท้องถิ่นที่มีความแปลกใหม่ในแต่ละสถานที่ที่เดินทางไป โดยถือว่าอาหารเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยว จึงอาจกล่าวได้ว่า กระแส Food Tourism มีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในลักษณะ Experiential Tourism อย่างลงตัว นอกจากนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ยังกล่าวว่าอาหารมีความสัมพันธ์ กับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ข้าวหอมมะลิจากภาคอีสานของประเทศไทย อุ่นจากรุ่นในแคว้นทางใต้ของประเทศฝรั่งเศส ประเพณีการดื่มชาแบบชาวอังกฤษ ซึ่งนอกจากจะเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์แล้ว การท่องเที่ยวเชิงอาหารยังสามารถเชื่อมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวแบบท้องถิ่น (Local Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ปัจจุบันหลากหลายประเทศชั้นนำทั่วโลก ได้พัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยการนำเสนอ ด้านอัตลักษณ์ ความหลากหลาย และวัฒนธรรมทางด้านอาหาร สู่การเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวจนประสบความสำเร็จอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวได้รู้จักและให้ความสนใจด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รวบรวมมรดกทางด้านวัฒนธรรมอาหาร ได้เห็น สถานที่ท่องเที่ยวที่โด่งดังด้านวัฒนธรรมอาหารที่มีความหลากหลายทั้งอาหารพื้นถิ่นและอาหารนานาชาติ ที่ช่วยสร้างประสบการณ์ในการเดินทางให้กับนักท่องเที่ยว และช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวประเทศไทยได้มีการมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานพัฒนาอาหารไทยสู่ครัวโลก (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

ประเทศไทยเป็นแหล่งการผลิตอาหารที่มีคุณภาพและมีความสำคัญของโลก เนื่องจากที่ตั้งของประเทศไทยซึ่งอยู่ในคาบสมุทรเหนือเส้นศูนย์สูตร มีอากาศแบบร้อนชื้น ประกอบกับสภาพภูมิประเทศทั้งเทือกเขา แม่น้ำ แหล่งน้ำตามธรรมชาติและธรรมชาติแบบป่าฝนเขตร้อนที่อุดมด้วยความ

หลากหลายทางชีวภาพ ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นต้นทุนทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการคิดค้น สร้างสรรค์ และดัดแปลงอาหารให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยที่มีรสชาติหลากหลาย นอกเหนือจากความกลมกล่อมรสชาติของอาหารไทยแล้ว เครื่องปรุง และส่วนผสมที่ได้รับการคัดสรรคุณภาพมาเป็นอย่างดี ทั้งยังมีความหลากหลายของประเภทอาหารไม่ว่าจะเป็นอาหารคาว อาหารหวาน และผลไม้ที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดปี(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

นอกจากนี้อาหารไทย ยังถูกพัฒนาให้เป็นช่องทางทางการสื่อสารและนำเสนอด้านการตลาดที่สำคัญในการเผยแพร่สัญลักษณ์ของประเทศไทยในเรื่อง “วิถีไทย” (Thai Life Style) ที่โดดเด่นส่งผลต่อเนื่อง ทำให้ภาพรวมของวัฒนธรรมไทยอยู่ในระดับสากล เกิดกระแสการนิยมไทยในระยะยาว และยังเป็นส่วนช่วยในการสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้อีกทางหนึ่ง อาหารนับว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยว จากผลสำรวจพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวจำนวน 2,700 คน ใน 9 ประเทศทั่วเอเชีย แปซิฟิก พบว่า นักท่องเที่ยวในเอเชียแปซิฟิก พิจารณาอาหารและเครื่องดื่มเป็นปัจจัยสำคัญ ในการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงร้อยละ 5 ที่กล่าวว่าอาหารและเครื่องดื่มไม่ใช่ปัจจัยในการเดินทาง(ณัฐชรา กิจวิกรานต์, 2557) จากข้อมูลดังกล่าวส่งผลให้เห็นว่า อาหารมีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย หรือชาวต่างชาติ

การท่องเที่ยวเชิงอาหารนั้น อาหารไทยนั้นนับว่าเป็นอาหารที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ได้รับความสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ อาหารไทยท้องถิ่นนั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆของแต่ละภูมิภาค รวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญา และวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในแต่ละชุมชน ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบ เครื่องปรุง สมุนไพร ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น และด้วยภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นเอง การสร้างสรรค์อาหารจึงได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตในชุมชน ประวัติความเป็นมา รวมถึงวิวัฒนาการตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน (วันดี ณ สงขลา, 2537)

สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยหลายแห่ง มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอาหาร กำลังเริ่มที่จะตระหนักถึงความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ที่จะส่งผลถึงการเกิดสินค้าด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสร้างภาพลักษณ์ที่จดจำได้ อีกทั้งเป็นรายได้ที่สามารถต่อยอดไปสู่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเช่น เทศกาลอาหาร เมืองท่องเที่ยวอาหาร ร้านอาหารต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ด้านอาหาร เป็นต้น

(กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร, 2560) กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้และเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว โดยสามารถเชื่อมโยงรายได้สู่ระดับชุมชน และภาคการเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอาหาร Food tourism or Gastronomy tourism เป็นอย่างมากเนื่องจากอาหารเป็นตัวแทนในการนำเสนอสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ต่างๆ เป็นการแสดงออกถึงตัวตนของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น การรับประทานอาหารท้องถิ่นถือว่าเป็น การกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้อาหารยังเป็นสื่อในการจูงใจให้เกิด การท่องเที่ยวโดยการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารจากการ รายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ.2558 ประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเชิง อาหารมากที่สุด คือ สเปน ฝรั่งเศส อิตาลี อังกฤษ ตามลำดับ กิจกรรมที่ได้รับความนิยมคือ การเรียน ทำอาหาร การเยี่ยมชมไรไวน์ เป็นต้น ส่วนในประเทศไทยนั้นในปี พ.ศ. 2558 มีรายได้จากการ ท่องเที่ยวเชิงอาหาร 456,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด โดย มาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 282,000 ล้านบาท ประเทศที่ใช้จ่ายด้านอาหารสูงสุดได้แก่ จีน อังกฤษ และรัสเซีย ตามลำดับ และรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่ท่องเที่ยวภายในประเทศไทย 174,000 ล้านบาท

สินค้าการท่องเที่ยวเชิงอาหารของไทยมีหลากหลายและเชื่อมโยงสู่ชุมชนและธุรกิจอื่น ๆ โดย สินค้าสำคัญอันดับแรก คือ อาหาร เนื่องจากอาหารไทยหลายชนิดเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมติด อันดับโลกเช่น ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ผัดไทย ผัดกะเพรา แกงเผ็ดเป็ดย่าง ต้มข่าไก่ ยำเนื้อ หมู สะเต๊ะ ไก่ผัดเม็ดมะม่วง และพะแนงเนื้อ เป็นต้น นอกจากนี้ การท่องเที่ยวอาหารยังสามารถกระจาย รายได้สู่ท้องถิ่น จากการที่นักท่องเที่ยวได้ทานอาหารแล้วจิตใจซึ้งกลับไปรับประทานและเป็นของฝาก ซึ่งมีจำหน่ายทุกจังหวัดทั่วประเทศ เชื่อมโยงสู่โรงเรียนสอนทำอาหาร นักท่องเที่ยวที่ชอบอาหารไทย อยากเรียนรู้ทำอาหารไทย เพื่อให้สามารถทำอาหารเองได้เมื่อกลับประเทศ โรงเรียนสอนทำอาหารจึง มีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยวสำคัญ เช่น กรุงเทพฯ ภูเก็ต เชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งสร้าง รายได้ปีละ 590 ล้านบาท การท่องเที่ยวเชิงอาหารกระจายรายได้สู่ภาคเกษตรทั้งทางตรงและ ทางอ้อมเช่น อาหารใช้ผลผลิตการเกษตรเป็นวัตถุดิบหลัก การเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้และแปรรูป ผลผลิตการเกษตรในฟาร์ม เป็นต้น สินค้าของที่ระลึกเกี่ยวกับอาหาร อาทิ เครื่องเทศ เครื่องปรุง ผลิตภัณฑอาหารสำเร็จรูป ผลไม้ เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

งานเทศกาลอาหารของต่างประเทศและของไทยงานเทศกาลอาหารเป็น 1 ใน 5 กิจกรรม ที่ นักท่องเที่ยวเชิงอาหารให้ความสนใจและเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก โดยงานเทศกาลอาหารในต่าง ประเทศ มีจัดขึ้นทุกภูมิภาคทั่วโลก เช่น งานเทศกาลอาหาร ไวน์ งานเทศกาลอาหารท้องถิ่น งาน เทศกาลอาหาร Street Food เป็นต้น สำหรับงานเทศกาลอาหารในประเทศไทยมีจัดขึ้นทุกภูมิภาค ทั่วประเทศ เช่น งานเทศกาลอาหารถิ่นประเทศไทย จังหวัดชลบุรี งานเทศกาลผลไม้จันทบุรี และที่ สำคัญคือ งานเทศกาลอาหารไทยในต่างประเทศเช่น งานเทศกาลอาหารไทยในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

การแนะนำอาหารไทยให้เป็นที่รู้จักโดยคนที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาหารและร้านอาหารที่น่าสนใจในประเทศไทย โดยเฉพาะที่เป็นชาวต่างชาติ สำหรับผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแนะนำอาหารไทย เช่น เจมี โอลิเวอร์ พ่อครัวหนุ่มชาวอังกฤษที่

รณรงค์ให้โรงเรียนต่างๆ ในอังกฤษเปลี่ยนการบริการอาหารขยะในโรงเรียนเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ แทน เช่น แกงไก่ของไทย เป็นต้น มาร์ค วินส์ ผู้เขียนคอลัมน์ (Food Blogger)ชาวอเมริกันที่เดินทางท่องเที่ยวและชิมอาหารทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ หม่อมหลวงภาสันต์ สวัสดิวัตน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารที่ลงลึกทุกรายละเอียดและชิมอาหารกว่า 5,000 แห่ง ทั่วโลก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

อาหารพื้นถิ่นของคนภาคกลางมีมากมายหลายชนิด ฝีมือในการประกอบอาหารนั้น มีทั้งฝีมือชั้นสูงที่เรียกว่า “ฝีมือชาววัง” กล่าวคือ ฝีมือในการประกอบอาหารที่ถือว่าเป็นเลิศ จากพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ชมฝีพระหัตถ์สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี (เจ้าฟ้าบุญรอด) ดังปรากฏในกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวานว่า (อำไพ ไสร้จจะพันธุ์, 2536)

ดับเหล็กลาวกร้อนต้ม	เจื่อน้ำส้มและพริกไทย
โอชาจะหาไหน	ไม่มีเทียบ เปรียบเหมือนนาง
หรือแม้แต่อาหารท้องถิ่นอื่นๆ สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ยังทรงมีฝีพระหัตถ์ในการปรุงเป็นเลิศโดยจัดเคียงเครื่องจิ้มอาหารท้องถิ่นภาคต่างๆ ถวายแด่สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวานว่า	
หมูแนมแหลมเลิศรส	พร้อมพริกสโตใบทองหลาง
พิศห่อเห็นรางซาง	ห่างห่อหวานปูนใจโย
ก้อยกึ่งปรุงประทีน	วางถึงถิ่นดินแดโดย
รสทิพย์หทัยมาโปรย	ฤจะเปรียบเทียบทันขวัญ

อาหารนอกจากเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของมนุษย์แล้ว ยังเป็นสิ่งที่แสดงถึงเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่แตกต่างกันออกไป จากสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ในแต่ละท้องถิ่นมีอาหารท้องถิ่นเฉพาะ คนในแต่ละท้องถิ่นกินอาหารสืบทอดกันมาตามความเคยชิน และตามวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ แต่เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นอาหารที่กินกันอยู่ในท้องถิ่นก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย อาหารหลากหลายชนิดที่ทำกินกันในชีวิตประจำวันได้สูญหายไปเพราะวิธีการทำยุ่งยาก หรือผู้มีฝีมือในการทำอาหารชนิดนั้นๆ ล้มหายตายจากไปและไม่มีผู้ใดได้รับการถ่ายทอดไว้ ทำให้อาหารหลายชนิดสูญหายไปจากท้องถิ่นนั้นด้วย(ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2542)

อำเภอดำเนินสะดวกในอดีตได้ใช้เส้นทางทางสัญจรทางน้ำ วิธีชีวิตส่วนใหญ่จึงมีความผูกพันต่อคลองดำเนินสะดวก รวมทั้งวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงเชื้อชาติของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ริมคลองดำเนินสะดวก เป็นผลให้อาหารการกินแตกต่างกันออกไปอีกด้วย

หลักฐานอันทรงคุณค่าที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมในการกินของชาวพื้นถิ่น ริมคลองดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี คืออาหารที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ทรงเสวยที่บ้านแจ้หวด คลองดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เมื่อคราวเสด็จประพาสต้นเยี่ยมพสกนิกร โดยมีใ้ราชฎทรงทราบฐานะอันแท้จริง หมายทรงอานาณภาพ (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ) เล่าในจดหมายฉบับที่ 2 ว่า

“ไปถึงบ้านแห่งหนึ่ง เจ้าของบ้านเป็นผู้หญิง กำลังตากหอม กระเทียม พอเห็นเรือก็ร้องเชื้อเชิญให้แวะที่บ้าน แก่ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร คงเข้าใจว่าเป็นพวกขุนนางตามเสด็จ ครั้นเสด็จขึ้นเรือนแล้วเพียงต้อนรับยั้งยังไม่พอใจ ยังเข้าไปยกหม้อข้าวกับกระบะไม้ ใส่ขามกะลา มีผักกาดผัดหมู น้ำพริก กับอะไรอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งแกหาไว้กินเองในเวลาเย็นมาตั้งอีก ใครเคยตามเสด็จประพาสไพรเวทมาก่อนย่อมเข้าใจดี ถ้ามีช่องสนุกในการที่จะได้ทรงสมาคมกับราชฎเกิดขึ้นอย่างนี้แล้ว ที่พระเจ้าอยู่หัวของเราจะเว้นเป็นไม่มี”

ความสำคัญของการท่องเที่ยวอาหารพื้นถิ่น นั้นสามารถพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) และยังเป็นรูปแบบที่สามารถสื่อสารไปยังกลุ่มตลาดที่มีศักยภาพเฉพาะ (Niche Market) ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากในปัจจุบันนี้ อาหารตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปนั้น เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในประสบการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยว และในบางครั้งอาหารถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในด้านการท่องเที่ยว ที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวอาหารพื้นถิ่นนั้น ยังก่อให้เกิดเอกลักษณ์ด้านอาหารพื้นถิ่น และเกิดอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าทางการท่องเที่ยว (กนกกานต์ วีระกุล และคณะ, 2556)

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษา แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในพื้นที่ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่มาจากรากฐานทางวัฒนธรรม ที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คน ที่อาศัยอยู่ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับอาหารไทยพื้นถิ่น ริมคลองดำเนินสะดวก ในการนำเสนอเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ในการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารให้เป็นที่รู้จักและดำเนินอยู่อย่างยั่งยืน ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอาหารไม่ควรที่จะถูกมองข้าม เพราะประเทศไทยมีเอกลักษณ์ที่สำคัญด้านอาหารทำให้ควรที่จะนำจุดเด่นนี้มาสร้างความเข้มแข็งทางภาพลักษณ์โดยรวม และภาพลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อเป็นจุดยืนทางการตลาดด้านการแข่งขันแก่รูปแบบการท่องเที่ยวอาหารได้ ซึ่งจะส่งผลถึงศักยภาพการแข่งขันที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาบริบทของอาหาร ที่อยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยว พื้นที่ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาต่อไปนี้

ขอบเขตด้านแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยมีกรอบแนวความคิด และทฤษฎีการศึกษาหลัก ในเรื่องของการท่องเที่ยวอาหาร ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของอาหารที่มีอยู่ในพื้นที่ถิ่น ที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวอาหารเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี นั้นผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก บริเวณริมคลองดำเนินสะดวก และบริบทของอาหารที่มีการจัดจำหน่ายในพื้นที่ดังกล่าว

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา : คือพื้นที่ชุมชนสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก ตำบลปราสาทสิทธิ์ ตำบลดอนไผ่ ตำบลศรีสุราษฎร์ ตำบลดำเนินสะดวก (หลัก 5 ถึง หลัก 8) อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ประชากรส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนหันหน้าเข้าหาคลองดำเนินสะดวกมีวิถีชีวิตผูกพันกับคลองดำเนินสะดวกแห่งนี้ รวมถึงยังใช้คลองในการคมนาคมไปยังพื้นที่ต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สวนผัก ผลไม้ รองลงมาคืออาชีพค้าขายและรับจ้างบริการทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร หมายถึง เส้นทางการเดินทาง เพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับอาหารในท้องถิ่น หรือสถานที่นั้นๆ

อาหารพื้นถิ่น หมายถึง อาหารที่ประชาชนบริโภคอยู่ในชีวิตประจำวันและบริโภคในโอกาสต่างๆ โดยอาศัยเครื่องปรุง วัสดุที่นำมาประกอบอาหารจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากแหล่งธรรมชาติที่แวดล้อมอยู่

คลองดำเนินสะดวก หมายถึง เป็นคลองที่เชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำแม่กลองเข้าด้วยกัน เป็นคลองที่ผ่านพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม โดยประชาชนชาวดำเนินสะดวกใช้คลองดำเนินสะดวกเพื่อการเกษตร และการคมนาคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบริบทของอาหาร พื้นที่คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการประกอบอาหาร ซึ่งประชาชนในอำเภอดำเนินสะดวก หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์
3. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเผยแพร่ร้านอาหารพื้นถิ่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ และสร้างความภูมิใจให้แก่คนในชุมชน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย รัฐบาลมีนโยบายด้านการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การจ้างงาน การสร้างรายได้ และอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการรณรงค์ด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกลายเป็น “สินค้า” ที่สามารถสร้างรายได้มาพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวอยู่อย่างมั่งคั่งทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม ตลอดจนเรื่องวิถีชีวิต อาหารการกิน มีการแฝงตัวอยู่ในการท่องเที่ยวหรือวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวอาหารเชิง ริมนคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ต้องอาศัยการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของงานวิจัยที่มีการเผยแพร่ทั้งเป็นเอกสาร แผ่นพับ รวมถึงสาระความรู้ที่เป็นข้อมูลที่ถูกเผยแพร่ทางระบบอินเทอร์เน็ต โดยได้ศึกษาอย่างหลากหลายและครอบคลุมที่เป็นเนื้อหาของงานวิจัยโดยละเอียด เพื่อเป็นแนวทางของการศึกษาและคาดว่าจะทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาศัยผ่านกระบวนการให้คำนิยามและกระบวนการทำงานที่เสนอผ่านผู้รู้ นักวิชาการที่มีมุมมองและแนวความคิดที่แตกต่างกัน เพื่อมาเป็นแนวทางในการศึกษาการท่องเที่ยวอาหารพื้นถิ่น โดยแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี
 - 1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร
 - 1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับตลาดเฉพาะกลุ่ม
 - 1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. บริบทของพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนับเป็นกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์อย่างหนึ่ง เป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งตามปกติทั่วไป การท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงเป็นกิจกรรมที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่าธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลกหากเปรียบเทียบกับธุรกิจอื่นด้วยกัน โดยในส่วนนี้จะนำเสนอ ความหมายของการท่องเที่ยว บทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยว และองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนี้

ความหมายของการท่องเที่ยว

คำว่า “การท่องเที่ยว” (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง แต่มิได้หมายความเพียงเฉพาะแต่การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความบันเทิงดังส่วนมากที่เข้าใจ การเดินทางเพื่อการติดต่อธุรกิจ เพื่อการศึกษา เพื่อการศึกษาหาความรู้ หรือเพื่อการประชุมสัมมนา ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวด้วยกันทั้งสิ้น อีกความหมายของคำว่าท่องเที่ยวนั้นสามารถกำหนดได้โดยเงื่อนไข 3 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) ดังต่อไปนี้

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อาศัยอื่นเป็นการชั่วคราว (Temporary)
2. การเดินทางด้วยความสมัครใจ (Voluntary)
3. การเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ตาม ที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้

ในขณะที่ (ประเวศ วะสี, 2554) ได้นำเสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไว้ 10 ประการ คือ

1. เพื่อยกระดับจิตสำนึก ศักดิ์ศรี และคุณค่าของการเป็นคนไทย ที่เรียกว่ามิติที่จิตวิญญาณ มิใช่มีแต่มิติทางวัตถุหรือเงินทองเท่านั้น
2. เพื่อกระตุ้นการวิจัย เช่น การวิจัยประวัติศาสตร์ ความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาความรู้ในท้องถิ่นด้านต่างๆ โดยมีการทำเป็นระบบฐานข้อมูลไว้
3. เพื่อส่งเสริมด้านวัฒนธรรม โดยให้เยาวชนและประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งมิได้มีความหมายถึงศิลปะแขนงต่างๆเท่านั้น หากยังรวมถึงวิถีชีวิตของชนกลุ่มนั้นๆด้วย
4. เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ความยากจน ซึ่งชุมชนสามารถให้บริการที่พัก อาหาร สินค้าชุมชน โดยสร้างความเชื่อมโยงกับการวิจัยประวัติศาสตร์ หรือทรัพยากรในท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้มนุษย์กับมนุษย์ได้สัมผัส และพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น เพราะการทอ้งเที่ยวเป็นการเคลื่อนไหวให้คนได้มาพบและมาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การที่มนุษย์ได้มีปฏิสัมพันธ์กันนั้น จะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

6. สร้างรายได้ และการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรายได้ที่เป็นธรรม และเห็นความยุติธรรมนั้น ผู้รับรายได้จะพยายามรักษาระบบ ซึ่งวิธีการหนึ่งที่สำคัญ คือจะต้องมีการพัฒนาระบบบัญชี ที่สามารถดูได้เข้าใจโดยง่าย โดยระบบบัญชีนี้จะเป็นทั้งข้อมูล และการสื่อสาร เพื่อแสดงความยุติธรรม

7. ก่อให้เกิดความสุขอย่างสร้างสรรค์ ความสุขที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวัฒนธรรม ความสุขที่ได้จากการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในชุมชน การทอ้งเที่ยวควรนำไปสู่การสร้างสรรค์ ดังนั้นต้องมีการตั้งเป้าหมายด้านการทอ้งเที่ยว ไว้ว่า การทอ้งเที่ยวเป็นสิ่งที่ดี เมื่อนักทอ้งเที่ยวเข้ามาในชุมชนแล้ว ได้สัมผัส ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ดี จะทำให้นักทอ้งเที่ยวเกิดแรงบันดาลใจ ในการกระทำสิ่งที่ดีด้วย

8. การพัฒนาทางการศึกษา การทอ้งเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาการวิจัย การเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงการอบรมบุคลากรในท้องถิ่นให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่นได้

9. ส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสและยุติธรรม การทอ้งเที่ยวสามารถเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลในสังคม เนื่องจากการทอ้งเที่ยวเป็นระบบที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายทั้งชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลภายใน ในขณะที่เดียวกันการทอ้งเที่ยวยังต้องมีการสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกหรือนักทอ้งเที่ยว เพื่อให้เกิดการถ่ายเทข้อมูลข่าวสารแบบสองทางได้ กล่าวคือทั้งจากภายในสู่ภายนอก และจากภายนอกสู่ภายใน การรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ นี้เอง ทำให้เกิดกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของการสร้างสังคมโปร่งใส

10. การพัฒนาระบบการจัดการ การทำให้ระบบมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และต้องทำเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการทอ้งเที่ยว

(สุจारी จันทรสุข, 2541) กล่าวไว้ว่า การทอ้งเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีมานานหลายทศวรรษ ซึ่งเป็นกิจกรรมทางสังคมเชิงมนุษย์สัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางระบบเศรษฐกิจ การพักผ่อนหย่อนใจ แต่เดิมนั้น เมื่อนักทอ้งเที่ยวเดินทางไปถึงถิ่นใด จะมีการปรับตัวให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของการทอ้งเที่ยว ในปัจจุบันแหล่งทอ้งเที่ยวหลายแห่งมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในหลายๆด้าน ให้สอดคล้องกับประเภทของนักทอ้งเที่ยว หรืออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆเพื่อดึงดูดนักทอ้งเที่ยว

การท่องเที่ยวถือเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจจากที่อยู่อาศัยปกติ เป็นที่อื่นชั่วคราวด้วย วัตถุประสงค์ใดๆก็ตาม แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

(ภราเดช พยัฆวิเชียร, 2539) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเคลื่อนไหว (Movement) ของผู้คน จากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งรวมทั้งการเดินทางระหว่างหรือข้ามประเทศ (International) และการเดินทางภายในประเทศ (Domestic) การท่องเที่ยวยังถือเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งก่อให้เกิดการแสดงออกหรือไม่แสดงออกในด้านต่างๆ กล่าวคือ ความรู้สึก (Feeling) แรงบันดาลใจ (Motivation) ความเข้าใจในมนุษย์ (Human Understanding) ความพอใจ (Satisfaction) ความเพลิดเพลิน (Pleasure) การแสดงออกหรือพฤติกรรมต่างๆเหล่านี้จะเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างประชาชาติในโลก ทำให้โลกใบนี้แคลงและเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

(เสรี วังไพจิตร, 2533) ได้ให้ความหมาย คำว่า การท่องเที่ยว หมายถึง ผลรวมของ ปรากฏการณ์ หรือความสัมพันธ์ต่างๆที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำต่อกันและกัน (ปฏิสัมพันธ์) ของ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ในกระบวนการดึงดูดและต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่นๆ

จากแนวคิดและความหมายทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้ ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเดินทาง ของผู้คน จากสถานที่อยู่อาศัยเดิม ไปอีกที่อยู่อาศัยหนึ่งเป็นการชั่วคราว ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความ นันทนาการ เพื่อความผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง และเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เพื่อการประกอบ อาชีพหรือหารายได้ โดยมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะเดินทางไปท่องเที่ยว และจะต้องมี จุดมุ่งหมายของการเดินทาง จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัยและ สามารถกำหนดความหมายและลักษณะของการท่องเที่ยว

บทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทยนั้นถือว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงมีนโยบายหลักที่สำคัญประการหนึ่ง คือการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยจัดวางมาตรการและกระบวนการที่ถูกต้องในการวางแผนงาน เพื่อขยายอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้กว้างขวางขึ้น และทำรายได้เป็นเงินอัตราต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมอาหารท่องเที่ยวจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยว ในการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีมาตรฐาน และมีปริมาณที่เพียงพอต่อการขายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว หรือจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในทุกๆปี รวมถึงการสรรสร้างสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การสนับสนุนงานประเพณีแต่ละท้องถิ่น การผลิตสินค้าหรือของที่ระลึกให้มีคุณภาพมาตรฐาน ราคาเหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้การเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ หรือระหว่างประเทศ ทำให้เกิดมิตรไมตรี ความเข้าใจ และการยอมรับในความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี (อุดม เขยกิจวงศ์ และคณะ, 2545) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. บทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพสังคม
 - 1.1 การท่องเที่ยวมีส่วนในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ ความเป็นมิตรไมตรี และความเข้าใจในอันติระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน รวมถึงก่อให้เกิดสันติภาพ
 - 1.2 การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาผลิต หรือประดิษฐ์สิ่งของในรูปแบบของสินค้าพื้นเมือง หรือสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อไว้จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน
 - 1.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ป่าไม้ พืชพันธุ์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ ความหวงแหน ความรักผืนแผ่นดินที่อาศัยอยู่
 - 1.4 การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนา สร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น ทำให้มีการก่อสร้างสิ่งใหม่ มีการลงทุนด้านการผลิต ประชาชนสามารถมีงานทำ
 - 1.5 การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท ทำให้ประชาชนในชุมชนชนบทมีงานทำ โดยที่ไม่ต้องเดินทางออกไปหางานทำนอกชุมชน
2. บทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ
 - 2.1 การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ผลผลิตขายได้ทุก วันทุก เวลา ตามความเหมาะสม

2.2 การท่องเที่ยวเป็นสิ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตหมุนเวียนเป็นวงจรภายในประเทศทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการลดอัตราการว่างงานลง

2.3 การท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมหาศาล นับเป็นรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าส่งออกประเภทอื่น

2.4 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียน และการกระจายรายได้ไปสู่ระดับภูมิภาค การพัฒนาความเจริญก็จะไปถึงภูมิภาคนั้นๆ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงภูมิภาคนั้นๆ เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆในท้องถิ่น เช่น ธุรกิจที่พักแรม ร้านอาหารชื้อ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆมากมาย

2.5 การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต การนำทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย โดยเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในรูปของการผลิตสินค้าและการบริการ

2.6 รายได้จากการท่องเที่ยว มีผลกระทบทวีคูณในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ผลผลิตส่วนรวมของประเทศมีค่าทวีกว่า 2 เท่าตัว

3. บทบาทและความสำคัญของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3.1 บทบาทของนักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติตัวให้เหมาะสมในระหว่างการเดินทางตามเงื่อนไข และกติกาของแต่ละท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.2 บทบาทของมัคคุเทศก์ ได้แก่ บทบาทสำคัญในการที่จะช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวตามธรรมชาติไว้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด มัคคุเทศก์จึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยว

3.3 บทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวก่อนที่จะมีการเดินทางไปท่องเที่ยว เพื่อช่วยลดการสูญเสียทรัพยากรทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ เช่น การจัดทำแผนการเดินทาง และส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อหลีกเลี่ยงการขายสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมมากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ที่มีการจัดการไม่เหมาะสม การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้คน และระบบนิเวศของพื้นที่ที่จะไปเยือน ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติขณะเดินทาง การจัดปฐมนิเทศให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่ควรสนใจเป็นพิเศษ เป็นต้น

3.4 บทบาทของประชาชนในพื้นที่ หมายถึง กลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น และบุคคลจากภาครัฐบาล ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งในด้าน บวก และด้านลบ ได้แก่

3.4.1 ประชาชนในท้องถิ่น จะต้องช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากร หากพบเห็นสิ่งใดผิดปกติ จำเป็นจะต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องรับทราบ เพื่อทำการแก้ไข นอกจากนี้ ประชาชนในพื้นที่จะต้องช่วยกันส่งเสริม อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติและดูแลความสะอาดของสถานที่นั้นๆด้วย

3.4.2 รัฐบาลมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการระบบในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวให้เป็นระบบระเบียบ หน่วยงานจากภาครัฐบาลต้องกำหนดรูปแบบ กฎระเบียบ กติกา ให้มีการกวดขันอย่างเข้มงวด โดยไม่ปล่อยให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวจนสูญเสียความสมดุล มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืน ให้การสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการอนุรักษ์และพัฒนา ซึ่งภาครัฐบาลควรกำหนดวิธีการรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การกำหนดพื้นที่เขตอนุรักษ์สัตว์ป่า การกำหนดพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ และกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปบทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยวได้ว่า เป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศชาติ และมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศไทย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ให้สอดคล้องต่อแนวทางการพัฒนาเส้นทางทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจรได้แก่

นักท่องเที่ยว (Tourist) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Tourism Authority of Thailand) ได้กำหนดนิยามของนักท่องเที่ยวไว้ ซึ่งสอดคล้องกับองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้หนึ่งผู้ใดที่พำนักอาศัยในถิ่นพำนักของตน และถือสัญชาติของถิ่นพำนักนั้นเดินทางไปยังอีกสถานที่หนึ่งซึ่งไม่ใช่ถิ่นพำนักของตน ไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง หรือค้างคืน เพื่อจุดประสงค์หลักคือ การพักผ่อนหย่อนใจ หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่กิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดรายได้ หรือผลกำไรจากแหล่งที่ไปเยือน

(นิคม จารุณี, 2544) ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวไว้ 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวค้างคืน (Tourist) หมายถึง ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ที่มาพักอาศัยอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป วัตถุประสงค์ของการเดินทางคือ การเดินทางมาเยือนเพื่อพักผ่อน ฟันท่องเที่ยว ทักสนศึกษา การแข่งขันกีฬา การติดต่อธุรกิจ หรือการประชุมสัมมนา เป็นต้น

2. นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน (Excursionists) คือ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราวและอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

ดังนั้น นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากต่างประเทศจึงหมายถึง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่เดินทางไปพำนักอยู่ประเทศหนึ่ง เดินทางไปยังสถานที่อื่นภายในประเทศนั้นๆ นอกเหนือจากการพำนักอาศัยตามปกติของนักท่องเที่ยว โดยมีระยะเวลามากกว่า 24 ชั่วโมง หรือหนึ่งคืน โดยมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่กิจกรรมเพื่อหารายได้จากสถานที่นั้น การเดินทางเพื่อใช้เวลาพักผ่อนวันหยุด สุขภาพ การศึกษา ศาสนา และการกีฬา เป็นต้น (อุดม เขยกิจวงศ์ และคณะ, 2548)

สมบัติ กาญจนกิจ ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้คนที่เดินทาง ไปเยี่ยมเยือนยังต่างถิ่น ที่ไม่ใช่ถิ่นอาศัยตามปกติ ด้วยเหตุผลที่ไม่ใช่เพื่อการดำรงชีพที่ถิ่นที่เดินทางไปเยี่ยมเยือน รวมทั้งผู้ที่สามารถและไม่สามารถนำมาจัดเก็บเป็นข้อมูลทางสถิติได้ เช่น ผู้อพยพ ผู้โดยสารเดินทางผ่าน ผู้ทำงานตามชายแดน กลุ่มคณะทูตของต่างประเทศ ผู้แทนกงสุล เป็นต้น การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวว่า การที่จะมีนักท่องเที่ยว นั้น จะต้องมีการตลาดท่องเที่ยวในการชักนำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่ง ตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้เดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ซึ่งในกระบวนการจัดการได้หมายรวมถึงการส่งเสริมและการพัฒนาการขาย และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยการตลาดท่องเที่ยว สามารถทำได้ 2 วิธี คือ

1. การให้บริการทั้งในด้านข้อมูล ข่าวสารทางด้านการท่องเที่ยว ครอบคลุมในทุกๆด้าน
2. การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ หมายถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายโดยการผ่านสื่อในช่องทางต่างๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

การขนส่ง (Transportation) การท่องเที่ยวทุกประเภท สิ่งทีหลีกเลี่ยงไม่ได้คือการเคลื่อนย้ายของผู้คนจากถิ่นที่พำนักอาศัยเป็นถิ่นประจำสัญชาติ ไปยังสถานที่พำนักอื่นเป็นการชั่วคราว ด้วยการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยวการขนส่งจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยว เพราะการขนส่งเป็นการบริการที่จะทำให้เกิดกระบวนการท่องเที่ยวและเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวก ที่นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจได้เองตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นการขนส่งจึงเป็นส่วนสำคัญของการท่องเที่ยวและการเดินทางในลักษณะที่แตกต่างกัน (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544)

ดังนี้

1. การขนส่ง ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง แล้วเดินทางกลับมายังจุดที่เริ่มออกได้
2. การขนส่ง ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีความสะดวกสบาย ซึ่งการขนส่งถือเป็นบริการหลักของการท่องเที่ยว ควรมีการบริการที่เต็มรูปแบบ ครบวงจร หรือควรมีบริการเสริมต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว ที่สถานที่ท่องเที่ยวจะต้องมีไว้เพื่ออำนวยความสะดวก และให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ที่เข้ามายังทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นให้ได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกอยากใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในสถานที่แห่งนั้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว หมายถึง สรรพสิ่งที่สามารถรองรับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเหล่านี้ หน่วยงานภาครัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนในแหล่งสถานที่ท่องเที่ยว และถือเป็นผลพลอยได้ในการมีไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) (วินิจ วีรียงกูร, 2532) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม วัฒนธรรมประเพณี ที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นนั้นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละท้องถิ่น ที่มารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ในกรณีสำหรับประเทศไทยนั้น ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแบ่งตามลักษณะความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภท ธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีความสวยงาม ได้แก่ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกชาติ ทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เป็นต้น
2. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี หรือกิจกรรม เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของศาสนพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต สภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ตลาดน้ำ ตลาดท้องถิ่น ถนนคนเดิน เป็นต้น
3. ประเภทโบราณวัตถุสถานและศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือทางศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน กำแพงเมือง อนุสาวรีย์ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่านักท่องเที่ยว คือผู้หนึ่งผู้ใดที่อาศัยอยู่ในถิ่นอาศัยพำนักของตน และถือสัญชาติของถิ่นที่พำนักนั้น และได้เดินทางไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ถิ่นพำนักของตนที่ถือสัญชาติ โดยใช้ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง หรือค้างคืน เพื่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การันทนาการ การศึกษาหาความรู้ ที่ไม่ใช่กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้หรือเกิดผลกำไรจากการไปเยี่ยมชมในสถานที่ดังกล่าว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

ความหมายของ Gastronomy

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2559: บทแปลจากฉบับภาษาอังกฤษ) ได้อธิบายความหมายของคำว่า Gastronomy ไว้ว่า Gastronomy คือ การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอาหารและศิลปะวัฒนธรรมอาหารในศาสตร์ของการทำอาหาร และหมายรวมถึงศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำอาหาร การกิน ซึ่งศิลปะในการปรุงอาหารก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำว่า Gastronomy เพราะฉะนั้นคำว่า Gastronomy อาจจะเกี่ยวข้องกับศิลปกรรมและสังคมศาสตร์และแม้กระทั่งวิทยาศาสตร์ธรรมชาติในแง่ของระบบย่อยอาหารในร่างกายมนุษย์ หลากหลายอาชีพและกิจกรรมต่างๆมากมาย ที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์และศิลป์ของอาหาร เช่น นักชิมอาหาร นักวิจัยอาหาร นักพัฒนาตำรับอาหาร นักปรุงอาหาร นักเขียนเกี่ยวกับอาหาร นักทดสอบอาหาร นักจัดตกแต่งอาหาร เป็นต้น อาหารจึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสหวิทยาการ อาหารนั้นมักเกี่ยวพันกับกิจกรรมอื่น เช่น การเดินป่า นาฏศิลป์ ภาพวาด ประติมากรรม วรรณกรรม สถาปัตยกรรมและเพลง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอาหารการกินที่แท้แล้ว ก็เป็นทั้งศิลปะศาสตร์และวิทยาศาสตร์ อีกทั้งเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้คนอาศัยอยู่และประทั้งชีวิต

Bo and Dylan ได้ให้ความหมายของคำว่า Gastronomy หมายถึง วิชาโภชนศาสตร์ หรือศาสตร์แขนงต่างๆ ทั้งสังคมวิทยา มานุษยวิทยา การเมือง เศรษฐกิจ มาอธิบายเรื่องของอาหารและการรับประทานของผู้คนที่อาศัยบนโลก และรูปแบบการกินอาหารของผู้คนในแต่ละภูมิภาคของโลกที่แตกต่างกันออกไป (Bo and Dylan, 2011)

กล่าวโดยสรุปแล้ว Gastronomy เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกๆ แง่มุม ทั้งในด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ รวมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการกินอาหารแบบศิลปศาสตร์มาพัฒนาเป็นอาหารในรูปแบบใหม่ๆ ที่เป็นที่ยู่อักกันในเรื่องอาหารโมเลกุลประดิษฐ์ “Molecular Gastronomy” ซึ่งกำลังนิยมอยู่ในแถบอเมริกาและยุโรป

ความหมายของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร (Gastronomic Tourism)

ก่อนหน้าปี ค.ศ. 1990 “อาหาร” นั้นถูกมองว่าเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวตามร้านอาหาร โรงแรมหรือรีสอร์ท ซึ่งมีบริการด้านอื่นด้วยเท่านั้น แต่ปัจจุบันอาหารถูกมองว่ามีนัยสำคัญต่อการ เป็นตัวแทนที่จะนำเสนอสังคมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งอดีตและปัจจุบัน มีการกล่าวว่าการท่องเที่ยวอาหารนั้นเป็นประสบการณ์ที่สามารถสัมผัสได้ที่สำคัญ (Kasper C, 2009) จากความสำคัญดังกล่าวมีการสรุปความสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารไว้ดังนี้ (Hall M. Mitchell R, 2005)

1. ทำให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. เป็นองค์ประกอบของการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว
3. เป็นองค์ประกอบในด้านการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและเศรษฐกิจของท้องถิ่น
4. เป็นส่วนสำคัญในการแข่งขันทางการตลาด
5. เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของความเจริญทั้งระดับโลก ระดับประเทศและระดับท้องถิ่น
6. เป็นสินค้าและบริการที่จำเป็นและสำคัญต่อนักท่องเที่ยว

G.E du Rand & E. Heath ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร คือการผสมผสานระหว่างธรรมชาติของพื้นที่ วัฒนธรรม การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง การเป็นเจ้าของที่ดีและ เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งรวมเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้จากสถานที่แห่งนั้น โดยเฉพาะความสามารถในการสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งการลิ้มลองอาหาร การเรียนรู้กระบวนการประกอบอาหารในแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังสถานที่นั้นๆ ดังนั้นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร จึงหมายรวมถึง ประสบการณ์การท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารมิใช่เพียงเกิดจากร้านอาหารที่ราคาแพง เพราะเนื่องจากราคาไม่ใช่ตัวชี้วัดสำหรับคุณภาพของอาหาร แต่จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่เที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารหรือเรียกได้ว่าเป็น ‘food

tourist' มีความประทับใจกับร้านอาหารราคาไม่แพง ร้านอาหารตามริมทาง หรือร้านอาหารที่อาจไม่เป็นที่รู้จักสำหรับผู้คนทั่วไปได้เช่นกัน หากสถานที่แห่งนั้นสามารถให้ “ประสบการณ์ที่น่าประทับใจ” ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ (Du Rand, 2006)

จากมุมมองของ Hall และ Mitchell ได้ให้คำจำกัดความ ที่ครอบคลุมการท่องเที่ยวอาหาร (Food tourism) ไว้ว่า คือการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจทำให้เกิดการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ด้านอาหาร การผลิตอาหาร เทศกาลอาหาร ร้านอาหาร หรือแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะเรื่องอาหาร ซึ่งความหมายของการท่องเที่ยวอาหารในภาษาอังกฤษสามารถแตกย่อยออกมาเป็น Gastronomic tourism หรือ Culinary tourism เป็นความหมาย โดยใช้ระดับความสนใจของนักท่องเที่ยวในเรื่องอาหารเป็นภาพรวมในระดับปานกลาง ซึ่งอาจรวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่น แต่คำว่า Culinary tourism หรือ Gourmet tourism คือ การที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับอาหารที่เฉพาะเจาะจง เช่น สนใจอาหารประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือสมัครเข้าร่วมการอบรมการประกอบอาหาร เป็นต้น ซึ่งความสนใจและแรงจูงใจด้านอาหารจะมีมากกว่า (Hall M. Mitchell R, 2005)

Cohen, E และ Avieli, N. กล่าวไว้ว่า วิธีการที่จะทำให้อาหารในท้องถิ่นโดดเด่นและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายนั้น อาหารเหล่านั้นควรได้รับการส่งเสริมและแนะนำให้รู้จักร่วมกับการท่องเที่ยว เป็น “การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร” ในการจัดการอาหารเพื่อการท่องเที่ยวนี้ บางครั้งอาหารท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับการดัดแปลงหรือพัฒนาตำรับ เพื่อให้ถูกปากนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และในขณะเดียวกันกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร จะเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยท้องถิ่นนั้นๆอาจได้รับอิทธิพลอาหารของนักท่องเที่ยวและปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมหรือรสชาติของท้องถิ่นได้เช่นกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว (Cohen E, 2004)

Hall ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารนั้นว่า อันที่จริงแล้วไม่ใช่สิ่งใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ได้หยิบยกเรื่อง “อาหาร” มาเพื่อเป็นหัวข้อหลักในการเน้นศึกษา เนื่องจากเห็นถึงความสำคัญของอาหารที่มีต่อการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวอาหารนี้มีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวอาหารนั้นที่ได้รับความสนใจเนื่องจากกระแสนิยมที่เกิดขึ้นในประเด็นต่างๆ ได้แก่

1. สังคมโลกได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับอาหารในเชิงวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
2. มีการเกิดขึ้นใหม่ของสถานที่รับประทานอาหารที่แปลกใหม่
3. การส่งเสริมการตลาดโดยใช้เรื่องอาหารเป็นสิ่งดึงดูด แนวทางใหม่ที่สามารถสร้าง ความนิยมให้แก่ภัตตาคารได้
4. อาหารนับเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่มากกว่าการรับประทานอาหารในบ้าน ถือเป็น การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมแบบหนึ่งของภัตตาคาร

5. อาหารทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกและสัมผัสสถานที่ท่องเที่ยวเป็นอย่างดี หรือเรียกได้ว่า Sense of place ซึ่งเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

แม้ว่าในยุคปัจจุบันนี้อาหารในสถานที่ต่างๆ ได้รับอิทธิพลจากที่อื่นๆ มากมายจนทำให้ไม่สามารถที่จะแยกลักษณะของอาหารไปตามเกณฑ์ภูมิศาสตร์ ลักษณะอากาศ หรือประวัติศาสตร์ แต่ถือเป็นวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงหรือแลกเปลี่ยนตามกาลเวลาและปัจจัยภายนอก (Hall, 2003)

Urry กล่าวว่า กระแสความสนใจเฉพาะทางโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับอาหารกับการท่องเที่ยว นั้นเป็นผลมาจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะช่วงที่เรียกว่า postmodernism ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้กล่าวว่านักท่องเที่ยวมองว่า “การท่องเที่ยวประกอบด้วยสินค้าที่หลากหลาย ไม่ใช่เพียงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมาประกอบกันเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยว” ความหมายของนักท่องเที่ยวที่สนใจเรื่องอาหาร (Gastronomic tourists/ Food Tourists) เป็นกระแสที่เกิดขึ้นในช่วง postmodern หมายถึง “นักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาประสบการณ์ด้านอาหารที่แท้จริง ซึ่งสามารถสะท้อนความมีเอกลักษณ์ ความเรียบง่าย วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น” ดังนั้นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมนี้สามารถสื่อสารได้โดยผ่านความเป็นเอกลักษณ์ของอาหาร มีนักท่องเที่ยวหลายคนหลากหลายเชื้อชาติเดินทางท่องเที่ยว เพื่อที่จะเสาะแสวงหาความแปลกใหม่ของอาหารในแต่ละท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจยังคงติดกับวัฒนธรรมเดิมของตน (John Urry, 2002)

Haukeland ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบลักษณะนี้ว่าเป็น การท่องเที่ยว ที่ได้สัมผัสถึงอัตลักษณ์ที่แท้จริงของสถานที่นั้นๆ ซึ่งเป็นกระแสการท่องเที่ยวที่มีผลมาจากการพัฒนาทางโลกาภิวัตน์ ที่เข้าไปถึงยังท้องถิ่นต่างๆ (Haukeland, 2001)

Ritchie & Crouch กล่าวว่า การท่องเที่ยวอาหารโดยภาพรวมแล้ว ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบเฉพาะ หรือการท่องเที่ยวทางเลือก ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา แม้ว่าอาหารคือส่วนประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว แต่ในหลายประเทศการท่องเที่ยวอาหารยังไม่

เป็นที่สนใจ รวมทั้งได้รับการส่งเสริมอยู่ในวงจำกัด แต่ในปัจจุบันกระแสความสนใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอาหารกลับมีมากขึ้นเนื่องจากปัจจัยหลากหลาย เช่น พฤติกรรมผู้บริโภค และความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป การตื่นตัวด้านการอนุรักษ์ และการแข่งขันระหว่างแหล่งท่องเที่ยว (Ritchie and Crouch, 2000)

Mac Cannell ได้ยกตัวอย่างความแปลกใหม่เกี่ยวกับด้านอาหาร เช่น การที่ร้านอาหารบางร้านนำเอาครัวที่เคยอยู่หลังร้าน มาออกแบบและปรับปรุงนำครัวมาอยู่ด้านหน้า เปิดเผยขั้นตอนการปรุงให้ลูกค้าเห็น ซึ่งทำให้เกิดความน่าสนใจให้กับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวมากกว่าเป็นแค่ร้านอาหารทั่วไป ซึ่งก็เป็นแนวทางเดียวกับ 'living museum' (MacCannell, 1999)

ณันท์ สินธุศิริ ได้กล่าวถึง เอกลักษณ์ของอาหารไทยไว้ว่า อาหารไทยนับเป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่ได้สั่งสมและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่รุ่นหนึ่ง อย่างต่อเนื่อง ความโดดเด่นของอาหารไทย นอกจากรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์แล้ว อาหารไทยยังได้ผสมผสานศิลปะและวัฒนธรรมไทยไว้ได้อย่างลงตัว ในปัจจุบันอาหารไทยได้ชื่อว่าเป็นอาหารที่มีรสชาติเผ็ดร้อน (Hot and Spicy) หอมเครื่องเทศ และสมุนไพรที่บรรพบุรุษบรรจงใส่เป็นส่วนประกอบในอาหารจนได้รสชาติที่กลมกล่อม และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ จนได้ชื่อว่าเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ จากการที่มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และได้ลิ้มรสชาติอาหารไทยที่มีความหลากหลาย รวมทั้งมีการเปิดร้านอาหารไทยในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้อาหารไทยเป็นที่นิยมของผู้บริโภคในประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ทางคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติร่วมกับรายการ Top Ten ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ได้สำรวจอาหารไทยที่เป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศ 10 อันดับ ได้ผลดังนี้ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ผัดไทย ผัดกระเพรา แกงเผ็ดเป็ดย่าง ต้มข่าไก่ ยำเนื้อ สะเต๊ะ ไก่ผัดเม็ดมะม่วงหิมพานต์ แกงพะแนง ประเทศไทยได้มีการมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ ในการดำเนินงานพัฒนาอาหารไทยสู่ครัวโลก เนื่องจากประเทศไทยเป็นฐานการผลิตอาหารที่สำคัญและมีคุณภาพของโลก เนื่องจากที่ตั้งซึ่งอยู่ในคาบสมุทรเหนือเส้นศูนย์สูตร มีอากาศแบบร้อนชื้น ประกอบกับสภาพภูมิประเทศทั้งเทือกเขา แม่น้ำแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และธรรมชาติแบบป่าฝนเขตร้อน อุดมสมบูรณ์ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ล้วนแต่เป็นทุนทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ คิดค้น สรรสร้าง และดัดแปลงอาหารให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยที่มีรสชาติหลากหลายและกลมกล่อม นอกเหนือจากรสชาติของอาหารไทยที่กลมกล่อม เครื่องปรุง และส่วนผสมที่ได้รับการคัดสรรคุณภาพมาเป็นอย่างดี ทั้งยังมีความหลากหลายของชนิดอาหารไม่ว่าจะเป็นอาหารคาว อาหารหวาน และผลไม้ที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดปี เมื่อพิจารณาโครงการครัวไทยสู่ครัวโลก จะเห็นว่ามรดกประสงค์ในการมุ่งเน้นและส่งเสริมให้อาหารไทยเป็นหนึ่งในอาหารที่ได้รับ

ความนิยมทั่วโลก ทั้งนี้เพื่อส่งออกความเป็นไทย (Thainess) ได้แก่ อาหารสด อาหารสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูป วัตถุดิบ เครื่องปรุง เครื่องใช้ และอุปกรณ์ตกแต่ง สินค้าและบริการอื่นๆ จากประเทศไทย นอกจากนี้ยังพัฒนาร้านอาหารไทยในต่างประเทศให้เป็นช่องทางการสื่อสารด้านการตลาดที่สำคัญในการเผยแพร่สัญลักษณ์ของประเทศในเรื่อง “วิถีไทย” (Thai Life Style) ที่โดดเด่น ส่งผลต่อเนื่องให้ภาพรวมของวัฒนธรรมไทยอยู่ในระดับสากล เกิดกระแสความนิยมไทยในระยะยาวและยังจะเป็นส่วนสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้อีกทางหนึ่ง (ณนันท สิริสุทธิ, 2557)

กนกกานต์ วีระกุล และคณะ (2556) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร (Gastronomic Tourism) จึงหมายถึงการผสมผสานของธรรมชาติของพื้นที่ในแต่ละท้องถิ่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง การเป็นเจ้าของพื้นที่และเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งรวมเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากสถานที่แห่งนั้น โดยเฉพาะการสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งการลิ้มลองอาหารในท้องถิ่น การเรียนรู้กระบวนการและขั้นตอนการประกอบอาหาร เป็นต้น ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารไว้ว่า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว หมายถึง การบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว หรือแหล่งท่องเที่ยวและการบริการของธุรกิจท่องเที่ยวที่รองรับความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยการดำเนินงานต่างๆ ต้องให้ทรัพยากรท่องเที่ยวของประเทศมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นๆ ขณะเดียวกันก็มีการสร้างการบริการทางการท่องเที่ยวที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวนั้นด้วย เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น มีการพำนักอาศัยอยู่ในประเทศนานวันขึ้น และมีการใช้จ่ายในประเทศมากขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีการลงทุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยภาครัฐจะเป็นผู้ลงทุนในการพัฒนาสร้างคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ พร้อมทั้งแสวงหาและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว อีกทั้งรัฐบาลจะต้องลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวด้วย สำหรับภาคเอกชนก็มีการลงทุนด้านการบริการทางการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การลงทุนในการประกอบธุรกิจการขนส่ง ที่พักแรม อาหาร การบริการนำเที่ยว และการจัดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส กล่าวว่า การท่องเที่ยว (Tourism) คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัย ภูมิภาคหนึ่ง ไปยังสถานที่อื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน หรือหาประสบการณ์แปลกใหม่ซึ่งเป็น สิ่งที่ไม่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวันในภูมิภาคของตนเอง ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและ องค์กรประกอบต่างๆ ของสถานที่ที่เดินทางท่องเที่ยวผ่าน หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่เข้าไปและจะต้องทำ การพักค้างแรมในสถานที่นั้นๆ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) คือการเดินทางที่ นำไปสู่ประสบการณ์ที่แท้จริงและมีการเชื่อมโยง ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในงานศิลปะ มรดก หรือคุณลักษณะพิเศษของสถานที่ และยังก่อให้เกิดการเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้คนท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตนั้นขึ้นมา การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร (Gastronomic Tourism) จึงหมายถึงการผสมผสานของธรรมชาติของพื้นที่ วัฒนธรรม การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง การเป็นเจ้าของที่ดีและ เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งรวมเป็น ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้จากที่แห่งนั้นโดยเฉพาะการสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งการลิ้มลอง รสชาติอาหาร การเรียนรู้กระบวนการประกอบอาหาร เป็นต้น (สุรเชษฐ์ เชษฐมาส, 2541)

กนกกานต์ วีระกุล และคณะ (2556) ได้กล่าวถึงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงอาหาร ไว้ว่า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วยสินค้าทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม และการ บริการที่คาดว่าจะตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าได้มากที่สุด มีลักษณะเด่น ดังนี้

1. ลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ผสม ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ของธุรกิจย่อยในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวผสมกัน ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจขายของที่ระลึก ธุรกิจการนำเที่ยว ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจบันเทิง ฯลฯ ธุรกิจบริการเหล่านี้ต่างก็มีนโยบาย การวางแผนทางการตลาด รูปแบบ การบริการและการดำเนินงานอื่นๆ ในลักษณะที่แตกต่างกัน ทำให้ยากต่อการกำหนดมาตรฐาน และการควบคุม นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความพึงพอใจ ความร่วมมือทางธุรกิจจึงมี ความสำคัญมากในการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และทำให้ตลาดการท่องเที่ยว เจริญเติบโต

2. ส่วนผสมบางส่วนของผลิตภัณฑ์เป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องหรือทดลองใช้ก่อนได้ เช่น การบริการ ความสะอาดสบาย ความปลอดภัย ลูกค้าจึงต้องใช้ความรู้สึกส่วนตัว อารมณ์และ จินตนาการในการตัดสินใจซื้อ ผู้ประกอบธุรกิจจำเป็นต้องนำเสนอขาย โดยการสร้างสถานการณ์ สมมุติให้ลูกค้าเกิดจินตนาการ และเห็นภาพชัดว่าผลิตภัณฑ์เป็นอย่างไร เช่น ภาพโฆษณาของบริษัท การบินไทยจำกัด ซึ่งแสดงถึงความอ่อนไหวและความนุ่มนวลของการให้บริการ ธุรกิจโรงแรมจัดทำ โบชัวร์หรือแผ่นพับที่มีภาพห้องพักและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยถ่ายทำจากสถานที่จริง ทั้งนี้ผู้ ประกอบธุรกิจจำเป็นต้องสร้างภาพ หรือจินตนาการให้ใกล้เคียง หรือเหมือนกับความเป็นจริงมาก

ที่สุด เพื่อแสดงว่าไม่หลอกลวงลูกค้า หรือสร้างความคาดหวังให้แก่ลูกค้าในลักษณะที่เกินความจริง นอกจากนี้ ผลผลิตภัณฑการท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อเส้นทางการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสิ่งช่วยสร้างการรับรู้และการจดจำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เช่น หากนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ผลผลิตภัณฑการท่องเที่ยวที่โดดเด่น คือ ใส่อั่ว แคบหมู น้ำพริกหนุ่ม ข้าวซอย ขนมจีนน้ำเงี้ยว หรือ ผลไม้เมืองเหนือ เช่น สตรอเบอร์รี่ ลำไย เป็นต้น ตัวอย่างของผลิตภัณฑการท่องเที่ยวด้านอาหารสำหรับภูมิภาคต่างๆ ของไทยตามเส้นทางท่องเที่ยวทั่วประเทศ มีดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงอาหารและผลไม้ประจำภาค
ที่ 1 ภาค กนกกานต์ วีระกุล และคณะ (2556)

ภาค	อาหาร/วัตถุดิบ
ภาคกลาง	ปลาช่อน ปลาสลิด ปลาตุก กุ้งแม่น้ำ ต้มยำกุ้ง ข้าวแช่ ทอดมันหน่อกล้วย กะหรี่ปั๊บ ผัดไทย มะม่วง มะปราง แดงโม กล้วยหอม
ภาคตะวันออก	อาหารทะเล ใบชะมวง เงาะ มังคุด ทุเรียน สละ ระกำ เส้นจันท์ แกงหมูชะมวง น้ำปลา
ภาคตะวันตก	ขนมหม้อแกง ขนมไทย น้ำตาลสด น้ำตาลโตนด น้ำตาลทราย น้ำตาลปี๊บ ส้มโอ ลิ้นจี่ ผัก/ผลไม้นานาชาติ เนื้อสุกรสด/แปรรูป กุ้งแม่น้ำ
ภาคเหนือ	ใบชา เมล็ดกาแฟ ผัก/ผลไม้โครงการหลวง ข้าวซอย น้ำเงี้ยว น้ำพริกหนุ่มแกงฮังแล ใส่อั่ว
ภาคใต้	อาหารทะเลสด/แปรรูป รังนก เม็ดมะม่วงหิมพานต์ น้ำบูดู ข้าวยา ไข่เค็ม หมูย่างเมืองตรัง เค้กตรัง ซาลาเปาทับทึบ ลองกอง เงาะ สะตอ กล้วยเล็บมือนาง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ปลาร้า กุนเชียง หมูหยอง หมูยอ ก้วยจั๊บบัว ผัดหมี่โคราช เหนมเนือง ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว แดงโม

ดังนั้น คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร” (Gastronomic Tourism) คือประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเดินทางในการพักผ่อนเพื่อการพักผ่อนหรือหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ จากสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มและอัตลักษณ์โดดเด่นเป็นพิเศษเกี่ยวกับอาหาร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ประทับใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น รวมถึงการเรียนรู้ด้านอาหารของชุมชน วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละท้องถิ่น เช่น การเรียนรู้วิถีชาวบ้านจากการพักค้างแรมแบบ Home stay โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวปลูกผักพื้นถิ่น การเตรียมและการประกอบอาหารพื้นบ้าน ประสบการณ์ชิมอาหารจากเทศกาลประจำปีหรือจากตลาดนัดของท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งธุรกิจการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวบ้านและคนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจต้องมีการฝึกฝนและทำความเข้าใจถึงแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ซึ่งต้องเน้นที่ข้อมูลเชิงวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการและวางแผนการตลาดท่องเที่ยว มาตรฐานการบริการที่มีคุณภาพให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน การอำนวยความสะดวกในด้านที่พัก การจัดบริการอาหาร การขนส่งและคมนาคมภายในพื้นที่ท่องเที่ยว และที่สำคัญความตระหนักถึงความสะอาดและปลอดภัยของอาหาร

แนวคิดเกี่ยวกับตลาดเฉพาะกลุ่ม

ความหมายของตลาดเฉพาะกลุ่ม

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2560) ได้อธิบายความหมายของตลาดเฉพาะกลุ่ม (niche market) ไว้ว่า คือส่วนหนึ่งของตลาดที่สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่แน่นอนได้ ดังนั้นธุรกิจที่เน้นตลาดในลักษณะนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตสินค้าและบริการที่แตกต่างจากเดิมที่มีอยู่แล้วในตลาดหลัก Niche Market สามารถหมายถึงกลุ่มลูกค้าที่มีศักยภาพกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ได้ ตลาดรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อเกิดความต้องการที่มีศักยภาพของผู้บริโภคส่วนหนึ่งที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองหรือมีความต้องการเกิดขึ้นมาใหม่อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมเทคโนโลยี หรือภาวะแวดล้อมโดยทั่วไป สาเหตุที่ทำให้ตลาดกลุ่มนี้สามารถสร้างผลตอบแทนให้กับธุรกิจได้ถึงแม้จะมีสัดส่วนของการตลาดขนาดเล็กเมื่อเทียบกับตลาดโดยรวม คือการมีคุณลักษณะที่เฉพาะเจาะจงของสินค้าและบริการ รวมทั้งการที่ธุรกิจสามารถมุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของตลาดส่วนน้อยนี้ ได้อย่างเต็มที่ ถึงแม้จะไม่ได้รับประโยชน์จากข้อได้เปรียบในเรื่องของการประหยัดทางขนาด (Economy of Scale) ก็ตาม ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการคือ ประการแรกต้องเป็นกลุ่มลูกค้าที่สามารถเข้าถึงได้

ประการที่สอง ต้องขยายตัวเร็วพอมีกำลังซื้อในปริมาณที่ธุรกิจจะอยู่รอดและเติบโตได้ และประการสุดท้ายส่วนแบ่งตลาดนี้ต้องไม่ถูกครอบครองไปแล้วโดยผู้ขายรายใดรายหนึ่ง (เพ็ญญา เจริญสม, 2552)

(สุธาสินี ศรีท่ามา, 2555) ได้สรุปที่มาและความหมายของตลาดเฉพาะกลุ่ม หรือ Niche Market ไว้ว่า คำว่า Niche นั้นมาจากภาษาฝรั่งเศสแปลว่า รัง คำนี้ถูกใช้ครั้งแรกเพื่อกำหนดคุณลักษณะของตำแหน่งทางพันธุกรรม แต่เมื่อนำมาใช้เชิงธุรกิจ หมายถึง สถานการณ์หรือกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดสำหรับคนคนหนึ่ง หรือสำหรับบุคลิกลักษณะแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น ซึ่งแนวคิดนี้ได้ขยายขอบเขตจากบุคคลมาเป็นผลิตภัณฑ์ในตลาด Niche market ธุรกิจที่เน้นตลาดเฉพาะกลุ่มจึงมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตสินค้าและบริการที่แตกต่างจากตลาดที่มีอยู่แล้ว ในบางครั้ง Niche market อาจมีความหมายถึง กลุ่มลูกค้าที่มีศักยภาพกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ได้ ตลาดรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการที่มีศักยภาพของผู้บริโภคส่วนหนึ่งยังไม่ได้ได้รับการตอบสนอง หรือมีความต้องการเกิดขึ้นมาใหม่อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในสังคม เทคโนโลยี หรือสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป การมีคุณลักษณะที่เฉพาะเจาะจงของสินค้าและบริการรวมทั้งการที่ธุรกิจสามารถมุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของรูปแบบธุรกิจที่มีความจงรักภักดี เพื่อรักษายอดขายที่ทำกำไรได้ไว้อย่างยั่งยืน

(ศุภวิชัยกสิกร, 2554) ได้ให้ความหมายของ ตลาดเฉพาะกลุ่ม หรือ ตลาดลูกค้าเฉพาะเจาะจง ตลาดเฉพาะกลุ่มเป็นการผลิตหรือการขายสินค้าหรือการบริการให้กับลูกค้าเฉพาะกลุ่มเฉพาะแบบกลุ่มย่อยๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของตลาดรวมทั้งหมด ตลาดนี้จะประกอบไปด้วยลูกค้าที่มีความต้องการคล้ายๆกัน ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีรสนิยมเฉพาะ niche market อาจเป็นกลุ่มลูกค้าเดิมที่มีอยู่แล้วในตลาด แต่ผู้ประกอบการยังไม่สามารถผลิตสินค้าหรือบริการสนองความต้องการลูกค้าได้ หรืออาจเป็นตลาดที่เกิดขึ้นใหม่อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมนิยม ตลอดจนถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น กลุ่มที่สนใจสินค้าที่นำเอานวัตกรรมใหม่ๆ ใส่เข้าไปในตัวสินค้า กลุ่มที่นิยมของที่มีการออกแบบแปลก กลุ่มที่นิยมสินค้าที่เกี่ยวข้องกับบทบาทเฉพาะของตัวการ์ตูน หรือดารา นักร้องที่ชื่นชอบ กลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพ หรือกลุ่มลูกค้าที่แยกประเภทตามเพศ วัย การศึกษา หรือลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากลูกค้าทั่วไป เช่น คนที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน และคนตั้งครรภ์ เป็นต้น ทั้งนี้ niche market เป็นตลาดที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการที่มีข้อจำกัดทางด้านเงินทุนและทรัพยากร ทำให้ไม่สามารถแข่งขันทางด้านราคากับผู้ประกอบการรายใหญ่อวมถึงการทำการกรรมการตลาด การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ไปถึงกลุ่มลูกค้าในวงกว้างที่ต้องใช้งบประมาณสูงได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม Small and Medium Enterprise (SME) จึงจำเป็นต้องทุ่มเทสรรพกำลัง ทั้งทรัพยากร และเงินทุนที่มีอย่างจำกัด ไปยังตลาดกลุ่มย่อย เพื่อให้สามารถเข้าถึงพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งลูกค้าในกลุ่ม

ตลาด niche market จะให้ความสำคัญกับคุณค่าและประโยชน์ใช้สอยของสินค้าและบริการที่ผู้ประกอบ การนำเสนอ มากกว่าปัจจัยทางด้านราคา ทำให้ผู้ประกอบการ SME สามารถหลีกเลี่ยงการแข่งขันทางด้านราคากับผู้ ประกอบการรายใหญ่ที่มีศักยภาพทางด้านเงินทุนที่สูงกว่าได้ทั้งนี้ตลาดเฉพาะกลุ่มหรือ niche market นั้น แม้ว่าจะเป็นตลาดกลุ่มย่อยแบบเฉพาะเจาะจง แต่ก็มีมูลค่าตลาดสูงเพียงพอที่ผู้ประกอบการจะเข้าไปทำตลาด อีกทั้งยังมีการแข่งขันที่รุนแรงน้อยกว่า เนื่องจากผู้ประกอบการรายใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสนใจ เพราะตลาดมีขนาดเล็กเกินกว่าที่ผู้ประกอบการจะเข้าไปทำตลาด ในขณะที่เดียวกัน ก็ยังไม่มีผู้ประกอบการรายใด เป็นผู้นำตลาดอย่างเด่นชัด ดังนั้น หากผู้ประกอบการ SME รายใด สามารถค้นพบกลุ่มลูกค้าเฉพาะนี้ได้ และตอบสนองได้อย่างรวดเร็วก่อนใคร ก็จะสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำได้ ประการสำคัญ ผลกำไรที่ธุรกิจได้รับก็อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากไม่ต้องแข่งขันทางด้านราคา ทำให้สามารถกำหนดราคาที่สูงสอดคล้องกับต้นทุนการผลิตได้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการความแตกต่างระหว่าง Niche Market กับ Mass Market
ทิมา ศูนย์วิจัยกสิกรรม, 2554

ลักษณะตลาด	ตลาดเฉพาะกลุ่ม	ตลาดมวลชน
ผู้ประกอบการ	มีจำนวนน้อยราย	มีจำนวนมากราย
เงินทุนและทรัพยากร	ไม่สูง	ต้องใช้เงินทุนสูงเพื่อวิจัยและพัฒนาสินค้า รวมทั้งงบการตลาด
รูปแบบสินค้า	ผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการ	สินค้าเป็นแบบทั่วไป ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายกลุ่มลูกค้าจำนวนมาก
การกำหนดราคาสินค้า	ลูกค้าพึงพอใจในคุณค่าและประโยชน์ของสินค้า ทำให้สามารถกำหนดราคาขายได้สูงกว่า	มีการแข่งขันด้านราคาค่อนข้างสูง
การแข่งขัน	มีการแข่งขันน้อย เพราะผู้ประกอบการมีจำนวนน้อย	การแข่งขันรุนแรง บางตลาดมีผู้ประกอบการน้อย แต่เป็นผู้ประกอบการที่มีเงินทุนมาก
ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย	เฉพาะกลุ่มที่มีรสนิยมและความต้องการคล้ายคลึงกัน	ลูกค้าทั่วไป

มูลค่าตลาด	ไม่สูงมากนัก แต่สามารถสร้างรายได้และผลกำไรแก่องค์กร	มีมูลค่าสูง และมีโอกาสสร้างมูลค่าให้แก่องค์กร
กำไร	สูง ใช้งบประมาณการตลาดน้อย ไม่ต้องแข่งขันทางด้านราคา	อาจจะไม่สูง เพราะต้องการทุ่มงบการตลาดไปสู่ลูกค้าทุกกลุ่ม

ลักษณะตลาด	ตลาดเฉพาะกลุ่ม	ตลาดมวลชน
ความต้องการและรสนิยม	มีแนวคิดและความสนใจและคนความต้องการที่คล้ายคลึงกัน	รสนิยมและความสนใจแตกต่าง มีความต้องการสินค้าที่หลากหลาย
การโฆษณาประชาสัมพันธ์	ใช้งบประมาณน้อย เข้าถึงเป้าหมายที่ต้องการ	ใช้งบประมาณมากเพื่อให้เข้าถึงลูกค้าทุกกลุ่ม

คำว่า "Niche Marketing" คือกระบวนการในการหาส่วนการตลาดที่สามารถทำกำไรได้โดยการตอบสนองในสินค้าและบริการที่เป็นความต้องการเฉพาะตัวนักการตลาดทางด้านนี้มักจะให้ความสำคัญกับเรื่องของรูปแบบธุรกิจที่มีความจงรักภักดี เพื่อรักษายอดขายที่ทำกำไรได้ไว้อย่างยั่งยืน (ชัยพร วิเศษมงคล, 2553)

จากแนวคิดด้านตลาดเฉพาะกลุ่ม คือการผลิตสินค้าให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีแนวคิดและรสนิยม ที่คล้ายคลึงกัน จากแนวคิดดังกล่าว สามารถนำไปพัฒนาร่วมกับแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก ที่จะต้องศึกษากลุ่มลูกค้าและตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ตามความหมายของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึง แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา

(Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Culture) การสั่งสมความรู้ของสังคม (Wisdom) และเทคโนโลยี/นวัตกรรม (Technology and Innovation) ไปพร้อมๆกัน คำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ถูกกล่าวถึงและเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการในระดับหน่วยงานภาครัฐบาลครั้งแรกในประเทศไทยสหราชอาณาจักร โดยในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) Department of Culture, Media and Sport ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries)" ไว้ว่า "Those industries which have their origin in individual creativity, skill and talent and which have a potential for wealth and job creation through the generation and exploitation of intellectual property." (Department of Culture, Media and Sport, 2001, p. 04) และคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แปลความหมายของคำจำกัดความนี้ว่า "เศรษฐกิจที่ประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาจากความคิดสร้างสรรค์ของตัวบุคคล ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถพิเศษ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความมั่งคั่งและสร้างงานให้เกิดขึ้นได้ โดยที่สามารถสั่งสมและส่งผ่านจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา" (อาคม เต็มพิทยาไพโรสถ, 2552)

วราภรณ์ สามโกเศศ ได้กล่าวว่า Creative Economy (CE): เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ คือระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการซึ่งรวมเอาวัฒนธรรมเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน จึงทำให้ Creative Economy โดดเด่นขึ้นมาท่ามกลางระบบการผลิตอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิมและภาคการเกษตร Creative Economy เป็นรูปแบบของกลไกในขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่ ที่นำสินทรัพย์อย่าง "ความคิดสร้างสรรค์" มา "เพิ่มมูลค่า" โดยอาศัย "ความสามารถเฉพาะตัว" ผสมกับ "สินทรัพย์ของท้องถิ่น" เป็นรากฐาน ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจดังกล่าว "มีได้" มีรูปแบบเช่นที่ผ่านมามากแต่เป็น "ระบบใหม่" ที่เปิดพื้นที่ให้บุคคลในแต่ละถิ่นที่อยู่ได้นำความคิดสร้างสรรค์ของตนมามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจรูปแบบพื้นฐานสำคัญ ที่ทำให้ออกเกิดความคิดสร้างสรรค์มาจากหลักการ 3 ข้อ ได้แก่

1. ทุกคน สามารถมีความคิดสร้างสรรค์ (Everyone needs Creativity or everyone can be Creativity) เพราะเชื่อว่า คนเราทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวตั้งแต่เด็กๆแล้ว
2. ความคิดสร้างสรรค์ต้องการอิสรภาพ (Creativity needs Freedom) ทั้งนี้ในสังคมที่สนับสนุนให้ทุกคนแสดงความคิด และสามารถแสดงออกได้ จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการศึกษาฝึกฝน และเรียนรู้ อิสรภาพความคิดสร้างสรรค์ต้องการตลาด (Freedom needs markets) ทั้งอิสระของความคิดสร้างสรรค์ก่อให้เกิดตลาด อันเนื่องมาจากความคิดสร้างสรรค์ได้มีการค้นคว้า ทำเป็นข้อมูลที่มีมูลค่า ราคา และสามารถแลกเปลี่ยนนำไปใช้ประโยชน์ได้ Creative Industry หรืออุตสาหกรรมที่ใช้

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงวงจรการสร้างสรรค์การผลิต การจำหน่ายสินค้าและการบริการที่ใช้ต้นทุนทางปัญญา เป็นปัจจัยในการผลิตพื้นฐาน ซึ่งก็คือกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้อันประกอบด้วยศิลปะ การสร้างรายได้จากการค้า และทรัพย์สินทางปัญญา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งลิขสิทธิ์) อุตสาหกรรมในกลุ่มนี้สามารถผลิตได้ทั้งสินค้าที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ อันมีเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ และมีเป้าหมายทางการตลาด นอกจากนี้ สินค้าที่มีความคิดสร้างสรรค์ยังสามารถเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นเป็นพิเศษ หรือผลิตครั้งละจำนวนมากซึ่งเกิดจากการเชื่อมต่อกันระหว่างช่างฝีมือหรือหัตถกรรมและภาคอุตสาหกรรมได้ กลุ่มอุตสาหกรรมที่อยู่ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว หรือกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงระหว่างกันจะประกอบไปด้วย กลุ่มองค์ความรู้ดั้งเดิม เช่น ศิลปะหัตถกรรม, กลุ่มการแสดงศิลปะ เช่น การละคร, กลุ่มสิ่งพิมพ์และวรรณกรรม เช่น หนังสือ, กลุ่มดนตรี เช่น คอนเสิร์ตและ CD, กลุ่ม Visual Arts เช่น ภาพเขียน, กลุ่ม Audio-Visuals เช่น ภาพยนตร์และโทรทัศน์, กลุ่มงานออกแบบ เช่น สถาปัตยกรรม และกลุ่มดิจิทัลและมัลติมีเดีย เช่น ซอฟต์แวร์ และเกม เป็นต้น (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2553)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สยามอีเทลเจนท์, 2555) เป็นเศรษฐกิจที่คนไทยมีความได้เปรียบโดยพื้นฐาน แต่การจะรักษาความได้เปรียบให้ยั่งยืนยาวนานนั้น คนไทยทุกคนจะต้องร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมขึ้นมาดังนี้

1. Creative People ในปัจจุบัน สงครามแย่งชิงคนเก่ง (Talent War) กำลังเป็นปัญหาไปทั่วโลก ระบบเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาที่อยู่ในสภาวะย่ำแย่ การเก็งกำไรในตลาดการเงินยังเป็นเพียงปลายเหตุ แต่ต้นเหตุนี้เกิดจากการขาดแคลน “คนเก่ง” ที่จะมาร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ ออกมาขายในตลาดอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะเมื่อ “คนเก่ง” ถูกประเทศคู่แข่งอย่าง จีน เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ แคนาดา และอีกหลายประเทศแย่งชิงตัวไป Creative People คือการแย่งชิงชนิดหนึ่ง ที่อีกไม่นานก็จะถูกแย่งชิงกัน ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องคิดค้นวิธีการในการผลิตและรักษาคนเก่งไว้ มิเช่นนั้น Creative Economy ในประเทศไทยจะต้องล่มสลายลง

2. Creative City and Space การรักษา Creative People ที่ดีที่สุด ไม่ใช่การจ่ายเงินเดือนแพงๆ เพราะ Creative People ย่อมได้รับสิ่งตอบแทนทางวัตถุเพียงพอแล้ว สิ่งสำคัญในการดึงดูด Creative People คือ สถานที่และบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการทำงานสร้างสรรค์ “สยามสแควร์” เป็นตัวอย่างของ Creative Space ที่ดีที่สุดในเมืองไทย เพราะมีสีสันและบรรยากาศสภาพแวดล้อมของอาคารสถานที่ ซึ่งเต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ สินค้าและบริการมีครบครัน โดยเฉพาะห้างสรรพสินค้า Siam Paragon ที่เต็มไปด้วยสินค้าสร้างสรรค์ที่ปลูกเร้าแรงบันดาลใจ การเดินทางที่สะดวกสบายโดยมีรถไฟฟ้าผ่าน ทำให้ไม่ต้องหงุดหงิดกับการจราจรที่ติดขัดอันเป็นการบั่นทอนอารมณ์อ่อนไหวในการสร้างสรรค์

3. Creative Research ในเศรษฐกิจเทคโนโลยีนั้น การวิจัยค้นคว้าเป็นปัจจัยในการตัดสินใจซึ่งคนไทยไม่ถนัดงานด้าน แต่ Creative Economy จะต้องมีวิจัยเช่นเดียวกัน เพราะ Creative Research มีรูปแบบที่แตกต่างจากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่เต็มไปด้วยตรรกะและการทดลอง ตรรกะของ Creative Research คือ การทำอะไรให้ผู้บริโภคยอมรับสินค้าสร้างสรรค์ที่ผลิตขึ้นมาทำอะไรให้สินค้าสร้างสรรค์ของประเทศไทยมีความแตกต่าง Unique จากประเทศอื่นๆ การทดลองของ Creative Research ก็อาจจะเป็นการเข้าไปเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นไทยที่น่าลุ่มหลงในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อนำมาสกัดเป็น “แก่นแท้และวัตถุดิบ” ในการสร้างเอกลักษณ์ให้สินค้าไทย การแปรเปลี่ยน “ความสนุกครื้นเครง” ที่อยู่ในวิถีชีวิตของคนไทย ให้กลายเป็นสินค้าที่โดดเด่นในระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น แต่สิ่งสำคัญสูงสุดคือ คนไทยไม่มีทางเลือกมากนัก หากยังคงอยู่กับเศรษฐกิจเทคโนโลยีและโรงงาน ยิ่งเมื่อเผชิญกับสินค้านำเข้าจากจีนและเวียดนาม

องค์กรระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่กำกับดูแล ควบคุมและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มี 2 องค์กรหลักได้แก่ UNESCO และ UNCTAD ทั้ง 2 องค์กรได้ให้คำจำกัดความของคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ คำจำกัดความของ UNESCO เศรษฐกิจสร้างสรรค์คือ “อุตสาหกรรมที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญ และความสามารถที่มีศักยภาพในการสร้างงานและความมั่งคั่ง โดยการผลิตและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา” (อาคม เต็มพิทยาไพริสฐู, 2552)

โดยในขณะที่ยังคงให้คำจำกัดความคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างละเอียด และมีการนำเสนอในรูปแบบของรายงาน อย่างเป็นทางการมากที่สุด คือ UNCTAD ในรายงาน "Creative Economy Report 2008" โดย UNCTAD ได้ให้คำนิยามของคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ (United nations development programme, 2008)

“เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวความคิดในการสร้างความเจริญเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยใช้สินทรัพย์ที่เกิดจากการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์”

"เศรษฐกิจสร้างสรรค์ทำให้เกิดการสร้างรายได้ สร้างงาน และสร้างรายได้จากการส่งออก ในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม สนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์"

"เศรษฐกิจสร้างสรรค์เชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมให้มีปฏิสัมพันธ์กับเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา และการท่องเที่ยว"

"เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เน้นองค์ความรู้ เกี่ยวข้องกับมิติทางด้านการพัฒนาการ เป็นการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนทางเศรษฐกิจทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค"

"เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประเทศต้องการนโยบายที่เป็นนวัตกรรมใหม่ที่มีความหลากหลายทางแนวคิด และต้องการการปฏิบัติงานร่วมกันในทุกๆ หน่วยงาน"

"และหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์อยู่ที่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์"

วราภรณ์ สามโกเศศ (2553) ได้อธิบาย แนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการอย่างสร้างสรรค์ ไว้ดังต่อไปนี้

1. การทำความร่วมมือกับธุรกิจอื่นๆ ที่มีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน (Business Networking) เช่น กรณีรายการ SME ตีแตก ที่เป็นความร่วมมือกับบริษัทผลิตรายการเกมโชว์กับธนาคารกสิกรไทย วิธีการนี้เสมือนการติดต่อพันธมิตร ร่วมเอา DNA ข้อดีของแต่ละฝ่ายมาสนับสนุนกันจนเกิดเป็นสินค้าและบริการที่ใหม่ แตกต่าง และสร้างสรรค์

2. กลยุทธ์น่านน้ำสีฟ้า (Blue Ocean Strategy) เป็นแนวคิดที่ได้มาจากนักวิชาการสองคน คือ Renee Mauborgne และ W. Chan Kim ผู้ซึ่งค้นพบแนวคิดในการค้นหารูปแบบของสินค้าและบริการใหม่ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงตลาดรูปแบบเดิม ที่มีการแข่งขันอย่างสูง ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในการหาตลาดใหม่ที่มีคู่แข่งทางการตลาดน้อย โดยใช้กลยุทธ์น่านน้ำสีฟ้าอย่างตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ เช่น ไวน์ Yellow Tail, Body Shop, circus du soleil, Nintendo Wii และ ฟาร์มโชคชัย

3. วิธีการคิดแบบนอกกรอบ และไม่ยึดติดรูปแบบความคิดเดิม (Lateral Thinking) เช่น การมองประโยชน์ของที่หนีบการดาซทำหน้าที่หรือเป็นได้มากกว่าที่หนีบการดาซ (ผลปรากฏว่ามีผู้บอกประโยชน์ได้มากกว่า 40 อย่าง) การมองนอกกรอบทำให้เราได้สินค้าใหม่ๆ อาทิ หัวชุดเจาะแบบราบบัว เตารีดผ้าไอน้ำแบบไม่ใช่โต๊ะรีดผ้า เป็นต้น

4. แนวคิดในการมีส่วนร่วมต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (Cooperate Social Responsibility) เมื่อธุรกิจมองแนวทางการผลิตสินค้าและการบริการกว้างขึ้นกว่า แคสร้างกำไรให้กับองค์กร โอกาสใหม่ๆทางธุรกิจก็จะกว้างขึ้นตาม การพัฒนาสินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงเพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน เช่น วัสดุก่อสร้างประหยัดพลังงาน รถยนต์พลังงานทางเลือก และซากอ ัตโนมติเพื่อผู้พิการ

5. การผสมผสาน ศิลปะ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ (Arts Culture and History) ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการนำคุณค่าด้านจิตวิญญาณและความเชื่อ มาสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการได้ ตัวอย่างเช่น ตลาดน้ำร้อยปี มีผู้หลงไหลท่องเที่ยวจำนวนมาก ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ มีประวัติความเป็นมา และคุณค่าเชิงวัฒนธรรม การลงทุนก็ใช้เงินเพียงน้อยนิดหากเทียบกับการลงทุนของห้างสรรพสินค้าต่างๆ

6. การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุน สินค้าและบริการอย่างสร้างสรรค์ เป็นอีกแนวทางหนึ่งใน บางครั้งอาจไม่จำเป็นต้องลงทุนมาก แต่สามารถสร้างประสบการณ์และความแตกต่างของสินค้าได้ เป็นอย่างดี เช่น พิพิธภัณฑ์ที่นำระบบสื่อดิจิทัลเข้ามาผสมผสาน ห้องสมุดศูนย์สร้างสรรค์งาน ออกแบบ (Thailand Creative & Design Center: TCDC) และหุ่นยนต์น้องดินสอ เป็นต้น

โดยสรุปของแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ดังนี้ ความคิด เป็น ทักษะที่ต้อง ฝึกฝน ไม่ได้มีมาตั้งแต่กำเนิด ดังนั้น ทักษะความสร้างสรรค์ก็สามารถสร้างสรรค์ขึ้นได้ โดยการผ่าน กระบวนการต่างๆ ทำให้ปัจจุบัน มีหลายองค์กรทั่วโลกออกแบบหลักสูตรและวิธีการพัฒนาความคิด สร้างสรรค์มากมาย ซึ่งเชื่อว่าหากนำมาประยุกต์ใช้ในการทำธุรกิจ จะช่วยยกระดับขีดความสามารถ ในการแข่งขันในระยะยาวของหลายอุตสาหกรรมนี้ได้ สุดท้ายนี้ เศรษฐกิจและสังคมแห่งความสร้างสรรค์ เกิดจากความร่วมมือร่วมใจ การคิดคนเดียว เก่งคนเดียว ทำคนเดียว อาจไม่ใช่แนวทางที่สร้างสรรค์ ต้องช่วยกันร่วมสร้างในทุกกระดับของสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(กนกกานต์ วีระกุลและคณะ, 2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร จัดทำคู่มือสรุปเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับ อาหารสำหรับพื้นที่ในเขตสร้างร่วมมือกับหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นประจำจังหวัด ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เกี่ยวกับอาหารประจำจังหวัด จังหวัดภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัย สามารถทราบถึงข้อมูลด้าน ประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้ทำการศึกษา วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยว แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการเดินทางภายในประเทศ สถานที่พักแรมยอดนิยม แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ในกลุ่มนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมอาหาร รวมถึงผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในจังหวัด ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ตามผลการวิจัยเชิงปริมาณในเบื้องต้น ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีการจัดทำคู่มือสรุปเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในแต่ละจังหวัดและภูมิภาค โดยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน ราชการระดับท้องถิ่นในแต่ละจังหวัด ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด ในการ พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารประจำจังหวัด คณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูล การวิจัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับผิดชอบประจำสำนักงานการท่องเที่ยวประจำแต่ละภูมิภาค ถึง

ความเป็นไปได้และแนวทางการดำเนินงาน พบว่า แนวทางที่จะช่วยส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร มีดังนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาจะต้องสนับสนุนผลักดันให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาและส่งเสริมเพื่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร สร้างองค์ความรู้ด้านอาหาร และเตรียมความพร้อมด้านสถานที่รวมทั้งด้านการจัดการ ประชาสัมพันธ์และเสนอขายให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการสื่อสารเรียนรู้จากการท่องเที่ยว “อาหาร” สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดผู้หญิงชาวต่างประเทศของไทย มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาเอกลักษณ์ของอาหารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในประเทศไทย เพื่อสร้างฐานข้อมูลทางการท่องเที่ยวอาหารของประเทศเพื่อศึกษาเข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยวตลาดศักยภาพต่างประเทศกลุ่มผู้หญิง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวอาหาร เพื่อสร้างเครื่องมือการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ด้านอาหารเพื่อการท่องเที่ยวและเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอาหาร จากผลการวิจัยและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสอบถาม และสัมภาษณ์สามารถทำให้เห็นได้ว่า เอกลักษณ์ของอาหารไทยนั้น โดดเด่นเป็นที่ยอมรับสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในส่วนงานวิจัยนี้คือ กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวผู้หญิง จากการนำเอกลักษณ์เป็นการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คุ้มค่าเงิน (Value for Money) โดยการสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวผนวกกับเรื่องอาหาร ซึ่งเป็นแนวทางที่จะยกระดับและพัฒนากการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้

จากการสำรวจนักท่องเที่ยว พบว่า สาเหตุหลักที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเมืองไทยคือต้องการศึกษาวัฒนธรรมและธรรมชาติของเมืองไทย ซึ่งเป็นการสอดคล้องที่สามารถนำเอกลักษณ์ด้านอาหารมาเป็นจุดแข็งและจุดขายของการเผยแพร่วัฒนธรรมของไทยได้ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อาหารไทยถือเป็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะด้านกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระบวนการสื่อสารเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เช่น การประชาสัมพันธ์อาหารไทย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ การสอนทำอาหาร การให้ข้อมูลอาหารไทยท้องถิ่น การจัดนิทรรศการ เป็นต้น จากการสังเคราะห์พบว่าฐานข้อมูลเฉพาะเรื่องอาหารไทยควรมีเรื่องราว ควรเน้นที่ เรื่องราว “story” ของอาหาร เน้นจุดเด่นความเป็นอาหารไทย คุณประโยชน์ต่อร่างกายของอาหารไทย แหล่งที่มา การผลิตวัตถุดิบ ตำรับอาหาร รสชาติของอาหาร “Thai’s view” สำหรับความเชื่อที่บ่งบอกเกี่ยวกับการกิน มันคือความเป็นไทย เช่น เหตุผลของการกินแบบต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ในเรื่องเครือข่ายผู้มีส่วนที่ช่วยส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวอาหารโดยเฉพาะในท้องถิ่น มีมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญว่าปัญหาคือต่างคนต่างทำ ขาดความร่วมมือของคนในท้องถิ่น

ควรมีจะร่วมมือกันและดำเนินการรับผิดชอบในการทำฐานข้อมูลอาหารในแต่ละชุมชน หรือท้องถิ่น จนเป็นข้อมูลของการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เช่นรวบรวมว่าแหล่งปลูกวัตถุดิบอยู่สถานที่ใดในประเทศไทย มีการแนะนำเครือข่ายหลักคือ กระทรวงและกรมหลัก เช่น กระทรวงการท่องเที่ยว กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรฯ (เกี่ยวกับวัตถุดิบปลอดภัย) กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการต่างประเทศ กรมการค้า ฯลฯ ภาคธุรกิจ เช่น ร้านอาหาร (Food outlet) ในจังหวัด อาจมีการสร้างและกำหนดมาตรฐานร่วมกันภาคธุรกิจ ร้านอาหารในต่างประเทศ เปรียบเสมือน “Showplace” ในต่างประเทศ บริษัททัวร์ โรงแรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่น ๆ เพราะเป็นภาคส่วนที่สามารถนำเสนอสินค้า เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้านอาหารไทยแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะเป็นการร่วมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และร่วมมือสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิภาพได้อย่างดียิ่งขึ้น (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2556)

สุวกิจ ศรีปัดถา ได้ศึกษา เรื่องการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กับวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กับวิสาหกิจชุมชนโดยรวม และจำแนกตามลักษณะของธุรกิจ อยู่ในระดับดีมาก แนวทางการปฏิบัติเป็นไปได้สูงและสมควรปฏิบัติเป็นอย่างมาก คือผู้ประกอบการธุรกิจควรดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ ไม่เอารอดเอาเปรียบคนในชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง หลักการ เงื่อนไข และแนวทาง การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์กับวิสาหกิจชุมชนได้ทุกประเภท ในส่วนของข้อเสนอแนะที่สำคัญในการประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง กับวิสาหกิจชุมชน คือผู้ประกอบการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้าใจแนวทางการปฏิบัติอย่างเข้าใจ และจริงจัง โดยยึดหลักการมีความรู้ มีคุณธรรม และสามารถคุ้มกันตนเองได้และอุ้มชูตนเองให้สามารถดำเนินกิจการหรือกิจกรรมได้ด้วยตนเอง (สุวกิจ ศรีปัดถา, 2549)

ปิ่นรัชฎ์ กาญจนรัชฎิ และ จิตติศักดิ์ ธรรมาภรณ์พิลาส (2547) ได้ศึกษา เรื่องโครงการศึกษา เพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำในกรุงเทพมหานคร ชั้นในและบริเวณใกล้เคียง มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมริมฝั่ง แม่น้ำคู คลองในเขตกรุงเทพมหานคร และพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในเชิงสังคมและวัฒนธรรม ความเป็นไปได้ และเศรษฐกิจของชุมชน ภายใต้การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นผลประโยชน์โดยตรงต่อชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การสืบทอดและการอนุรักษ์คุณค่า เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้ ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชาวบ้านในชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านการอนุรักษ์และสืบทอดคุณค่าทางเอกลักษณ์

ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า พื้นที่ๆสำคัญในการศึกษาต่างมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีจุดเด่นในลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งพื้นที่บริเวณท่าพระจันทร์-ท่าช้าง บริเวณพื้นที่บางลำพู-ถนนพระอาทิตย์ บริเวณพื้นที่วัดกัลยาณมิตร-กุฎีจีน-วัดประยูรวงศาวาส บริเวณพื้นที่ท่าเตียน-วัดโพธิ์ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีการผลักดันให้องค์กรชุมชนเดิมมีบทบาทในด้านการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมให้มากขึ้น ทั้งนี้การอนุรักษ์และการพัฒนาจะต้องให้ชาวบ้าน ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมมือร่วมใจตั้งแต่ขั้นตอนแรก เพื่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของพื้นที่และมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาวบ้านผู้อาศัยในชุมชนพื้นที่ต่างๆทั้งทางตรงและทางอ้อม (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนันชฐิติ และคณะ, 2547)

อัญชลี รุ่งชัยยันต์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวทางเรือล่องแม่น้ำปิง กรณีศึกษาเส้นทางระหว่างวัดชัยมงคล - วัดท่าหลุก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วัดอุประสงค์ในการศึกษา เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวทางเรือล่องแม่น้ำปิง กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และผลกระทบต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงการดำเนินงานของธุรกิจเรือท่องเที่ยว เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวทางเรือ เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแม่น้ำปิงที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ ประชากรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจที่ใช้บริการเรือท่องเที่ยวและการดำเนินการของธุรกิจเรือท่องเที่ยว และมีความคิดเห็นว่าการกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจควรตระหนักถึงการรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อมและการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตลอดทั้งริมสองฝั่งแม่น้ำปิง ในเส้นทางการท่องเที่ยว โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชากรในชุมชนท้องถิ่นในการนำเอกลักษณ์และสินค้าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ มาแนะนำเสนอ เพื่อให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจชุมชน (อัญชลี รุ่งชัยยันต์, 2545)

เบญจา จันทร์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีวัดอุประสงค์ในการศึกษา คือ ศักยภาพของชุมชนตลาดดอนหวาย ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดดอนหวายให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากผลการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ตลาดน้ำดอนหวายมีศักยภาพ ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากตลาดน้ำดอนหวายมีความพร้อมในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และความสามารถในการเข้าถึง แต่

จากการศึกษาพบว่าตลาดน้ำดอนหวายยังมีข้อจำกัดในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกบางด้าน ได้แก่ ป้ายเตือน ระวัง แก่นักท่องเที่ยวในจุดท่องเที่ยวต่าง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติ การให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว และจุดบริการหน่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า คณะกรรมการเป็นคนภายในท้องถิ่น ประกอบด้วยผู้นำชุมชนและตัวแทนจากผู้ประกอบการ ซึ่งไม่มีการกำหนดโครงสร้าง หน้าที่ และวาระการบริหารอย่างชัดเจน จากการศึกษานโยบายการพัฒนาตลาดน้ำดอนหวายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมชุมชนพบว่า ควรมีการพัฒนาตลาดน้ำดอนหวาย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรเพิ่มจุดบริการต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ด้านบุคลากร ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความรู้ในการบริหารจัดการ การให้บริการในด้านต่างๆ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของชุมชน จำเป็นต้องให้คนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีการดำเนินการทางด้านการตลาดและมีการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อทุกแขนงในการประชาสัมพันธ์ (เบญจมา จันทร, 2545)

เนตรชนก นันท์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีจุดแข็ง 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ความสะดวกในการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จุดอ่อนที่พบมี 2 ด้าน คือ การให้บริการอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่หลากหลาย และการให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว ส่วนผลการศึกษาด้านแนวทางการจัดการที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาวัดพระบาทห้วยต้มให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีแนวทางในการจัดการ 4 ด้าน คือการจัดโครงสร้างองค์การการท่องเที่ยว การจัดระบบการดำเนินงาน การจัดการด้านบุคลากร การจัดรายการนำเที่ยว ปัญหาที่พบคือยังไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอ ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนยังไม่มีโอกาสในการฝึกทักษะและลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริง (เนตรชนก นันท์, 2544)

Chang Ching Yu ได้ทำการศึกษาด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค และประสบการณ์ด้านอาหารระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศออสเตรเลียของนักท่องเที่ยวชาวจีน รวมถึงการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่ออาหารที่ได้รับบริการระหว่างการท่องเที่ยวในประเทศออสเตรเลีย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักที่นักท่องเที่ยวชาวจีนให้ความสนใจและมีความคาดหวังเป็นพิเศษในช่วงเวลาระหว่างท่องเที่ยวนั้นคือ การรับประทานอาหารจีนใน

ภัตตาคารจีน การรับประทานอาหารท้องถิ่นออสเตรเลีย หลังจากการศึกษาได้มีประเด็นที่น่าสนใจต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร กล่าวคือ การที่นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าอาหารที่บริษัทนำเที่ยวจัดไว้เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาการเดินทางท่องเที่ยว นั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะช่วยให้เกิดความประทับใจต่อประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวจีนยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณค่าของวัฒนธรรมอาหาร ความหลากหลายของอาหารที่มีให้เลือกรับประทานในแต่ละมื้อ ความสำคัญและความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งที่ได้ไปเยี่ยมชม เยี่ยม รวมถึงประสบการณ์และความสามารถของหัวหน้าทัวร์ ที่จะต้องมีทักษะในการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่นักท่องเที่ยวในกลุ่มที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Chang, 2007)

Kivela and Crofts ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวและการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารโดยให้ความสำคัญในประเด็น อาหารการกินมีอิทธิพลอย่างไรต่อประสบการณ์การท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆของนักท่องเที่ยว โดยมีข้อสรุปจากการศึกษาว่า ประสบการณ์การท่องเที่ยวและการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหาร เกิดจากวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น และมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้านวัฒนธรรมอาหาร และภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารนั้น ยังจำกัดอยู่ในวงแคบ ทั้งๆที่เรื่องของอาหารการกินเป็นเรื่องใกล้ตัว ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับการศึกษาในหลากหลายประเด็นเช่น การมีส่วนแบ่งทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารหรือไม่ อาหารต่างๆที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่งนั้นมีความสัมพันธ์ต่อประสบการณ์ที่น่าประทับใจของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวหรือไม่ และมีการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวหรือไม่ในสถานที่ท่องเที่ยวเดิม โดยใช้เหตุผลในการกลับมาเยือนซ้ำเพราะเกิดความประทับใจในอาหารการกินของสถานที่เหล่านั้น โดยการสำรวจในครั้งนี้ทำการสำรวจข้อมูลประเทศฮ่องกง เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นเรื่องความประทับใจของนักท่องเที่ยวจากอาหารการกินที่มีชื่อเสียงด้านรสชาติและมีความหลากหลาย และเหตุผลในการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศฮ่องกง นั้นเพราะความประทับใจในอาหาร เนื่องจากประเทศฮ่องกงมีชื่อเสียงด้านการจับจ่ายซื้อสินค้าและอาหารที่มีรสชาติอร่อย ทำให้ประเทศฮ่องกงมีจุดขาย และเป็นการตลาดที่มีจุดแข็งที่สุด (Jaksa Kivela, 2006)

Erik Cohen and Nir Avieli ได้ทำการศึกษาและพบว่าอาหารท้องถิ่นในแต่ละประเทศที่นักท่องเที่ยวเดินทางถึงยังจุดหมายปลายทางนั้น เป็นสิ่งดึงดูดและอุปสรรคนักท่องเที่ยว พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีวัฒนธรรมทั้งการปรุงอาหาร และการ

รับประทานอาหาร ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของภูมิภาคตะวันตกอย่างชัดเจน ทั้งที่นักท่องเที่ยวในปัจจุบันจากทั่วโลกมีความรู้ในเรื่องของอาหารในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป โดยนักท่องเที่ยวทำการค้นคว้าข้อมูลทั้งจากตำราอาหาร หนังสือ นิตยสาร รายการโทรทัศน์ หรือร้านอาหารต่างประเทศที่ดำเนินธุรกิจในประเทศที่ตนพักอาศัยอยู่ โดยมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งจะสนใจในการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารผ่านการทดลองรับประทานอาหารหรือชิมอาหารท้องถิ่นในสถานที่ๆ นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปท่องเที่ยว โดยผ่านการนำเสนอการจัดตกแต่งอาหาร สีสนขององค์ประกอบอาหารภายในจาน รวมถึงสาธิตกรรมวิธีการปรุงอาหารให้นักท่องเที่ยวได้เป็นวัตถุดิบและส่วนผสม ที่สด สะอาด ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยว และในบางกรณีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มต้องการทดลองรับประทานอาหารแปลก ที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน ย่อมเกิดความเสียวและสามารถเกิดอันตรายต่อร่างกายของนักท่องเที่ยวได้ก็ตาม อาหารรถเข็นริมถนนในประเทศไทยส่งผลให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มลังเลใจในการตัดสินใจการเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่น ที่จัดจำหน่ายตามรถเข็นดังกล่าวถึงแม้ว่าอาหารเหล่านั้นจะมีความน่าสนใจก็ตาม

อีกจุดหนึ่งที่มีความสำคัญและถือเป็นอุปสรรคของอาหารท้องถิ่นที่จัดจำหน่ายอยู่นั้นคือ สุขลักษณะของน้ำที่นำมาอุปโภคบริโภค การชำระล้างภาชนะต่างๆ รวมถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร ว่าสะอาด ปลอดภัย ปราศจากเชื้อโรคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พฤติกรรมกรบริโภคอาหารของนักท่องเที่ยวหรือชาวตะวันตกนั้นจะไม่ใช่มือในการหยิบจับ สัมผัส อาหารเข้าปากรับประทาน และจะไม่รับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น ซึ่งแตกต่างจากประชากรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ใช้มือหยิบจับอาหารเข้าปากรับประทาน การรับประทานอาหารเป็นกลุ่ม ร่วมสำรับกันในครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน การรับประทานอาหารเหมือนกันทุกมือ ทั้งนี้อีกหนึ่งที่สร้างความสับสนให้กับนักท่องเที่ยวและสถานบริการอาหาร คือการสื่อสาร ชื่อรายการอาหาร วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร เช่นอาหารชนิดเดียวกัน ร้านอาหารไทยในต่างประเทศกับร้านอาหารในประเทศไทย ตั้งชื่อรายการอาหารแตกต่างกัน รสชาติแตกต่างกัน (ระดับความเผ็ด) ความสะอาดของวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร เป็นต้น

ดังนั้นการปรับรสชาติอาหารของอาหารท้องถิ่นในสถานที่ท่องเที่ยว ให้สอดคล้องและคุ้นเคย เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถรับประทานอาหารได้อย่างปลอดภัย ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญไม่น้อย แต่อาหารแต่ละชนิดที่ปรับรสชาติเพื่อให้นักท่องเที่ยวรับประทานได้ ควรยังมีความเป็นดั้งเดิม เพื่อไม่เป็นการทำลายวัฒนธรรมอาหารทั้งทางตรงและทางอ้อม ในสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งได้มีการผสมผสาน วัตถุดิบ เพื่อให้สอดคล้องและนักท่องเที่ยวเข้าใจ และมั่นใจในการรับประทานอาหาร เช่น แพนเค้กกล้วยหอม ไข่เจียวหีต ส่วนอาหารไทยที่นักท่องเที่ยวรู้จักและคุ้นเคยจะนิยมสั่ง ข้าวผัด ผัดไทย ปอเปี๊ยะทอด ปลาผัดเปรี้ยวหวาน ซึ่งอาหารดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากอาหารจีน (Erik Cohen, 2004)

บริบทอำเภอดำเนินสะดวก

จากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารสำคัญต่างๆ สามารถสรุปบริบทของอำเภอดำเนิน-
สะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ดังนี้

เมืองสองฝั่งคลองประวัติศาสตร์ เสด็จประพาสต้น ร. 5

เลื่องลือชาอู่นหวาน ชาวบ้านน้ำใจงาม

ล้นหลามผักผลไม้รายได้หลัก เรารักตลาดน้ำดำเนินฯ

คำขวัญอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 1 ภาพแสดง การคมนาคมสัญจรและการค้าขายภายในคลองดำเนินสะดวก ปี พ.ศ. 2505
ที่มา ถ่ายจากภาพ ณ ที่ว่าการ อำเภอดำเนินสะดวก ปี 2559

เริ่มขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2400 อำเภอดำเนินสะดวกเดิม เป็นพื้นที่ราบลุ่มเป็นที่รกร้างว่าเปล่านั้น มีคลองธรรมชาติที่คดเคี้ยว ซึ่งในฤดูแล้งจะไม่มีน้ำ การคมนาคมไม่สะดวกจนกระทั่งมีการขุดคลองดำเนินสะดวก ประชาชนจึงพากันอพยพเข้าไปอยู่ในบริเวณคลองที่ขุดใหม่มากขึ้น ในปี พ.ศ. 2436 ที่ว่าการอำเภอดำเนินสะดวกเดิมยังตั้งอยู่ที่ปากคลองแพงพวยริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองเหนือวัดสีตารามขึ้นไป 1 กิโลเมตร (ในช่วงนั้นประชากรจะอาศัยอยู่ริมแม่น้ำเพื่อความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับตัวเมืองจังหวัดราชบุรี) และในปี พ.ศ. 2440 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอดำเนินสะดวก (อำเภอปากคลองแพงพวย) มาสร้างใหม่ บริเวณตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก ที่บริเวณเหนือปากคลองศรีสุราษฎร์เล็กน้อย เหตุที่ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้ง ณ ที่แห่งใหม่นี้ เนื่องจาก เมื่อคลองดำเนินสะดวกได้เปิดให้ประชาชนใช้สัญจรไปมาแล้ว สมเด็จพระยาบรมมหาราช

สุริยวงศ์ ได้สั่งให้ขุดคลองศรีสุราษฎร์เข้าไปในที่ดินในบริเวณนั้น เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งน้ำให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร อุปโภค บริโภค และเพื่อให้น้ำสามารถไหลผ่านเข้าไปในเขตอำเภอบางคนที่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้การคมนาคมสัญจรไปมาได้สะดวกยิ่งขึ้น ทางราชการได้เปลี่ยนชื่ออำเภอที่ย้ายมาตั้งใหม่นี้ว่า “อำเภอดำเนินสะดวก” (ประเสริฐ สายเกื้อกุล, 2547)

เนื่องจากการติดต่อระหว่างอำเภอดำเนินสะดวกกับจังหวัดราชบุรี มีอุปสรรคด้านการเดินทางคมนาคม โดยจะต้องเดินทางด้วยเรือพาย เรือแจว ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีรถยนต์ใช้ และต้องอ้อมไปทางแม่น้ำแม่กลอง และเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก กระแสน้ำจะเชี่ยวกราก ทำให้การเดินทางยากลำบากมากถึงจะเดินทางถึงตัวจังหวัด และต้องใช้เวลาในการเดินทางหลายชั่วโมง ในพื้นที่ตำบลรางยาว ตำบลท่านัด และตำบลแพงพวย มีอยู่หลายพื้นที่ที่ยังรกร้างว่างเปล่าไม่มีการเพาะปลูกสินค้าทางการเกษตร เนื่องจากไม่มีน้ำไว้สำหรับใช้ในการเกษตร ทางราชการจึงได้ขุดคลองลัดราชบุรีขึ้น (คลองลัดพลีในปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2442 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2444 เพื่อใช้ในการเดินทางคมนาคมสัญจรและได้ทำการย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งอยู่ที่ปากคลองลัดราชบุรี ก่อสร้างเป็นแบบศาลา 5 ห้อง หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาสีแดง แต่เดิมศาลาแห่งนี้เป็นศาลาที่พักคนงานขุดคลองปากคลองลัดราชบุรี ประชาชนชาวบ้านละแวกนั้นจึงตั้งชื่อว่า “อำเภอศาลาแดง” และ “อำเภอศาลาห้าห้อง” หรือที่ชาวจีนส่วนใหญ่เรียกว่า “อั้งเชียงล้า” ซึ่งคำว่า อั้งเชียงล้า ได้เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ชาวจีน และชาวไทยถิ่นอื่นเข้าใจความหมายว่าหมายถึง อำเภอดำเนินสะดวก พื้นที่บริเวณปากคลองลัดราชบุรี หรือคลองลัดพลี ชาวบ้านในชุมชนและพื้นที่ข้างเคียงจะเรียกกันว่า ตลาดโรงยา หรือลงยา มีความหมายคือ โรงยาฝืน(สถานที่สำหรับสูบฝืน) ในสมัยก่อนที่ว่าการอำเภอดำเนินสะดวก ตั้งอยู่ที่ปากคลองลัดราชบุรี จนถึงปี พ.ศ. 2455 ทางราชการจึงได้ย้ายไปอยู่ที่ตำบลรางยาว ฝั่งตะวันออก (คือที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน) การย้ายที่ว่าการอำเภอ เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบไม่เหมาะแก่การขยายเป็นสถานที่ราชการ และเป็นที่แออัดของตลาดน้ำ ซึ่งเป็นตลาดนัดที่ทุกเช้าชาวสวนจะนำพืชผักผลไม้ใส่เรือมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน และเห็นว่าสถานที่แห่งใหม่มกกว้างขวางพอที่จะขยายตัวอำเภอและบ้านพักข้าราชการได้

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอดำเนินสะดวกมีพื้นที่ 222 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอโพธารามและอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองสมุทรสงครามและอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

สภาพภูมิอากาศ แบบมรสุม มี 3 ฤดู ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

ด้านการปกครอง

อำเภอดำเนินสะดวก แบ่งพื้นที่การปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 13 ตำบลประกอบด้วย

1. ตำบลดำเนินสะดวก	8. ตำบลแพงพวย
2. ตำบลประสาธสิทธิ์	9. ตำบลบ้านไร่
3. ตำบลศรีสุราษฎร์	10. ตำบลท่านัด
4. ตำบลตาหลวง	11. ตำบลสีหมื่น
5. ตำบลดอนกรวย	12. ตำบลขุนพิทักษ์
6. ตำบลดอนคลัง	13. ตำบลดอนไผ่
7. ตำบลบัวงาม	

และแบ่งพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่นออกเป็น 5 เทศบาล และ 8 องค์การบริหารส่วนตำบล

1. เทศบาลตำบลดำเนินสะดวก	8. องค์การบริหารส่วนตำบลดอนคลัง
2. เทศบาลตำบลศรีดอนไผ่	9. องค์การบริหารส่วนตำบลขุนพิทักษ์
3. เทศบาลตำบลบัวงาม	10. องค์การบริหารส่วนตำบลท่านัด
4. เทศบาลตำบลประสาธสิทธิ์	11. องค์การบริหารส่วนตำบลตาหลวง
5. เทศบาลตำบลบ้านไร่	12. องค์การบริหารส่วนตำบลดอนกรวย
6. องค์การบริหารส่วนตำบลดอนไผ่	13. องค์การบริหารส่วนตำบลสีหมื่น
7. องค์การบริหารส่วนตำบลแพงพวย	

ด้านเศรษฐกิจ

ประชาชนชาวดำเนินสะดวกประกอบอาชีพหลักเป็นอาชีพเกษตรกร ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ลำดับรองลงมาคือค้าขาย และรับจ้าง ตามลำดับ

ภาพที่ 2 ภาพแสดง สวนองุ่นดำเนินสะดวก ของเกษตรกรอำเภอดำเนินสะดวก
ที่มา ถ่ายจากสวนเกษตรกร นายชัยพร แซ่เฮ้ง ปี 2559

ภาพที่ 3 ภาพแสดง สวนมะพร้าว ของเกษตรกรอำเภอดำเนินสะดวก
ที่มา ถ่ายจากสวนเกษตรกร นางสาวนริสสา อยู่แก้ว ปี 2559

แต่จีว จิ้นแคะ ไทหล่า กวางตุ้ง และฮกเกี้ยน ชาวจีนเหล่านี้กระจายกันอยู่ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม

ประชากรอำเภอดำเนินสะดวก ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นิกายมหายาน และนิกายเถรวาท (ธรรมยุต และ มหานิกาย) โดยในพื้นที่ดำเนินสะดวก มีทั้งสิ้น 27 วัด โรงเจ และศาลเจ้า ทั้งที่ขึ้นทะเบียนแล้วและยังไม่ขึ้นทะเบียน จำนวน 32 แห่ง ส่วนศาสนาคริสต์ ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกมีโบสถ์คริสต์อยู่ 2 แห่ง คือที่ โรงเรียนวันทามารีอา ราชบุรี และโรงเรียนดำเนินวิทยา

ภาพที่ 4 ภาพแสดง โบสถ์คริสต์ วัดแม่พระสายประคำ หลักห้า โรงเรียนวันทามารีอา
ที่มา คลังภาพโรงเรียนวันทามารีอา ราชบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยทรงดำในอำเภอดำเนินสะดวก ในสมัยรัชกาลที่ 3 ราวปี พ.ศ.2400 ชาวไทยทรงดำเมืองเพชรบุรีกลุ่มหนึ่ง เดินทางเข้ามาตั้งบ้านเรือนที่บ้านดอนคลัง บ้านตาลเรียง บ้านบัวงาม หรืออาจเลยขึ้นไปถึงจังหวัดนครปฐมและจังหวัดอื่นๆ ถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนในตำบลดอนคลัง ได้แก่ บ้านโคกดับเบ็ด บ้านโคกกลาง และบ้านดอนคลัง หรือบ้านหมู่ที่ 1-4 ประชาชนในตำบลดอนคลัง ประมาณร้อยละ 80 เป็นผู้ที่มีเชื้อสายไทยทรงดำ

จากแนวคิดและผลงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร มีองค์ประกอบหลายด้าน หลายส่วน ทั้งองค์ประกอบด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบของชุมชน การที่จะพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและดำเนินการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ถือเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญในการให้การสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย ด้านงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว โดยเน้นการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจะนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบแนวทางการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ผลการศึกษาในครั้งนี้ โดยข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี รวมถึงความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวต่อแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก ต่อไป

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ชัดเจน ตลอดจนสามารถได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยวิธีการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบหนึ่ง โดยอาศัยแนวความคิดและโลกทัศน์จากปรากฏการณ์วิทยาเป็นเครื่องมือในการศึกษาปรากฏการณ์และประสบการณ์ของมนุษย์หรือทัศนคติต่อสภาพการณ์ที่มีอยู่ การดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยมุ่งทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ชีวิตที่ประชากรและผู้ให้ข้อมูลประสบมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่สุด โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เนื่องจากวิธีดังกล่าวสามารถได้มาซึ่งข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ และอธิบายแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ได้อย่างเพียงพอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการคิดวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

เพื่อเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลและการได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลายสำหรับการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่ใช้ในการศึกษานี้เลือกจากบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ได้มากที่สุด ผู้ให้ข้อมูลหลักมีดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และมีต้นแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบข้อมูลและความคิดเห็นต่างๆต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก 6 คนคือ

- 1.1 ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดราชบุรี / ผู้ที่ได้รับมอบหมายแทน
- 1.2 นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- 1.3 นายกเทศมนตรี/ปลัดเทศมนตรี เทศบาลศรีดอนไผ่
- 1.4 นายกเทศมนตรี/ปลัดเทศมนตรี เทศบาลดำเนินสะดวก
- 1.5 หัวหน้ากองสาธารณสุข เทศบาลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก
- 1.6 หัวหน้ากองสาธารณสุข เทศบาลศรีดอนไผ่ อำเภอดำเนินสะดวก

2. ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบไม่เจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และมีต้นแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบข้อมูลและความคิดเห็นต่างๆต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ จะต้องได้รับการคัดเลือกจาก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในกลุ่มที่ 1 ในจำนวน 3 คนขึ้นไป จากผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งหมด 6 คน

3. ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ประเภทอาหารที่สามารถรับประทานได้ และผลิตภัณฑ์ที่เป็นส่วนประกอบในการประกอบอาหาร จำพวกเครื่องปรุงรส ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในอำเภอดำเนินสะดวก โดยจะต้องได้รับการคัดเลือกจากอำเภอ หรือเทศบาลโดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบไม่เจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และมีต้นแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบข้อมูลและความคิดเห็นต่างๆต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

1. ผู้วิจัย (Researcher) โดยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยต้องเตรียมพร้อมก่อนลงพื้นที่ทั้งด้านร่างกาย เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงพร้อมการลงพื้นที่เตรียมแนวคำถาม เพื่อให้ถามได้ตรงประเด็น และครอบคลุมตามที่ต้องการทราบถึงข้อมูลของผู้ที่เข้าไปขอเก็บข้อมูลและการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล

2. การสังเกต (Observation) การสังเกตเป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล ปรากฏการณ์ และพิธีการต่าง ๆ อาศัยประสาทสัมผัสโดยเฉพาะตาและหูเป็นส่วนใหญ่ การสังเกตแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การสังเกตทางตรง ผู้สังเกตเป็นผู้เฝ้าดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

2.2 การสังเกตทางอ้อม เป็นการสังเกตโดยอาศัยการถ่ายพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตอีกทางหนึ่งจากผู้อื่น หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น การถ่ายภาพ การบันทึกเสียง

3. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเหมือนกับการสอบแบบปากเปล่า คือ ใช้การโต้ตอบวาจาเป็นหลัก ใช้ได้ดีสำหรับวัตถุประสงค์เชิงคุณภาพ การปรับตัวทัศนคติและความสนใจต่าง ๆ รูปแบบของการสัมภาษณ์ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 การสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีแนวทาง แบบฟอร์ม กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว คือมีคำถามและคำตอบที่ให้เลือกเตรียมไว้ล่วงหน้า

3.2 การสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดคำพูดหรือแบบฟอร์มตายตัว มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด คือให้ผู้ตอบตอบอย่างอิสระ

4. แบบสัมภาษณ์(Interview form) เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ จะเป็นแบบบันทึกคำให้สัมภาษณ์ซึ่งผู้ สัมภาษณ์สร้างขึ้นมาเพื่อเพิ่มความสะดวกในการรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสัมภาษณ์อาจจะคล้ายกับแบบสอบถาม นอกจากนี้ยังมีเครื่องบันทึกเสียงที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งใช้อำนวยความสะดวกในการ บันทึกรายละเอียดของข้อมูล ช่วยให้ผู้สัมภาษณ์พิจารณาย้อนทวนข้อมูลได้ และสามารถสรุปข้อมูลได้อย่างถูกต้อง

5. ยานพาหนะในการเดินทางไปเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสำรวจข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลเชิงลึกด้านสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ดำเนินสะดวก อาหารริมทาง (Street food) รวมทั้งที่มาของการเป็นอาหารและผลไม้ประจำถิ่น ในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก

2. ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการและวางแผนการท่องเที่ยวสำหรับเส้นทางการท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3. รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอาหารตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะของอาหารและผลไม้ ในพื้นที่ภายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

4. จัดการสนทนากลุ่ม หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ และผู้แทนชุมชน เพื่อระดมความคิดและให้ความเห็นต่อผลการดำเนินงานวิจัย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการผลักดันและส่งเสริมให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัด ราชบุรี

5. จัดทำแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัด ราชบุรี

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร พื้นที่ริมคลองดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก ริมคลองดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยเป็นการรวบรวมร้านอาหารที่อยู่ในเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวบริเวณโดยรอบ คลองดำเนินสะดวก ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์รับจ้าง รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล รถจักรยานยนต์รับจ้าง รถจักรยาน เดินทางโดยรอบพื้นที่ได้อย่างสะดวก ซึ่งรายละเอียดทั้งหมดเกิดจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้เกิดจากการศึกษาข้อมูลเชิงทฤษฎี โดยการรวบรวมองค์ความรู้ด้านการจัดการและการตลาดการท่องเที่ยว ที่มีความโดดเด่น เป็นจุดขายและเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของอาหารและผลไม้ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และวัตถุดิบอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์เด่นของจังหวัด อาหารริมทาง (Street food) องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาอาหารประจำท้องถิ่น จัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ได้สัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ริมคลองดำเนินสะดวก ที่มีโดดเด่นและมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยได้รับประสบการณ์จากการลิ้มรสอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นถือว่าเป็นจุดขายของชุมชนในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางในบริเวณโดยรอบคลองดำเนินสะดวก การศึกษาข้อมูลต่างๆจากเอกสารเป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลของวิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก ภายในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและค้นคว้ารวบรวม ประมวลเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความวารสาร และข้อมูลทางเว็บไซต์ต่างๆ เช่น แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และตลาดเฉพาะกลุ่ม การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารอ้างอิงต่างๆ และการสัมภาษณ์ภาคสนาม จากแหล่งอ้างอิงต่างๆ ได้แก่

1. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี
2. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร สนามจันทร์
3. สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยสวนดุสิต
4. สำนักวิทยทรัพยากร หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
6. ชาวบ้านท้องถิ่น

2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเชิงสำรวจ และการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่างๆ

การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ ที่ทำการศึกษาวิจัย โดยวิธีการสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) สัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยกำหนดข้อมูลเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยมุ่งเป้าที่อาหารและผลไม้ประจำถิ่น อาหารริมทาง (Street food) และผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นประจำชุมชน (OTOP) ทั้งนี้เพื่อสร้างแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร สำรวจแหล่งท่องเที่ยวอดนียมประจำอำเภอ โดยสืบค้นข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงต่างๆ ได้แก่

1. คู่มือการท่องเที่ยว
2. เว็บไซต์เผยแพร่ต่างๆ ที่จัดทำโดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
3. ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
4. ชาวบ้านท้องถิ่น

สถานที่เก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการสำรวจและกำหนดเส้นทางเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยใช้เส้นทางการเดินทางที่สามารถใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน ในการเดินทาง ในพื้นที่บริเวณ ถนนสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลประสาธสิทธิ์ ตำบลดอนไผ่ ตำบลศรีสุราษฎร์ ตำบลดำเนินสะดวก โดยการสำรวจร้านอาหาร ร้านอาหารริมทาง ร้านเครื่องดื่ม ผลผลิตทางการเกษตร สินค้าที่เกิดจากการผลิตในชุมชน รวมถึงสินค้า OTOP และสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณดังกล่าว

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้ จึงต้องมีการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ทำการออกแบบไว้ นำเสนอกับผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความเหมาะสมของคำถาม รวมถึงตรวจสอบความครอบคลุมของแบบสัมภาษณ์ว่าตรงตามวัตถุประสงค์ที่

ต้องการศึกษาหรือไม่ หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับแก้ไขและทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาความน่าเชื่อถือ

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation)” (ชาย โปธิสิตา, 2549) โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจาก แหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อมูลมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง การวิจัยครั้งนี้

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) จะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัย หรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบข้อมูลที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัย หรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อมูลที่ค้นพบได้มา มีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory triangulation) จะเน้นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้ ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มา เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้มาไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อมูลค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ได้ทำการกำหนดไว้ล่วงหน้า จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกตามประเด็นต่างๆ เพื่อทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. อธิบายบริบทของอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. อธิบายความคิดเห็น และนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร พื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

เพื่อนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์จัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวก โดยการขับเคลื่อนของคนในชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมของอาหาร ริมคลองดำเนินสะดวกให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร พื้นที่คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ราชบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี-ราชบุรี ผู้แทนข้าราชการ อำเภอดำเนินสะดวก นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการเทศบาล ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ประกอบการตลอดจนชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว มาจัดลำดับนำเสนอและวิเคราะห์ผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาบริบทของอาหาร ที่อยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยว พื้นที่ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ผลจากการสัมภาษณ์สามารถแบ่งกลุ่มการสัมภาษณ์และสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะประกอบไปด้วย สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวภายในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน กิจกรรม เทศกาล งานประเพณีต่างๆที่น่าสนใจ รายชื่อร้านอาหารที่สามารถนำเสนอหรือแนะนำต่อนักท่องเที่ยว การให้การสนับสนุน หรือส่งเสริม เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว

กลุ่มที่ 2 ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ชาวบ้าน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะประกอบไปด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เทศกาล งานประเพณี ที่สำคัญในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ความต้องการด้านความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กลุ่มที่ 3 นักท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะประกอบไปด้วย ข้อมูลในการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก

ร้านอาหารที่เลือกใช้บริการระหว่างการเดินทางในอำเภอดำเนินสะดวก การวางแผนก่อนการเดินทาง แหล่งข้อมูลในสืบค้นข้อมูลก่อนการเดินทางท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก สามารถแบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น ชมรมการบ้านรักษ์กล้วยและใบตอง บริเวณตลาดน้ำเหล่าตึกถัก ที่จัดแสดงอุปกรณ์เครื่องครัวโบราณ การสาธิตทำอาหารโบราณ และสาธิตการทำใบตองในรูปแบบต่างๆ พิพิธภัณฑสถานเรือ บริเวณตลาดน้ำเหล่าตึกถัก สถาปัตยกรรมบ้านไม้ริมคลอง บริเวณตลาดน้ำหลักห้า ชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์ งานย้อนรำลึกเสด็จประพาสต้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 บริเวณ ลานกิจกรรมหน้าวัดโชติทายการามคลองดำเนินสะดวก เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณีแห่พระทางน้ำ ตักบาตรพระทางน้ำ วัดปราสาทสิทธิ์(วัดหลักห้า) งานประจำปีวัดราษฎร์เจริญธรรม (วัดสุน) เทศกาลถือศีลกินเจ ตามศาลเจ้าและโรงเจต่างๆในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีที่มีมากกว่า 30 โรงเจ โบสถ์คริสต์ โรงเรียนวันทามาริอา ราชบุรี เป็นต้น

3. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ ปางช้างเผือก ดำเนินสะดวก มาลัยฟาร์มจระเข้และนกกระจอกเทศ หมู่บ้านช้างดำเนินสะดวก สวนงู เป็นต้น

4. แหล่งท่องเที่ยวศิลปะวิทยาการ เช่น การล่องเรือยนต์ตามคลองดำเนินสะดวก ไปจนถึงอำเภอใกล้เคียง การนั่งเรือพายชมวิถีชีวิต 2 ฝั่งคลองบริเวณตลาดน้ำ กิจกรรมประกวดธิดาอ่งนหวาน โดยผู้เข้าประกวดจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก กิจกรรมการแข่งขันเรือร่อนน้ำเกษตร บริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์ เป็นต้น

5. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ทฤษฎีเกษตรแปลงใหญ่สำหรับผู้ปลูกมะพร้าวน้ำหอม กิจกรรมการปั่นจักรยานเพื่อเยี่ยมชมสวนผลไม้ และสวนมะพร้าวสำหรับการผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นต้น

โดยจากการรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในประเภทต่าง ๆ นั้น มีความหลากหลายทั้งในด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การประกอบอาชีพ รวมถึงวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนซึ่งมีทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน(แต้จิ๋ว) ชาวไทยดั้งเดิม ที่มีความผูกพันกับสายน้ำและสามารถเชื่อมโยงโดยผ่านเส้นทางของสายน้ำคลองดำเนินสะดวก อีกทั้งคลองดำเนินสะดวกในพื้นที่ อำเภอดำเนินสะดวก ยังถือว่าเป็นศูนย์กลางทางการค้า การคมนาคมและวัฒนธรรมที่เชื่อมต่อไปยังอำเภอบ้านแพ้ว

“จริงๆแล้ว ดำเนินสะดวกมีสถานที่ที่น่าสนใจ เหมาะแก่การพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น ชุมชนตลาดน้ำหลัก 5 โบสถ์คริสต์ โรงเรียนวันทามาริอา วัดประสาธลสิทธิ์ แต่เพียงขาดการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว” สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2560

“นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็รู้จักแต่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก แต่จริงๆแล้วชาวดำเนินสะดวก เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ สังเกตได้จาก ช่วงเทศกาลกินเจ นักท่องเที่ยว นักแสวงบุญ ต่างมุ่งหน้ามาที่ดำเนินสะดวก เพราะอำเภอดำเนินสะดวกมีโรงเจมากกว่า 30โรงเจ ทำให้ในช่วงเทศกาลดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาในดำเนินสะดวกเป็นจำนวนมาก” สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2560

“ดำเนินสะดวกมีสถานที่ที่น่าสนใจเยอะมาก ทั้งตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก วัดราษฎร์เจริญธรรม โรงพิมพ์เจริญสิน(โรงพิมพ์โบราณ) ชุมชนตลาดหลักห้า โรงเจทองเฮงตัว” สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2560

“ผมว่าอำเภอดำเนินสะดวกของเรา มีกิจกรรม งานประเพณี แทบจะทั้งปี ไม่ว่าจะเป็น เทศกาลอุ้มฮวานและของดีดำเนินสะดวก ประเพณีแห่พระทงน้ำและตักบาตรทงน้ำของวัดประสาธลสิทธิ์ เทศกาลถือศีลกินผักของชาวดำเนินสะดวก ตามโรงเจต่างๆ งานประจำปีปิดทองหลวงพ่อดโต วัดราษฎร์เจริญธรรม (วัดสุน)ที่จัดอย่างยิ่งใหญ่ 9 วัน 9 คืน” สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2560

“ทุกวันนี้เริ่มมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางเรือมากยิ่งขึ้น โดยล่องมาจากทางบ้านแพ้ว แล้วไปต่อจนถึงอัมพวา ตลอดสองข้างทางก็จะแวะสถานที่สำคัญริมคลองไม่ว่าจะเป็นวัด ศาลเจ้าต่างๆรวมถึงตลาดน้ำ ตลาดชุมชน ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวนี้ถือว่าเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเดิมเมื่อ 20 ปีก่อน” สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2560

การเลือกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ในอำเภอดำเนินสะดวกนั้น มีความสะดวก และมีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร มีความหลายหลายทางด้านทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในหลายหลายรูปแบบที่แตกต่างกัน และเดินทางได้สะดวก มีจุดเชื่อมต่อการเดินทางระหว่างอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียง

“มาดำเนินสะดวกแล้วได้เที่ยวหลายจังหวัด เพราะเส้นทางการเดินทางสามารถเดินทางได้ทั้งผ่านจังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม และใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างน้อย” สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2560

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยนำข้อมูลที่ได้จากการการสัมภาษณ์ทั้งหมด เข้าสู่การนำเสนอในการสนทนากลุ่ม โดยประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เพื่อคัดเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

ชุมชนตลาดหลัก 5

ตลาดหลักห้า นับเป็นวิถีชุมชนริมน้ำเก่าแก่ที่สุด อยู่ระหว่างรอยต่อสองจังหวัดคือ จังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสาคร มีอายุยาวนานเกือบ 150 ปี ตลาดหลักห้าเคยเป็นตลาดน้ำที่คึกคักมากในอดีต แต่ในปัจจุบันนี้แม้เรือค้าขายจะไม่มีจำนวนมากเหมือนในเมื่อก่อน เนื่องจากเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2538 จนทำให้ผู้คนเปลี่ยนวิถีชีวิตไปใช้การคมนาคมทางบก จึงทำให้ตลาดแห่งนี้ดูห่างไกลจากคำว่า “ตลาดน้ำ” แต่สิ่งที่ตลาดน้ำหลักห้ามีความโดดเด่นแตกต่างจากที่อื่นคือเสน่ห์ของวิถีชาวคลองที่ผูกพันกับสายน้ำ(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 6มกราคม 2561)

ภาพที่ 5 ภาพแสดง ตลาดน้ำหลักห้า บริเวณปากคลองโพหัก ริมคลองดำเนินสะดวก

ภาพนี้บันทึกไว้ประมาณปี 2530

ที่มา <http://www.expique.com/blog/2014/10/30/bangkok-floating-markets-for-all> เข้าถึงเมื่อ 30 ธันวาคม 2560

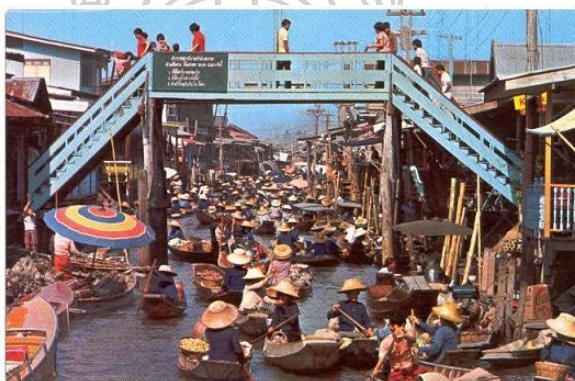

ภาพที่ 6 ภาพแสดง ตลาดน้ำหลักห้า บริเวณปากคลองโพหัก ริมคลองดำเนินสะดวก

ที่มา ภาพนี้ถ่ายขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

ชุมชนตลาดน้ำดำเนินเก่า

ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก เป็นชุมชนชาวจีนที่ได้ตั้งรกรากอยู่ริมสองฝั่งคลองเมื่อครั้งเริ่มขุดคลองดำเนินสะดวก และได้มีชื่อเสียงตลาดลอยน้ำ อันโด่งดัง หรือที่เรียกกันว่าตลาดน้ำเหล่าตึกถักที่แปลเป็นภาษาไทยว่า ตลาดน้ำเก่าเนื่องจากตลาดน้ำเหล่าตึกถัก คือ ตลาดน้ำดำเนินสะดวกดั้งเดิม ซึ่งในปัจจุบันได้มีการขยายตัวไปพื้นที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกแห่งใหม่ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ในด้านการเดินทางมายังตลาดน้ำ ซึ่งหลังนั้นทำให้จากตลาดน้ำดำเนินสะดวก เหล่าตึกถักจากสถานที่เดิมบริเวณปากคลองลัดพลี ไปอยู่ในสถานที่ใหม่ จึงมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ เดินทางมาท่องเที่ยวอย่างหนาแน่นในทุกๆ วัน จนทำให้ตลาดน้ำเหล่าตึกถักเจียบเหงาลงไปอย่างถนัดตา เหลือแต่เพียงความงามของเรือนไม้ริมน้ำและวิถีชีวิตแบบจีนที่ยังคงอยู่ (ผู้นำชุมชน , สัมภาษณ์ 7มกราคม 2561)

ภาพที่ 7 ภาพแสดง ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก บริเวณปากคลองลัดพลี ในอดีต
ที่มา ออนไลน์ <http://tripdamnoen.freetzi.com/> เข้าถึงเมื่อ 30 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 8 ภาพแสดง ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก บริเวณปากคลองลัดพลี ในปัจจุบัน
ที่มา ภาพนี้ถ่ายขึ้นเมื่อ เดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

ชุมชนตลาดน้ำดำเนินใหม่ (ปากคลองต้นเข็ม)

ตลาดน้ำดำเนินสะดวก หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อตลาดน้ำคลองต้นเข็ม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากของราชบุรี และของโลกเลยก็ว่าได้ ตลาดน้ำดำเนินสะดวกแห่งนี้ พ่อค้าแม่ค้าได้ย้ายมาจากตลาดน้ำปากคลองลัดพลี เหล่าตึกถ้ำ ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้าม เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังตลาดน้ำได้สะดวกขึ้น พ่อค้าแม่ค้าจึงข้ามฝั่งคลองมาขายของ โดยที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องเดินข้ามคลองดำเนินสะดวก ปัจจุบันนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศการท่องเที่ยวตลาดน้ำ จึงได้จัดให้มีกิจกรรมล่องเรือชมตลาดน้ำ (ตัวแทนชุมชน, สัมภาษณ์ 7มกราคม 2561)

ภาพที่ 9 ภาพแสดง ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ปากคลองต้นเข็มในอดีต

ที่มา <http://jenjira431.blogspot.com/2013/08/05.html> เข้าถึงเมื่อ 18 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 10 ภาพแสดง ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ปากคลองต้นเข็ม
ที่มีเรือนักท่องเที่ยวเข้ามาในตลาด

ที่มา ถ่ายเมื่อเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

คลองดำเนินสะดวก

คลองดำเนินสะดวก เป็นคลองเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำแม่กลองเข้าด้วยกัน เมื่อเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้ดำเนินการขุดคลอง ขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ เมื่อพระองค์ได้ทอดพระเนตรดูแผนผังแล้วทรงเห็นว่าคลองที่ขุดใหม่มีความยาวมาก และขุดได้ตรงไม่คดเคี้ยว สะดวกต่อการสัญจรไปมา จึงพระราชทานนามให้เป็นมงคล แก่คลองนี้ว่า "ดำเนินสะดวก" จึงได้ชื่อว่า คลองดำเนินสะดวก นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นอกจากนี้คลองดำเนินสะดวก มีการแบ่งหลักเขตทั้งหมด 9 หลักเขต โดยเริ่มหลักแรกเป็นหลักศูนย์ ที่บริเวณปากคลองบางยาง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และสิ้นสุดหลักสุดท้ายที่ หลักแปด อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม แต่ละหลักจะห่างกัน 4 กิโลเมตร หลักเขตทั้ง 9 หลักเขต ยังปรากฏให้เห็นอยู่ถึงปัจจุบัน โดยหลักที่ 0 ถึงหลักที่ 4 อยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร หลักที่ 5 ถึงหลักที่ 7 อยู่ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และหลักที่ 8 อยู่ในพื้นที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม (สมาชิกสภาเทศบาล, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2560)

ภาพที่ 11 ภาพแสดงคลองดำเนินสะดวก บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอดำเนินสะดวก
ที่มา ถ่ายเมื่อเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

ภาพที่ 12 ภาพแสดง คลองดำเนินสะดวก บริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์
ที่มา ถ่ายเมื่อเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

วัดโชติทายการาม

สร้างขึ้นด้วยศรัทธาของนายมั่ง มั่งมี คหบดีผู้มีใจกุศล ถวายที่ดินของตนเองเพื่อสร้างวัด เมื่อประมาณปีพ.ศ. 2417 แล้วนิมนต์พระภิกษุช่วง จากวัดบางคนทีโน มาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก จากนั้นเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2447 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสต้นโดยทางเรือ ทรงให้นำเรือพระที่นั่งเทียบหน้าวัด ทรงศาลาการเปรียญ และแต่งตั้งพระอธิการช่วง เป็นพระครูวรปริชาวิหารกิจ ณ ศาลาท่าน้ำของวัดโชติฯ และโปรดเกล้าฯ ให้ทหารมหาดเล็กจัดที่ประทับบนศาลา ทรงให้พนักงานเครื่องต้นประกอบพระกระยาหารสำหรับเสวย ที่ศาลาท่าน้ำศาลาการเปรียญหลังปัจจุบัน ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 9 เมื่อวันเสาร์ที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 เวลา 12.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาบำเพ็ญพระราชกุศล ถวายผ้าพระกฐินต้น ณ วัดโชติทายการาม ในเทศกาลออกพรรษา ตามคำกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินของประชาชนชาวดำเนินสะดวกที่ปรารถนาจะได้เข้าเฝ้าชมพระบารมีของทั้งสองพระองค์ (ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว, สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2561)

ภาพที่ 13 ภาพแสดง พระประธานในพระอุโบสถวัดโชติทายการาม
ที่มา ถ่ายเมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2560

ภาพที่ 14 ภาพแสดง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ
ภายในอุโบสถวัดโชติทายการาม ที่มา เอื้อเฟื้อภาพจากคุณอวยชัย แซ่ลิ้ม

โรงพิมพ์เจริญสิน โรงพิมพ์เก่าแก่

“เจริญสินการพิมพ์” โรงพิมพ์ยุคโบราณที่ใช้เทคโนโลยีการพิมพ์ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบันยังคงเปิดดำเนินธุรกิจสิ่งพิมพ์อยู่ถึงทุกวันนี้ เนื่องจากยังมีลูกค้าประจำเป็นศาลเจ้าที่สั่งทำใบปลิวที่นิยมใช้ตัวอักษรจีนด้วยการเรียงจากบล็อกตะกั่วแบบเก่า ด้วยเทคนิคการเรียงพิมพ์แบบโบราณ ตั้งแต่ยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 วันนี่ยังคงทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อความทั้งภาษาไทยและจีน โดยช่างพิมพ์ต้องนำอักษรแต่ละตัวมาเรียงเป็นคำให้แม่นยำ เมื่อเข้าเครื่องพิมพ์แล้วก็ยังต้องคอยดูอย่างใกล้ชิด ไม่ให้แรงพิมพ์มากเกินไปจนหมึกเลอะ ในแต่ละขั้นตอนที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน เกือบ 60 ปีที่เสียงเครื่องเรียงพิมพ์โบราณ เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนริมคลองดำเนินสะดวก บริเวณหลัก 5

ภาพที่ 15 ภาพแสดง การเรียงตัวอักษร ก่อนทำการพิมพ์ โรงพิมพ์เจริญสิน
ที่มา ถ่ายเมื่อเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

ภาพที่ 16 ภาพแสดง บริเวณหน้าร้าน เจริญสินการพิมพ์ หลัก 5
ที่มา ถ่ายเมื่อเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

วัดปราสาทสิทธิ์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ที่พระสมุห์กลาโหม เมื่อครั้งยังพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระปราสาทสิทธิ์ เป็นผู้อำนวยการในการขุดคลองดำเนินสะดวก เพื่อเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำท่าจีน กับแม่น้ำแม่กลอง ในระหว่างการขุดคลองดำเนินสะดวกนั้น เมื่อขุดคลองมาถึงหลักห้า ซึ่งเป็นพื้นที่สูงในเขตตำบลดอนไผ่ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ก็รำลึกถึงบิดา คือ เจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ที่เคยปรารถนาถึงการสร้างวัด ณ ที่แห่งนี้ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) จึงตกลงใจสร้างวัดขึ้น ด้วยเหตุ 3 ประการคือ เพื่อปฏิบัติตามความประสงค์ของบิดา เพื่ออุทิศให้กับน้องสาวที่เสียชีวิตไปแล้ว และเพื่อให้ชาวบ้านมีแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจ กิจกรรมของทางวัดที่แนะนำให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม ได้แก่ ประเพณีแห่พรทางน้ำ งานประจำปีปิดทองหลวงพ่อดำรัตนโรจนฤทธิ์ ตักบาตรทางน้ำ ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ (ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว, สัมภาษณ์ 7มกราคม 2561)

ภาพที่ 17 ภาพแสดง บริเวณด้านหน้าวิหารหลวงพ่อดำรัตนโรจนฤทธิ์ ริมคลองดำเนินสะดวก ที่มา ถ่ายเมื่อ เดือนพฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2560

ภาพที่ 18 ภาพแสดง การตักบาตรทางน้ำ บริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์ ในวันคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10

วัดราษฎร์เจริญธรรม (วัดสุน)

วัดราษฎร์เจริญธรรม ชื่อเดิมว่า วัดสุนทราราม อยู่ในพื้นที่ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้รับอนุญาตให้สร้างวัดในปี พ.ศ.2433 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ.2470 ในสมัยรัชกาลที่ 7 พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เดิมบริเวณนี้เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า และมีศาลเจ้าเล็กๆ 1 หลัง ต่อมาเมื่อพระพุทธรูปหนึ่งมาปักกลด อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ ต่อมาโยมได้นิมนต์ให้พระรูปนั้นอยู่ประจำ และได้บริจาคบ้านมา 1 หลังมาสร้างเป็นกุฏิ จากนั้นมีพระมาจำวัดมากยิ่งขึ้นจึงได้ก่อสร้างศาลา ในอดีตชาวบ้านใช้เรือในการคมนาคมเป็นหลัก อีกทั้งคลองลัดพลีเป็นคลองที่เชื่อมต่อไปสู่อำเภอเมืองได้ ทำให้ชุมชนแห่งนี้เจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านการคมนาคม การค้าขาย ซึ่งบริเวณปากคลองลัดพลี ก็มีตลาดน้ำยาวจนมาถึงบริเวณหน้าวัด ซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองมากในอดีต (ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว, สัมภาษณ์ 7มกราคม 2561)

ภาพที่ 19 ภาพแสดง ภายในอุโบสถวัดราษฎร์เจริญธรรม
ที่มา ถ่ายเมื่อเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

ภาพที่ 20 ภาพแสดง การพายเรือขายของบริเวณหน้าวัดราษฎร์เจริญธรรม
ที่มา ถ่ายเมื่อเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

วัดแม่พระสายประคำ

วัดพระแม่สายประคำ หลักห้า สร้างขึ้นจากความตั้งใจของศาสนิกชนคาทอลิก ที่ต้องการเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนา โดยการสร้างโรงเรียนวันทามาริอา เป็นโรงเรียนสอนศาสนา ในปัจจุบันโรงเรียนแห่งนี้มีนักเรียนมากกว่า 1700 คน เปิดสอนตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาล ถึงมัธยมศึกษา ตอนต้น วัดพระแม่สายประคำแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนวันทามาริอา ริมคลองดำเนินสะดวก บริเวณด้านหน้าโบสถ์โรมันคาทอลิก สลักคำว่า AVE MARIA โดยในช่วงเช้า วัดแห่งนี้จะมีพิธีบูชาขอบพระคุณ ทุกวันจันทร์ถึงเสาร์ เวลา 06.30 น. และในวันอาทิตย์จะมีพิธีมิสซาขอบพระคุณพระเจ้า เวลา 09.00 น. (ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว, สัมภาษณ์ 7มกราคม 2561)

ภาพที่ 21 ภาพแสดง บริเวณด้านหน้าโบสถ์วัดพระแม่สายประคำ โรงเรียนวันทามาริอา ราชบุรี
ที่มา ถ่ายเมื่อ เดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

ภาพที่ 22 ภาพแสดง กิจกรรมฉลองโบสถ์พระแม่สายประคำ หลักห้า โรงเรียนวันทามาริอา
ที่มา เอื้อเฟื้อภาพจากโรงเรียนวันทามาริอา ราชบุรี

ศาลเจ้าท่งเฮงตั่ว

ศาลเจ้าท่งเฮงตั่ว ตั้งอยู่ริมคลองดำเนินสะดวก ด้านฝั่งทิศใต้ ตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัด ราชบุรี เดิมท้องที่นี้ว่างเปล่า เป็นป่ารกซึ่งเต็มไปด้วยต้นอ้อและต้นแขม ต่อมา มีชาวจีนจากโพ้นทะเลได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานขึ้นในที่ซึ่งเคยว่างเปล่ารกร้างทำการเบิกถางเป็นไร่สวน ประกอบกับผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพิธีกินเจ(กั๋วอ้วงเจ) ซึ่งเป็นประเพณีปีละครั้ง เห็นว่าในท้องที่บริเวณใกล้เคียงนี้ยังขาดโรงเจใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลในเทศกาลกินเจร่วมกัน จึงได้มีบุคคลคนหนึ่ง ได้ดำริริเริ่มที่จะสร้างโรงเจขึ้นในท้องที่นี้ จึงได้ร่วมกันสละทรัพย์สมบัติ กำลังและแรงใจพร้อมชักชวนผู้มีจิตเลื่อมใสเข้าร่วมด้วย จนเมื่อปี พ.ศ.2434 คณะผู้ริเริ่มจึงได้ซื้อบ้านเก่าหลังหนึ่งในคลองลัดราชบุรี(ไม่ทราบชื่อเจ้าของบ้าน) เจ้าของบ้านทราบว่าจะรื้อมาปลูกทำโรงเจก็เกิดศรัทธาจึงอัญเชิญพระพุทธรูปในบ้าน 2 องค์ ให้มาประดิษฐานไว้เป็นที่สักการบูชาในโรงเจนี้ (พระพุทธรูป 2 องค์นี้ยังคงอยู่ในปัจจุบัน) เมื่อรื้อบ้านหลังนี้มาปลูกเป็นเรือนไม้หลังคามุงจากไต้หนึ่งหลังพอดี และได้จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลในเทศกาลกินเจอย่างเป็นทางการครั้งแรกในปี พ.ศ. 2437 และมีชื่อโรงเจว่า "ท่งเฮงตั่ว" (ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว, สัมภาษณ์ 7มกราคม 2561)

ภาพที่ 23 ภาพแสดง บริเวณด้านหน้าศาลเจ้าท่งเฮงตั่ว ที่ได้รับการบูรณะในปัจจุบัน
ที่มา ถ่ายเมื่อ เดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2560

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลร้านอาหารริมทาง ผลไม้

ประจำอำเภอดำเนินสะดวก และสินค้า OTOP

จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ร้านจำหน่ายอาหารและสินค้าที่น่าสนใจและสามารถแนะนำให้กับนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก หรือเป็นร้านอาหารที่เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ดำเนินสะดวกแล้ว ควรรับประทานเพื่อสร้างประสบการณ์ในการรับประทานอาหารที่มีจุดเด่นและเอกลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัว สามารถแยกประเภทได้ดังนี้

1. ร้านค้าแผงลอย มีที่ตั้งร้านค้าชัดเจน ได้แก่ร้านค้าในตลาดชุมชน ตลาดนัดชุมชน ตลาดน้ำ ร้านอาหารริมทาง (street food)แต่ไม่ได้รับการจดทะเบียนพาณิชย์ สามารถรองรับผู้ใช้บริการไม่เกิน 20 คน เช่น ร้านก๋วยเตี๋ยวป้าระเบียบ ก๋วยเตี๋ยวแห้งยำ

ร้านก๋วยเตี๋ยวเจี๊หล่ง ก๋วยเตี๋ยวต้มยำ

ร้านข้าวแห้งพรอนันต์ ข้าวแห้งรวม

ร้านข้าวแห้งปู่ลื้อ ข้าวกะเพรา

ร้านข้าวแห้งกระต่ายทอง ข้าวแห้งไก่

ร้านก๋วยเตี๋ยวไข่เจี๊หมวย ก๋วยเตี๋ยวต้มยำไข่ เป็นต้น

2. ร้านอาหาร สวนอาหาร มีที่ตั้งและป้ายร้านค้าแสดงชัดเจน จดทะเบียนพาณิชย์ สามารถรองรับผู้ใช้บริการได้มากกว่า 50 คน ขึ้นไป เช่น

สวนอาหารขวัญดำเนิน 2 หมูอบน้ำผึ้ง

ครัวไม้แก้ว ปลากระพงทอดน้ำปลา

สวนอาหารขวัญดำเนิน 1 หลนปู ผัดสด เป็นต้น

3. ร้านบริการอาหารและเครื่องดื่มร่วมสมัย มีที่ตั้งและป้ายร้านค้าแสดงชัดเจน จดทะเบียนพาณิชย์ สามารถรองรับผู้ใช้บริการได้ไม่เกิน 30 คน มีรูปแบบการนำเสนอสินค้าและบริการที่ทันสมัย เช่น ร้าน I dyll coffee&garden กาแฟสด และขนมเค้ก

ร้าน tree shaed สติ๊ก และอาหารทานเล่น เป็นต้น

“ชาวดำเนินสะดวก ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนจะเห็นได้ว่ามีร้านก๋วยเตี๋ยวมามากมาย แต่ละเจ้าก็ถือว่าขายกันมานานขายตั้งแต่อยู่ในเรือลอยอยู่ในคลองจนย้ายขึ้นมาขายบนบก” สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2560

“หากเรามาสั่งเกตุดูแล้วทำไมอาหารที่ขายในเรือส่วนใหญ่เป็นอาหารจานเดียว พวกก๋วยเตี๋ยว ข้าวแห้ง ก็เนื่องจากสะดวกต่อการขาย อีกทั้งสะดวกต่อคนกิน ไม่ใช่พื้นที่เยอะ” สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2560

“อย่างที่บอกชาวดำเนินสะดวกมีวิถีชีวิตริมคลอง การขายของในเรือก็ช่วยให้เข้าถึงลูกค้ามากยิ่งขึ้น เพราะบ้านคนส่วนใหญ่ก็หันหน้าเข้าคลอง เหมือนการ delivery ถึงหน้าประตู” สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2560

จังหวัดราชบุรี มีตลาดค้าส่ง สินค้าเกษตรที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาค คือตลาดศรีเมือง ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อาชีพพื้นฐานของชาวดำเนินสะดวก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร พื้นที่มากกว่าร้อยละ 70 เป็นพื้นที่เพาะปลูกสินค้าทางการเกษตร อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นอำเภอที่มีการปลูกสินค้าทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย และเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าการส่งออกมหาศาล เช่น

ผลไม้ ได้แก่ มะพร้าว ชมพู่ องุ่น ฝรั่ง มะม่วง กล้วย มะละกอ ละครุด

ผัก ได้แก่ ผักคะน้า ผักชี กะเพรา โหระพา หน่อไม้ฝรั่ง มะเขือประเภทต่างๆ

มะนาว ผักกวางตุ้ง คื่นช่าย พริกขี้หนูสวน เป็นต้น

“หากพูดถึงของดีดำเนินสะดวกคงไม่พ้นผลไม้ ไม่ว่าจะเป็น มะพร้าว กล้วยน้ำว่า ฝรั่ง ที่รับรองว่าใครได้กินก็ติดใจ” สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2560

“ตอนนี้ที่มีชื่อเสียงมากที่สุด คงหนีไม่พ้นมะพร้าวน้ำหอมจากดำเนินสะดวก ที่ส่งออกขายทั้งอเมริกา ยุโรป และจีน ทั้งเป็นลูกเขียว และปอกเปลือกออกแล้ว” สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2560

สินค้าชุมชน หรือสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นการเพิ่มรายได้ จากการรวมตัวของชาวบ้าน หรืออาจจะเป็นผู้ประกอบการรายเดียว ที่นำผลผลิตจากชุมชนมาพัฒนาและต่อยอดเพื่อสร้างสินค้าใหม่ ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม สามารถสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี สินค้าที่มีชื่อเสียงของดำเนินสะดวกมีทั้งอาหารและของใช้ ในระดับ 4-5 ดาวที่เป็นอาหาร สามารถรับประทานได้ ได้แก่ เครื่องดื่มสมุนไพร ไข่ซีอิ๊ว รัชนิหุมหวาน ข้าวทอดกระทงทอง กล้วยอบแผ่น เป็นต้น

“หุมหวานรัชนิ เคยได้ยื่นไหม วางขายในห้างสรรพสินค้าพารากอน และเดอะมอลล์ทุกสาขา เชียงนะ” สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2560

“ลองไปชิมดูนะ ข้าวทอดกระทงทอง ส่งออกไปถึงประเทศมาเลเซีย ประเทศจีน มาแล้ว ด้วยความหอมของน้ำตาลที่ได้น้ำตาลมะพร้าวแท้ๆจากชุมชน มาเคี้ยวให้ได้ความชื้นที่เหมาะสม มาราดบนข้าวทอดที่มีความกรอบ ลองชิมดู รับรองไม่แพ้ของที่อื่น” สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2560

“โอท็อป ดำเนินสะดวกส่วนใหญ่ก็เป็นการแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมะพร้าวแก้ว น้ำตาลมะพร้าว กล้วยมันอบแห้ง ข้าวทอดกระทงทอง” สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2560

ตารางที่ 3 ตารางแสดงรายการอาหาร/เครื่องดื่ม ในร้านอาหาร/ร้านอาหารริมทาง
ในพื้นที่ถนนสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	ภาพอาหาร	ประเภทอาหาร	สถานที่จัดจำหน่าย	ราคาจัดจำหน่าย
1.		อาหารจานเดียว ก๋วยเตี๋ยวต้มยำ	ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือ เจ้าหลง บริเวณริมคลอง ดำเนินสะดวกหน้า วัดประสาธสิทธิ์	20-30 บาท
2.		อาหารจานเดียว ก๋วยเตี๋ยวแห้งยำ	ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือ ป่าระเบียบ บริเวณริมคลอง ดำเนินสะดวกหน้า วัดประสาธสิทธิ์	20-30 บาท
3.		อาหารจานเดียว ก๋วยเตี๋ยวต้มยำไข่	ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือ เจ้าหมวย ริมคลองลัดพลี ตลาดน้ำ เหล่าตักลัก	25-35 บาท
4.		อาหารจานเดียว ก๋วยเตี๋ยวหมูน้ำแดง	ร้านก๋วยเตี๋ยว ป่าเล็ก บริเวณริมคลอง ดำเนินสะดวก หลังสถานีตำรวจ ดำเนินสะดวก	20-25 บาท

ตารางที่ 4 ตารางแสดงรายการอาหาร/เครื่องดื่ม ในร้านอาหาร/ร้านอาหารริมทาง (ต่อ)
ในพื้นที่ถนนสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	ภาพอาหาร	ประเภทอาหาร	สถานที่จัดจำหน่าย	ราคาจัดจำหน่าย
5.		อาหารจานเดียว ข้าวแห้ง	ร้านพรอนันต์ ตลาดน้ำหลักห้า	30 บาท
6.		อาหารจานเดียว ข้าวแห้งกะเพราเพิ่ม กระเพาะหมู	ร้านปูล้อ ตลาดใหม่หลักห้า	30 บาท
7.		อาหารจานเดียว ข้าวแห้งไก่	ร้านกระต่ายทอง บริเวณร้านอาหาร หน้าการประปา ดำเนินสะดวก	30 บาท
8.		อาหารจานเดียว ก้วยจี่บ	ร้านก้วยจี่บ บริเวณริมคลอง ศาลเจ้าพ่อหลัก เมือง ตำบลศรีสุราษฎร์	35 บาท

ตารางที่ 5 ตารางแสดงรายการอาหาร/เครื่องดื่ม ในร้านอาหาร/ร้านอาหารริมทาง (ต่อ)
ในพื้นที่ถนนสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	ภาพอาหาร	ประเภทอาหาร	สถานที่จัดจำหน่าย	ราคาจัดจำหน่าย
9.		อาหารจานเดียว หอยทอด	ร้านหอยทอด ยายเฮียง บริเวณตลาดชุมชน วัดประสาธสิทธิ์	30 บาท
10.		ก๊วยจั้ว หมอบน้ำผึ้ง	สวนอาหาร ขวัญดำเนิน 2 ตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนิน สะดวก	120-250 บาท
11.		อาหารว่าง อาหารจานเดียว ขนมเบื้องโบราณ	ร้านวิษณุ ตลาดใหม่หลักห้า	30 บาท
12.		อาหารว่าง อาหารทานเล่น กล้วยทอด	ร้านกล้วยทอด ป่าภา เชิงสะพานคลอง นางเต้าหู้ ถนนหลักห้า - ดำเนินสะดวกกม.6	20-30 บาท

ตารางที่ 6 ตารางแสดงรายการอาหาร/เครื่องดื่ม ในร้านอาหาร/ร้านอาหารริมทาง (ต่อ)
ในพื้นที่ถนนสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	ภาพอาหาร	ประเภทอาหาร	สถานที่จัดจำหน่าย	ราคาจัดจำหน่าย
13.		อาหารว่าง กวยช่ายก้วย	ตลาดชุมชนวัด ปราสาทสิทธิ์ ทุกวันพระ ตลาดสดดำเนิน สะดวก ทุกวันช่วง เช้า	10-15 บาท
14.		ขนมทานเล่น ขนมไข่โบราณ	ตลาดสด ดำเนินสะดวก บริเวณตรงข้ามร้าน พรพิมลส์ไตร์	20-30 บาท
15.		ขนมทานเล่น กล้วยน้ำว้าปิ้ง	ตลาดสด ดำเนินสะดวก บริเวณสามแยก ซอยธนาคารทหาร ไทย	20-30 บาท
16.		เครื่องดื่ม กาแฟสด	ร้านกาแฟสด I DYLL coffee&garden ริมถนนสายบางแพ สมุทรสงคราม 325	45-70 บาท

ตารางที่ 7 ตารางแสดงรายการผลผลิตทางการเกษตรที่มีชื่อเสียง
ในพื้นที่ถนนสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	รายการอาหาร	สถานที่จัดจำหน่าย	ราคาจัดจำหน่าย	หมายเหตุ
1.		สามารถติดต่อซื้อ ได้ตามสวนที่ปลูก มะพร้าวน้ำหอม	5-30 บาท	เป็นพืชยืนต้น ระยะการเก็บ ผลผลิตทุกๆ 20- 30 วัน ราคา สินค้าขึ้นอยู่กับ ปริมาณสินค้า
2.		ตลาดสดดำเนิน สะดวก ตลาดนัดชุมชน อำเภอดำเนิน สะดวก	20-100 บาท	เป็นพืชยืนต้น ราคาขึ้นอยู่กับ ปริมาณผลผลิตใน ตลาด เป็นสินค้า ส่งออก ราคา ขึ้นอยู่กับเกรด สินค้า
3.		ตลาดนัดชุมชน อำเภอดำเนิน สะดวก	10-30 บาท	เป็นพืชหมุนเวียน ราคาขึ้นอยู่กับ กลไกตลาด ระยะ การเก็บผลผลิต ทุกๆ 7- 10 วัน
4.		ตลาดสดดำเนิน สะดวก ตลาดนัดชุมชน อำเภอดำเนิน สะดวก	50-120 บาท	ผลผลิตออกปีละ 1-2 ครั้ง ราคา ขึ้นอยู่กับปริมาณ ผลผลิตในแต่ละ ครั้ง

ตารางที่ 8 ตารางแสดงสินค้า OTOP ในพื้นที่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	รายการอาหาร	ผู้ประกอบการ	ส ต า น ที่ จั ด จ ำ ห น ำ ย	ราคาจัดจำหน่าย
1.		กล้วยแพ้นอบแห้ง กลุ่มสตรี ตำบลขุนพิทักษ์ 086 003 4127 คุณอุไร โองเคลือบ	สหกรณ์ โรงพยาบาล ดำเนินสะดวก	30-35 บาท
2.		ไข่เค็มกากซีอิ๊ว หจก. เหลียงแสงเฮงฮวด 032 254 420 คุณคมสัน ศรี วัฒนา	196 หมู่ 4 ตำบล ท่าหนด อำเภอ ดำเนินสะดวก จังหวัด ราชบุรี	50 บาท
3.		เนื้อหมูแปรรูป 081 014 1742 คุณรัชนี วิชิตชาญ	ตลาดน้ำดำเนิน สะดวก (คลองต้น เข็ม)	120-350 บาท
4.		ข้าวทอดกระทอง ทองกลุ่มสตรี สหกรณ์ตาหลวง 081 565 9949 กนกพร อักษร ภูษิตพงศ์	ตลาดนัดชุมชน สินค้าโอท็อป วัดปรกเจริญ	40 บาท

ตารางที่ 9 ตารางแสดงสินค้า OTOP ในพื้นที่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (ต่อ)

ลำดับที่	รายการอาหาร	ผู้ประกอบการ	ส ถ า น ที่ จั ด จำหน่าย	ราคาจัดจำหน่าย
5.		มะพร้าวแก้ว 091 667 9544 คุณนพพร เหลือง อมรไพศาล	308 หมู่ 5 ตำบลปราสาท สิทธิ์ อำเภอดำเนิน สะดวก จังหวัด ราชบุรี	80-120 บาท
6.		น้ำตาลมะพร้าว กลุ่ม น้ำ ต าล มะพร้าวตาหลวง 810 014 8345 คุณพริ้มเพรา คลองน้อย	ตลาดนัดชุมชน สินค้า โอท็อป วัดปรกเจริญ หรือ 137 หมู่ 5 ตำบล ตาหลวงอำเภอ ดำเนินสะดวก	30-70 บาท
7.		กลุ่มเกษตรชุมชน ตำบลตาหลวง อำเภอดำเนิน จังหวัดราชบุรี	ตลาดนัดชุมชน สินค้า โอท็อป วัดปรกเจริญ	30-50 บาท
8.		เครื่องดื่มสมุนไพร ผง กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรประสาท สิทธิ์ 032 360 240 คุณสมพร เกา ทอง	130 หมู่ 3 ตำบล ปราสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนิน สะดวก จังหวัด ราชบุรี	90-180 บาท

ตารางที่ 10 ตารางแสดงรายการวัตถุดิบประกอบอาหารที่มีการแปรรูป
เพื่อการจัดจำหน่ายและการส่งออกในพื้นที่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	รายการอาหาร	ผู้ประกอบการ	สถานที่จัดจำหน่าย	ราคาจัดจำหน่าย
1.		ชีอิวโบราณ ตราสิงห์บิน หจก. เหลียงแสงเฮงฮวด 032 254 420 คุณ คมสัน ศรี วัฒนา	โซว์ รู ม สีน ค้า บริเวณด้านหน้า โรงงาน หรือ ร้าน ขาย สีน ค้า ใน อำเภอดำเนิน สะดวก	30-40 บาท
2.		ซอสพริก ตราช้างคู่ หจก.เซียมเซ่งหลี 032 241315 ตำบลดำเนิน สะดวก	ร้านขายสินค้าใน อำเภอดำเนิน สะดวก และ อำเภอใกล้เคียง	35 บาท
3.		เต้าเจี้ยวสามรส ตรากิเลน วีไลร์ตัน 032 345 428 ตำบลตาหลวง	ร้านขายสินค้าใน อำเภอดำเนิน สะดวก และ อำเภอใกล้เคียง	20-30 บาท
4.		ชีอิวโบราณ ตราเสือ ยิ่งฮะฮวด 032 241 048 ตำบลท่าหนด	ร้านขายสินค้าใน อำเภอดำเนิน สะดวก และ อำเภอใกล้เคียง	25-32 บาท

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ตัวแทนชุมชน และผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ในเรื่องแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เกี่ยวกับการจัดเส้นทางการท่องเที่ยว

เพื่อเยี่ยมชมศาสนสถาน สถาปัตยกรรม รูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวของอำเภอ

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ตัวแทนชุมชน และผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว มีความเห็นว่า ควรจัดให้มีการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และเยี่ยมชมศาสนสถาน สถาปัตยกรรม รูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เนื่องจากในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกนั้นเป็นพื้นที่ๆเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลก เป็นอย่างดี และมีสถานที่ที่น่าสนใจทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่มีความหลากหลาย ทั้งวัด ศาลเจ้า โรงเจ โบสถ์คริสต์ รวมถึงชุมชนริมคลองต่างๆ ที่สามารถบอกเล่าวิถีชีวิตของผู้คนริมคลองได้เป็นอย่างดี แต่ในการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวควรจัดให้มีความเชื่อมโยง และมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมไปถึงการบริหารจัดการอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริการข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แผ่นพับ แผนที่ เพื่ออำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว

การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในด้านของกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ตัวแทนชุมชน และผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้นึกถึงและเดินทางกลับมาท่องเที่ยวดำเนินสะดวกอีกครั้ง ทำให้เกิดการเดินทางซ้ำ และการบอกต่อ ในปัจจุบัน อำเภอดำเนินสะดวกมีการจัดกิจกรรมการประกวดธิดาอู่นหวานและของดีดำเนินสะดวก แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก และมีการจัดเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการนำเสนออาหารและผลไม้ท้องถิ่น และสินค้าชุมชน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมที่สามารถนำทรัพยากรที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวดำเนินสะดวก เช่นการชมสวนผลไม้ดำเนินสะดวก การชมสวนมะพร้าว ชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ได้จากมะพร้าวทุกรูปแบบทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภค การล่องเรือชมวิถีชีวิตสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก การจัดกิจกรรมตามรอยเสด็จประพาสต้น รัชกาลที่ 5 การจัดกิจกรรมอิมบิวยู อิมใจ สุขภาพดี เป็นการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลถือศีลกินเจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถจัดเป็น

เส้นทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และสามารถให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและพัฒนารูปแบบของกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแต่ละชุมชนเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริม

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ตัวแทนชุมชน และผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวมีความเห็นว่าการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงาม สะอาด เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่ได้รับการดูแลรักษาความสะอาด มีน้ำท่วมขัง มีขยะมูลฝอยอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวและตามลำคลอง ซึ่งถือว่าเป็นหน้าตาและเอกลักษณ์ของพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นไปในรูปแบบและทิศทางที่เหมาะสมให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และไม่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณโดยรอบสถานที่ และจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างเสริมให้คนในชุมชนรู้จักรักและสามัคคีและมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบ ทำให้เกิดความรักและความห่วงใยในทรัพยากรที่มีอยู่ให้คงอยู่ตลอดไป รวมถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพมาพัฒนาเป็นศูนย์ภูมิปัญญาเพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตการประกอบอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน เช่น การตีเหล็กเพื่อสร้างหรือประดิษฐ์เครื่องครัว และอุปกรณ์ทางการเกษตร การต่อเรือ และการบำรุงรักษาเรือ การผลิตเต้าหู้โบราณ การผลิตซีอิ๊วโบราณ เป็นต้น การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและบริการใกล้เคียงสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำสาธารณะ สถานที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย เพื่อประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ รวมถึงระบบการเดินทางโดยสารประจำท้องถิ่นควรมีป้ายแสดงให้ชัดเจน มีจุดจอดรถที่ชัดเจน

การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ภายในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ตัวแทนชุมชน และผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวมีความเห็นว่าการปัจจุบันบางชุมชนขาดความรู้และความเข้าใจในความสำคัญของการขับเคลื่อนชุมชนกับการท่องเที่ยวและความสำคัญของการท่องเที่ยว ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างช้า จึงได้ศึกษาปัญหาและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม วางแผน และจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนได้เป็นผู้เสนอและออกความคิดเห็นเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน เพราะชุมชนมีความใกล้ชิดและรู้จักที่มาและประวัติ และความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพภายใต้การดำเนินงานของชุมชนท้องถิ่น นับว่าเป็นการกระจายการบริหารจัดการสู่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เล็งเห็นและตระหนักถึงคุณค่า ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรด้านการ

ท่องเที่ยวของท้องถิ่นเอาไว้ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชนให้เป็นไปทิศทางเดียวกันกับนโยบายด้านการท่องเที่ยว ระดับจังหวัดและประเทศต่อไป ชุมชนแต่ละชุมชนในพื้นที่ริมคลองดำเนินสะดวกล้วนแล้วแต่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเนื่องจากการประกอบอาชีพ เชื้อชาติ ศาสนาและชาติพันธุ์ ดังนั้นการมีส่วนร่วมภายในชุมชนจึงเป็นจุดสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและยังสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่สอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยวและรูปแบบของร้านอาหาร ลักษณะของอาหาร ให้เหมาะสมกับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่า การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยสภาพพื้นที่ที่มีความโดดเด่นของวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ของชาวบ้านที่อาศัยริมคลองดำเนินสะดวก โดยเฉพาะวัฒนธรรมของอาหารและการกินที่มีความโดดเด่นเนื่องจากในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกและใกล้เคียง สามารถผลิตวัตถุดิบและเครื่องปรุงรสต่างๆที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ใช้ในการประกอบอาหาร ซึ่งสามารถจัดทำศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาทำให้เกิดการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ในการพัฒนาสภาพพื้นที่นั้นควรปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่ท่องเที่ยวและร้านอาหาร ให้มีความสวยงาม และควรดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

2. ด้านการพัฒนาและยกระดับร้านอาหารให้เหมาะสมกับการตัดสินใจเดินทางเพื่อมารับประทานอาหารในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่า ร้านอาหารที่เปิดให้บริการในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ไม่ได้ได้รับการรับรองมาตรฐานด้านสาธารณสุข เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจและการให้ความสำคัญในด้านสาธารณสุข สุขลักษณะของการประกอบ ผลิต จัดจำหน่าย และบริโภคอาหาร ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือ และมาตรฐานความปลอดภัยในอาหารที่ทำการจัดจำหน่าย รวมถึงการเลือกสรร คัดสรร วัตถุดิบ สำหรับการประกอบอาหารจัดจำหน่ายจะต้องคำนึงถึงความสะอาดและความปลอดภัยมาเป็นอันดับแรก จึงควรให้หน่วยงานภาครัฐให้ความรู้ถึงมาตรฐานของสินค้าทางเกษตร อาหารปลอดภัย เพื่อให้ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อสินค้า มั่นใจในความปลอดภัยในสินค้า

3. ด้านการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจากการสัมภาษณ์และการสำรวจพบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาภายในพื้นที่ดำเนินสะดวก ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น วัยทำงานและครอบครัว ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกลุ่มดังกล่าวควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความตื่นตัว และการเรียนรู้ จนถึงกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์กันในครอบครัว ได้แก่การศึกษาเส้นทางสวนเกษตร การประกอบอาหารพื้นถิ่นและอาหารตามวัฒนธรรม เทศกาลงานประเพณี เป็นต้น การจัดทำข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร และเส้นทางท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่นคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายบอกทางให้เพียงพอต่อความต้องการ นำสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาจัดจำหน่าย เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ผลไม้ต่างๆ เครื่องปรุงรสท้องถิ่นต่างๆ และเพื่อเพิ่มความสะดวกต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว ควรจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก ซึ่งจากการจัดสนทนากลุ่ม สามารถจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวได้จำนวน 2 เส้นทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

เส้นทางที่1 ชลธิ่น คลองดำเนินฯ เพลินตลาดน้ำ

สถานที่ท่องเที่ยวและร้านอาหารที่น่าสนใจในเส้นทางนี้ ประกอบด้วยวัดปราสาทสิทธิ์-ชุมชนตลาดน้ำหลัก 5 -ก้วยเตี้ยเรือ - หอยทอด- โรงพิมพ์โบราณเจริญสิน-โบสถ์คริสต์-วัดหลักทรัตนาราม-ก้วยจับหมูกรอบ- โรงเจหงเฮงตั่ว -วิหารหลวงพ่อบ้านแหลมฯ-โรงเจชื้อฮกตั่ว-วัดอุบลวรรณา ราม-ศาลเจ้าข้าปอกง-ตลาดน้ำดำเนินฯ(คลองต้นเข็ม)-ตลาดน้ำเหล่าตึกเล็ก(ตลาดน้ำคลองลัดพลี)-ก้วยเตี้ยไขเจ้หมวย

เส้นทางท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรมบ้านเรือนริมน้ำ ที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำมาเป็นระยะเวลาานาน ทั้งวัด โรงเจ ศาลเจ้าต่างๆ การจัดเส้นทางแบบทางเดียว คือมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดแยกกันอยู่เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวกระจายกันอยู่โดยรอบพื้นที่ ซึ่งแต่ละสถานที่มีความน่าสนใจที่แตกต่างออกไปลักษณะของเส้นทางเดินทาง ใช้เรือในการเดินทางในคลองดำเนินสะดวก ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร การจราจรทางเรือค่อนข้างโล่ง ยกเว้นช่วยตั้งแต่ตลาดดำเนินสะดวก จนถึงหน้าวัดโชติทายการาม ตั้งแต่เวลา 7.00 ถึง 13.00 น.การจราจรทางน้ำค่อนข้างหนาแน่น เนื่องจากเป็นช่วงเวลาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำดำเนินฯ(คลองต้นเข็ม) ตลอดการเดินทางจะพบเห็นอาคารบ้านเรือนริมคลองที่มีลักษณะแบบดั้งเดิมและยังคงใช้งานมาจนถึงปัจจุบัน ในย่านชุมชนจะมีร้านขายของที่เปิดให้บริการบริเวณริมคลองดำเนินสะดวก เรือขายของในคลองดำเนินสะดวกทั้งเรือพาย และเรือติดเครื่องยนต์

เริ่มต้นเส้นทางการเดินทางที่วัดปราสาทสิทธิ์ เพื่อสักการะหลวงพ่อดำรัตนโรจน์ฤทธิ์ พระพุทธรูปศิลปะสมัยปลายอยุธยา ต้นรัตนโกสินทร์ ประดิษฐานบนวิหารจัตุรมุข 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นพิพิธภัณฑสถานของเก่า ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก และอ่างน้ำพระพุทธรูปสมเด็จพระพุทธมาจารย์ (โต พรหมรังสี) จากนั้นสักการะอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าพระยามหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการแทนรัชกาลที่ 5 และผู้อำนวยการชุดคลองดำเนินสะดวก พักรับประทานอาหารเช้าบริเวณตลาดชุมชนหน้าวัดปราสาทสิทธิ์ หรือบริเวณตลาดน้ำหลักห้า จากนั้นล่องเรือมาขึ้นบริเวณหน้าร้านเจริญสินการพิมพ์ โรงพิมพ์โบราณสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งปัจจุบันยังคงเปิดดำเนินกิจการอยู่ ต่อด้วยโบสถ์คริสต์วัดพระแม่ประจำสายศักดิ์สิทธิ์ หลักห้า เยี่ยมชมภาพจิตรกรรมฝาผนังบริเวณด้านใน จากนั้นแวะสักการะพระพุทธรูปประจำอุโบสถวัดหลักห้ารัตนาราม ลงเรือต่อกันอีกสักพักก็ถึงโรงเจทองเตี้ย เมื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้านในแล้วสามารถเดินย้อนกลับมาทานก๋วยจั๊บบัณฑิตเดินต่อเพื่อเยี่ยมชมชุมชนศรีสุราษฎร์ เป็นห้องแถวเรือนไม้ติดกันรายเรียงริมคลองดำเนินสะดวก แวะถ่ายรูปที่ร้านขายยาจีนโบราณบริเวณหน้าตลาด จากนั้นเดินไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวิหารหลวงพ่อบ้านแหลม วัดเขาตะเครา เดินข้ามฝั่งก็จะเห็นโรงเจช่ออกเตี้ย โรงเจเก่าแก่ของชาวจีนแคะ โรงเจแห่งนี้ถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่คลองดำเนินสะดวกเลยก็ว่าได้ เดินต่อกันอีกสักหน่อยจะพบกับวัดอุบลวนาราม แวะสักการะหลวงพ่อดำบนวิหารจัตุรมุข ลงเรือกันต่อจนถึงปากคลองต้นเข็ม เดินเล่นบริเวณสองฝั่งคลองทั้งตลาดน้ำแห่งใหม่ และตลาดน้ำเหล่าตักถัก คลองถักพลี หากรู้สึกหิวสามารถแวะทานก๋วยเตี๋ยวไข่เจียว ของดีของอร่อยประจำตลาดน้ำเหล่าตักถัก เส้นทางนี้ทั้งอัมบุญ อัมใจ

เส้นทางที่2 เลาะเลียว เทียวดำเนินฯ เพลินสุขใจ

สถานที่ท่องเที่ยวและร้านอาหารที่น่าสนใจในเส้นทางนี้ ประกอบด้วย วัดราษฎร์เจริญธรรม (วัดสุน)-วัดโชติทายการาม-ก๋วยเตี๋ยวน้ำแดง- ตลาดน้ำดำเนิน(คลองต้นเข็ม)- ตลาดน้ำเหล่าตักถัก (คลองถักพลี)-พิพิธภัณฑสถานเรือพาย-สวนอาหารขวัญดำเนิน 1- ร้านกาแฟไวดิว-สวนงูเด็กไทย-ศาลเจ้าและโรงเจเทียนอีเตี้ย-ก๋วยเตี๋ยวก๋วยอย่าง-ร้านกาแฟทริเซรด - ร้านอาหารเพื่อคุณ - โรงงานชีอิ้วตราสิงห์-ตลาดสดดำเนินสะดวก-หมู่บ้านช่างดำเนินสะดวก - ปางช้างเผือกดำเนินฯ-มาลัยฟาร์ม

เส้นทางการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ชมวิถีชีวิตตลาดน้ำแบบดั้งเดิมต้นฉบับ และตลาดน้ำดำเนินในรูปแบบการให้บริการที่เป็นปัจจุบัน การนำสินค้าทางการเกษตรมาขายทางเรือในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำ เป็นการจัดเส้นทางการเดินทางแบบทางเดียว มีจุดเริ่มต้นและจัดสิ้นสุดคนละทาง ลักษณะการเดินทาง สามารถเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ตลอดเส้นทางการเดินทางค่อนข้างพลุกพล่าน มีปริมาณรถเยอะตลอดทั้งวัน เนื่องจากเป็นเส้นทางหลักในการเดินทางบริเวณตลาด

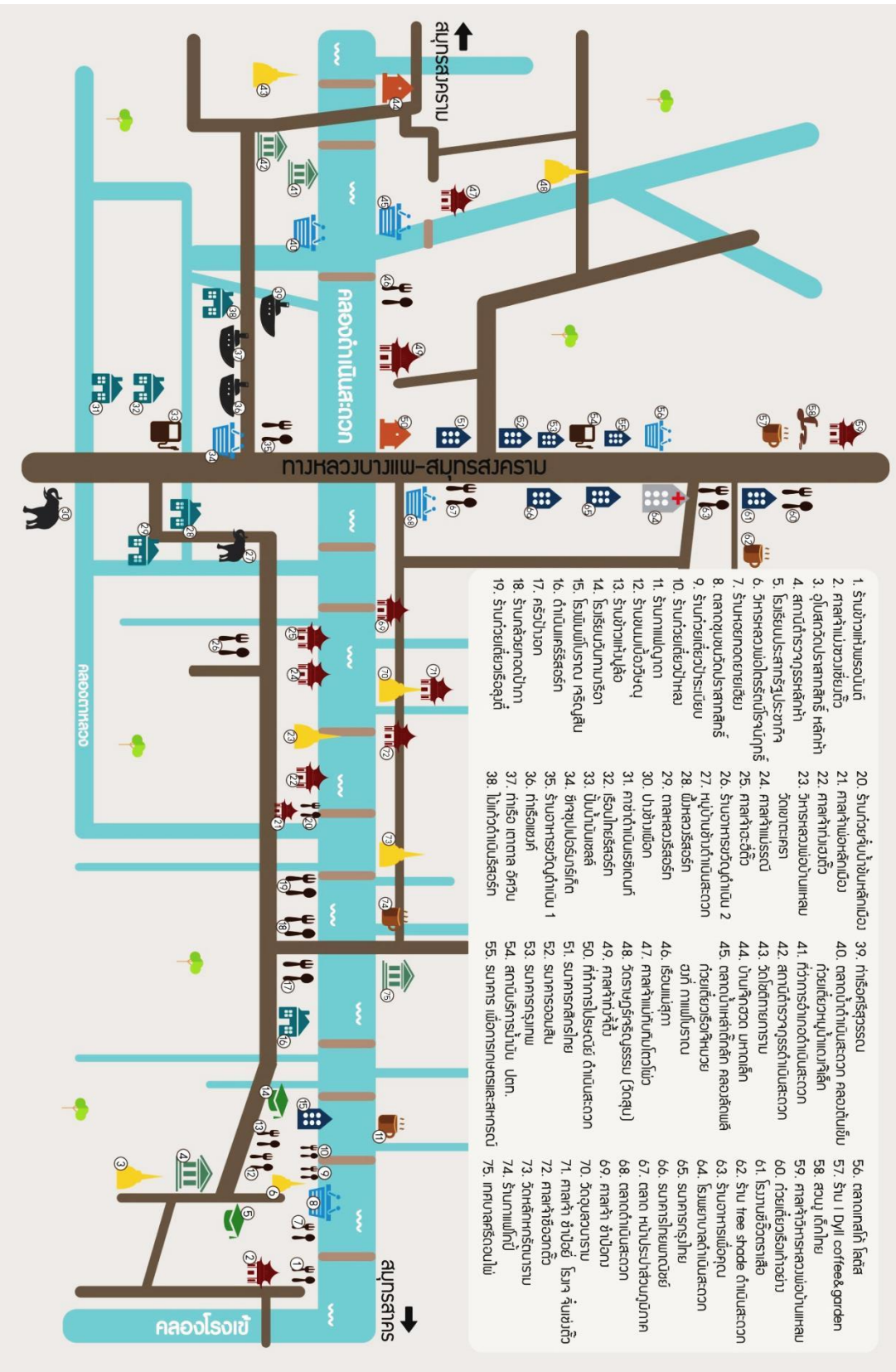
ดำเนินสะดวก ตลอดเส้นทางการเดินทางจะพบกันสวนผลไม้ต่างๆ ร้านค้าต่างๆ รวมถึงท่าเรือสำหรับบริการนักท่องเที่ยวทั้งเรือพาย และเรือยนต์ อัตราค่าบริการแล้วแต่ผู้ประกอบการ

เริ่มต้นที่กราบนมัสการหลวงพ่อดโต วัดราษฎร์เจริญธรรม (วัดสุน) พระพุทธรูปประจำอุโบสถ จากนั้นเดินเที่ยวบริเวณหน้าวัดมีเรือแม่ค้าพายขายของ ทั้งอาหารคาวหวานมากมาย จากนั้นขึ้นรถต่อไปที่วัดโชติทายการาม วัดนี้เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ 5 เสด็จพระพาสต้น และพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 เสด็จพระราชทานผ้าพระกฐิน ณ วัดโชติทายการาม อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของชาวดำเนินสะดวก

ขึ้นรถต่อไปไม่ไกล ก็ถึงตลาดน้ำดำเนินสะดวก(คลองต้นเข้) เดินชมสภาพแวดล้อมโดยรอบ เลือกซื้อผลไม้ที่เกษตรกร ใส่น้ำออกมายขาย หากพอมีเวลา สามารถเดินข้ามคลองดำเนินสะดวก ก็สามารถเดินไปถึงตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก(คลองลัดพลี) หากหิวสามารถเลือกชิมอาหารได้หลากหลายแต่ขอแนะนำร้านก๋วยเตี๋ยวไข่เจียว หรือถ้ายังไม่หิวก็สามารถขับรถออกมาที่ร้าน สวนอาหารขวัญดำเนินสาขา 1 บริเวณปากทางเข้าตลาดน้ำดำเนินสะดวก ริมถนนสาย 325 บางแพ-สมุทรสงคราม ร้านอาหารเก่าแก่ที่มีเมนูเด็ดอยู่ที่หมูนึ่งน้ำผึ้ง เนื้อปูหลน แกงส้มไข่ชะอม อิ่มหน้าสำราญกันแล้วไปต่อยักร้านกาแฟบรรยากาศดี ริมสวนฝรั่ง ร้านกาแฟไอศวิ นึ่งพักผ่อนสักนิด ขึ้นรถอีกนิดแวะชมสวนงูเด็กไทย จะมีการแสดงตามรอบเวลา หากไม่ตรงตามรอบเวลาสามารถเดินชมงูไทยประเภทต่างๆ และสอบถามจากเจ้าหน้าที่ได้ เดินถัดไปอีกสัก 50 เมตร ก็จะพบกับศาลเจ้าและโรงเจเทียนอิ้วและวิหารหลวงพ่อบ้านแหลม สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์

จากนั้นกลับรถและเลี้ยวซ้ายเข้าไปสักนิดจะพบกับราน ทริเซรด แวะนั่งพักกินบรรยากาศริมบ่อปลา เต็มไปด้วยความร่มรื่นของต้นสน พักกันหายเหนื่อย ขึ้นรถมาได้อีกสักไม่เกิน 2 นาที สามารถซื้อของดีดำเนินสะดวกซื้อไว้โบราณ ตราเสือ ตราสิงห์ และไข่เค็มจากกากซีอิ้ว นับว่าเป็นของฝากขึ้นชื่อของดำเนินสะดวก ต่อรถมาอีกหน่อยมาถึงตลาดดำเนินสะดวก แวะซื้อผลไม้สดๆจากสวนที่แม่ค้านำมาขายที่ตลาด และยังสามารถหาซื้อของสพริกตราช้างแม่ลูก น้ำจิ้มไก่ รับประทานดีใจจะต้องแวะกลับมาซื้ออีกครั้ง

เส้นทางรถท่องเที่ยวอาหาร อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

1. ร้านข้าวต้มรอบปดด้
2. ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
3. อุโบสถวัดราชนครินทร์ หลากท่า
4. สถานที่ราชการสุราษฎร์ธานี
5. โรงเรียนประสาทรังษีประจักษ์
6. ร้านอาหารแม่ไร่ตรงปรางค์
7. ร้านหอยทอดชายเดี่ยว
8. ตลาดชุมชนวัดประสาทรังษี
9. ร้านก๋วยเตี๋ยวบ้านดอน
10. ร้านก๋วยเตี๋ยวบ้านดอน
11. ร้านกาแฟบ้านดอน
12. ร้านขนมปังโฮลวีต
13. ร้านข้าวเหนียว
14. โรงเรียนบ้านดอน
15. โรงเรียนบ้านดอน
16. บ้านดอนมะพร้าว
17. บ้านดอนมะพร้าว
18. ร้านก๋วยเตี๋ยวบ้านดอน
19. ร้านก๋วยเตี๋ยวบ้านดอน
20. ร้านก๋วยเตี๋ยวบ้านดอน
21. ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
22. ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
23. ร้านอาหารบ้านดอน
24. ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
25. ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
26. ร้านข้าวเหนียวบ้านดอน
27. บ้านดอนมะพร้าว
28. บ้านดอนมะพร้าว
29. บ้านดอนมะพร้าว
30. บ้านดอนมะพร้าว
31. บ้านดอนมะพร้าว
32. บ้านดอนมะพร้าว
33. บ้านดอนมะพร้าว
34. บ้านดอนมะพร้าว
35. บ้านดอนมะพร้าว
36. บ้านดอนมะพร้าว
37. บ้านดอนมะพร้าว
38. บ้านดอนมะพร้าว
39. บ้านดอนมะพร้าว
40. บ้านดอนมะพร้าว
41. บ้านดอนมะพร้าว
42. บ้านดอนมะพร้าว
43. บ้านดอนมะพร้าว
44. บ้านดอนมะพร้าว
45. บ้านดอนมะพร้าว
46. บ้านดอนมะพร้าว
47. บ้านดอนมะพร้าว
48. บ้านดอนมะพร้าว
49. บ้านดอนมะพร้าว
50. บ้านดอนมะพร้าว
51. บ้านดอนมะพร้าว
52. บ้านดอนมะพร้าว
53. บ้านดอนมะพร้าว
54. บ้านดอนมะพร้าว
55. บ้านดอนมะพร้าว
56. บ้านดอนมะพร้าว
57. บ้านดอนมะพร้าว
58. บ้านดอนมะพร้าว
59. บ้านดอนมะพร้าว
60. บ้านดอนมะพร้าว
61. บ้านดอนมะพร้าว
62. บ้านดอนมะพร้าว
63. บ้านดอนมะพร้าว
64. บ้านดอนมะพร้าว
65. บ้านดอนมะพร้าว
66. บ้านดอนมะพร้าว
67. บ้านดอนมะพร้าว
68. บ้านดอนมะพร้าว
69. บ้านดอนมะพร้าว
70. บ้านดอนมะพร้าว
71. บ้านดอนมะพร้าว
72. บ้านดอนมะพร้าว
73. บ้านดอนมะพร้าว
74. บ้านดอนมะพร้าว
75. บ้านดอนมะพร้าว

ภาพที่ 24 ภาพแสดงแผนที่การเดินทางโดยรอบสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวภายในอำเภอดำเนินสะดวก รวมถึงบริบทด้านการท่องเที่ยวของสถานที่ต่างๆตลอดสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และศึกษาเส้นทางในการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยว และร้านอาหาร สินค้าเกษตร สินค้าชุมชน อาหารท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงที่แสดงถึงภูมิปัญญาที่เกิดจากชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงรากฐานทางวัฒนธรรมที่หลากหลายทางเชื้อชาติของประชาชน ภายในอำเภอดำเนินสะดวก และนำเสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ราชบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี-ราชบุรี ผู้แทนข้าราชการท้องถิ่น อำเภอดำเนินสะดวก นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการเทศบาล ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ตลอดจนชาวบ้าน และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มาจัดลำดับนำเสนอและวิเคราะห์ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์สามารถแบ่งกลุ่มการสัมภาษณ์และสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะประกอบไปด้วย สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวภายในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน กิจกรรม เทศกาล งานประเพณีต่างๆที่น่าสนใจ รายชื่อร้านอาหารที่สามารถนำเสนอหรือแนะนำต่อนักท่องเที่ยว การให้การสนับสนุน หรือส่งเสริม เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว

กลุ่มที่ 2 ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ชาวบ้าน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะประกอบไปด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เทศกาล งานประเพณี ที่สำคัญในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ความต้องการด้านความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กลุ่มที่ 3 นักท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะประกอบไปด้วย ข้อมูลในการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก ร้านอาหารที่เลือกใช้บริการระหว่างการเดินทางในอำเภอดำเนินสะดวก การวางแผนก่อนการเดินทาง แหล่งข้อมูลในสืบค้นข้อมูลก่อนการเดินทางท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัด ราชบุรี

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดของพื้นที่บริบทของสถานที่ท่องเที่ยว

อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จัดว่าเป็นอำเภอที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมมาตั้งแต่ในอดีต จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริให้ขุดคลองดำเนินสะดวกขึ้น เพื่อเชื่อมต่อ 2 แม่น้ำระหว่างแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำแม่กลอง สำหรับการคมนาคมและการขนถ่ายสินค้าเข้าสู่เมืองหลวง คลองดำเนินสะดวกยังถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่งต่อด้านการเกษตร ตลอด 2 ฝั่งคลองดำเนินสะดวกนั้น มีคลองซอยมากกว่า 150 คลองซอย เพื่อเชื่อมต่อด้านการคมนาคมและผันน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตร ที่เป็นรายได้หลักให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ สินค้าทางการเกษตรที่มีชื่อเสียงของอำเภอดำเนินสะดวก ในอดีตถือว่าเป็นแหล่งการปลูกข้าว หอม กระเทียม ที่ใหญ่ที่สุด แต่ปัจจุบันกลับกลายเป็นสินค้าจำพวกผลไม้ ต่างๆ เช่นมะพร้าว น้ำหอม องุ่น ฝรั่ง มะนาว เป็นต้น หลังจากการเปิดใช้คลองดำเนินสะดวก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสต้น บริเวณวัดโชติทายการาม ริมคลองดำเนินสะดวก และได้เสด็จประทับและเสวยพระกายาหารที่บ้านนายฮวด ซึ่งต่อมาให้พระราชทานให้เป็นมรดกเล็ก ในปัจจุบันรู้จักกันดีในนาม บ้านเจ๊กฮวด

และอีกครั้งที่ถือว่าเป็นครั้งสำคัญของอำเภอดำเนินสะดวก คือการเสด็จพระราชดำเนิน ในการพระราชทานผ้ากฐิน พระราชทาน ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ วัดโชติทายการาม ซึ่งทั้งสองเหตุการณ์นั้นนับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อชาวดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบันอำเภอดำเนินสะดวกยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่สร้างรายได้มหาศาลเข้าสู่ประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา คือ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก บริเวณปากคลองต้นเข็ม ซึ่งแต่เดิมตลาดน้ำที่เป็นวิถีชาวบ้านและภูมิปัญญานั้นอยู่ฝั่งตรงข้าม เรียกกันว่า ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก หรือตลาดน้ำคลองลัดพลี เนื่องจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประกาศให้ตลาดน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศ ทำให้พ่อค้าแม่ค้าย้ายจากตลาดน้ำเหล่าตึกถัก ข้ามมายังตลาดน้ำคลองต้นเข็มเพื่อให้บริการต่อนักท่องเที่ยวให้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้นเนื่องจาก มีที่จอดรถและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆมากกว่า

ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหล่าตั๊กลัก กำลังฟื้นฟูตลาดน้ำแห่งนี้ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง โดยการสนับสนุนของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและด้านการปกครองในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด เพื่อเชื่อมโยง 3 ตลาดน้ำของอำเภอดำเนินสะดวกที่ยังคงไว้ซึ่งวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านริมคลองดำเนินสะดวก ที่มีความผูกพันต่อสายน้ำแห่งนี้ ที่สามารถเรียกว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของชาวดำเนินสะดวกเองก็ว่าได้

นอกจากสองตลาดน้ำที่กล่าวยังมีอีกหนึ่งตลาดน้ำคือ ตลาดน้ำหลักห้า คลองโพหักหรือคลองบัวงาม ตลาดน้ำแห่งนี้เชื่อมโยงทั้งอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ในอดีตตลาดหลักห้าแห่งนี้ถือว่าเฟื่องฟูไม่น้อยไปกว่าตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักเลย สังเกตได้จากมีห้างทองรูปพรรณ 3 ห้างทอง ร้านค้าต่างๆมากมาย สถานีบริการน้ำมันริมคลอง ร้านข้าวสาร ร้านเครื่องเขียน โรงหนัง(ปัจจุบันรื้อถอนไปแล้ว) ร้านขายยาทั้งยาแผนปัจจุบันและยาแผนโบราณ ท่าจอดรถ ท่าจอดเรือ โรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาปลาย จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าตลาดน้ำหลักห้าแห่งนี้มีความสำคัญ และยังแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมคลองดำเนินสะดวกได้อย่างละเอียด

ตลอด 2 ฟากฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี บ้านเรือนไม้ หองแถว สวนผัก ผลไม้ต่างๆ อยู่ภายใต้การรับผิดชอบของเทศบาลศรีดอนไผ่ เทศบาลดำเนินสะดวก และอำเภอดำเนินสะดวก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือค้าขาย นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า และสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ในชุมชนริมคลองดำเนินสะดวกมีทั้งชาวไทยพุทธ มหายานและเถรวาท สังเกตได้จากมีวัด และโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ซึ่งในเทศกาลถือศีลกินผักจะมีนักร้องแสงบุญจากต่างพื้นที่เดินทางเข้ามาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในอำเภอดำเนินสะดวกเป็นจำนวนมาก และชาวคริสต์ สังเกตได้จากมีโรงเรียนสอนศาสนา นอกจากนี้ยังมีสถานบันการเงิน ในด้านสาธารณสุขมีโรงพยาบาลดำเนินสะดวก และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เพื่อดูแลสุขภาพของประชาชน ด้านการคมนาคมเชื่อมต่อไปยังต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนบุคคล รถประจำทาง เรือ สำหรับการเดินทางโดยรถไฟไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยตรง ตั้งผ่านอำเภอใกล้เคียงแล้วต่อรถโดยสารประจำทาง จึงสามารถเดินทางเข้าสู่พื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกได้ ส่วนการเดินทางภายในพื้นที่สามารถใช้บริการรถโดยสารประจำทาง หรือรถรับจ้าง 4 ล้อ 3 ล้อ หรือเรือรับจ้างได้อีกเช่นกัน

จากการศึกษาบริบทของสถานที่ท่องเที่ยว ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวกส่วนใหญ่เน้น ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยววันนั้นๆรวมถึงไม่เห็นคุณค่า และความหมายที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนริมคลอง และการให้ความสำคัญของคลองดำเนินสะดวกเองนั้น ยังไม่เพียงพอ ทำให้ขาดการดูแล รักษา สถานที่ท่องเที่ยว และคลองดำเนินสะดวก นอกจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการ

แสดงออก และการให้ความสำคัญต่อสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆเช่นกัน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวในปัจจุบัน สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งได้ทำการปรับปรุงพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ใช้รถเข็นสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก เช่นการทำทางลาด หรือการทำที่จอดรถสำหรับผู้พิการ เป็นต้น

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านร้านอาหาร สินค้าชุมชน สินค้าเกษตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลร้านอาหาร ร้านจัดจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม พบว่าร้านอาหารที่ตั้งอยู่ในเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวภายในอำเภอดำเนินสะดวก ทั้ง 2 ฝั่งคลองดำเนินสะดวกทั้งบริเวณที่ตั้ง ดิตรีมคลอง และอยู่ดิตรีมถนนไม่มีร้านค้าใด หรือผู้ประกอบการใดได้ทำการขึ้นทะเบียนไว้กับหน่วยงานที่กำกับดูแลในแต่ละพื้นที่ ซึ่งร้านค้าส่วนใหญ่เป็นลักษณะของแผงลอยร้านค้าชั่วคราว ทำให้ไม่มีการกำกับดูแล และควบคุมที่ชัดเจนมากเพียงพอ เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ตลอด 2 ฝั่งคลองดำเนินสะดวก และพื้นที่อื่นๆในอำเภอดำเนินสะดวกส่วนใหญ่ เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน และมีเพียงจำนวน 2 หมู่บ้านที่สืบเชื้อสายมาจากคนลาวซึ่งเรียกว่า ไทยทรงดำ ทำให้แต่ละครอบครัวมีลักษณะการกินและวัฒนธรรมอาหารที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง กล่าวคือ คนไทยเชื้อสายจีนมีการเช่นไหว้บรรพบุรุษตามเทศกาลต่างๆ ทำให้ยังคงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่แสดงออกให้เห็นโดยผ่านการปรุงและการประกอบอาหาร

อีกทั้งยังคงพัฒนาให้สอดคล้องกับพื้นที่อาศัยของชุมชนตนเอง เช่น ขนมเทียน แต่โบราณไม่มีไส้มะพร้าว แต่เนื่องด้วยอำเภอดำเนินสะดวกมีการปลูกมะพร้าวน้ำหอมเป็นจำนวนมาก ทำให้ปัจจุบันมีขนมเทียนไส้มะพร้าว ผัดกับน้ำตาลปีบ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคนดำเนินสะดวก อาหารอีกประเภทของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เกี่ยวพันเชื่อมโยงตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิตนั่นคือ กุยช่วยภัย ชาวไทยเชื้อสายจีนจะใช้ขนมหรือของว่างชนิดนี้ทำการสักการะต่อบรรพบุรุษ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามวันสำคัญต่างๆ หรือขนมจีนน้ำยาสายบัว ที่เป็นอาหารของชาวไทยทรงดำ ที่จะทำขึ้นในเทศกาลงานพิธีต่างๆ ตามความเชื่อของแต่ละเชื้อชาติ แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าของดีอีกอย่างของดำเนินสะดวก คือ กุยเดี่ยวเรือ เนื่องจากการคมนาคมสมัยก่อนใช้การเดินทางทางเรือเป็นหลัก ทำให้ร้านค้าต่างๆและชาวบ้าน ชาวสอนนำสินค้าทางเกษตรมาแลกเปลี่ยนค้าขายกัน การพายเรือขายของก็เปรียบเสมือนการบริการส่งสินค้าถึงบ้านในปัจจุบัน หากสังเกตบ้านเรือนริมคลองตลอดคลองดำเนินสะดวกจะเห็นบ้านเรือนเรียงราย ซึ่งการพายเรือขายสินค้าต่างๆจึงเป็นที่นิยมในสมัยนั้น เพื่ออำนวยความสะดวกทำให้ไม่จำเป็นต้องเดินทางออกไปซื้อสินค้านอกบ้าน

ในส่วนสินค้าเกษตร และสินค้าชุมชน ดังที่กล่าวไปเบื้องต้น พื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกส่วนใหญ่เป็นสินค้าทางการเกษตร ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เมื่อมีผลผลิตเป็นจำนวน

มากทำให้ต้องมีการถนอมอาหาร และการแปรรูปสินค้า เช่น หมูหวาน การทำผักกาดดอง การทำเส้นก๋วยเตี๋ยว การทำซีอิ๊ว เป็นต้น ทำให้เกิดสินค้าทางการเกษตรและสินค้าชุมชน คลองดำเนินสะดวกถูกใช้เป็นเส้นทางเดินทางขนถ่ายสินค้า ทำให้มีความหลากหลายของคนเดินทางผ่านเข้ามาในพื้นที่ อีกทั้งยังก่อให้เกิดรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารและสินค้าต่างๆ ถูกผลิตขึ้นมาสำหรับในครัวเรือนแต่เมื่อมีจำนวนมาก จึงต้องนำออกมาขาย ผู้คนมากมายที่เดินทางผ่านคลองดำเนินสะดวก ซื้อไปขายต่อ หรือซื้อไปใช้ ทำให้อาหารและสินค้าของดำเนินสะดวกเป็นที่รู้จักไปทั่ว

สถานที่จัดจำหน่ายสินค้าที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลกคือ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดนัดบนลำน้ำค้าขายบนลำเรือ เป็นสถานที่จัดจำหน่ายสินค้า หรือเรียกว่า ซุปเปอร์มาร์เก็ตบนลานน้ำ แห่งแรกของประเทศไทย ชาวบ้านเกษตรกรต่างก็นำผลผลิตที่ได้ในเลือกสวนไร่นา มาแลกเปลี่ยน เร่ขาย นำสินค้าจากสวนตัวเองนำมาออกจำหน่าย สร้างชื่อเสียงให้กับดำเนินสะดวกเป็นที่รู้จัก คำว่าตลาดนัด มีที่มาจากกรณีของเหล่าแม่ค้าแม่ขาย ที่นัดรวมตัวกันพายเรือออกมาขายของตามวันเวลาและจุดที่ได้นัดหมายไว้ จากในอดีตที่มีตลาดนัดริมคลองท้องน้ำ ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณปากคลอง เชื่อมต่อคลองต่างๆ แต่ในปัจจุบันตลาดนัดได้เปลี่ยนเป็นตลาดนัดบก ตามแหล่งชุมชน หรือบริเวณลานวัดต่างๆ และในทุกวันนี้มีตลาดนัดทุกวัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ซื้อ และไม่จำเป็นต้องซื้อสินค้าเก็บไว้เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีการส่งเสริมการฟื้นฟูตลาดน้ำเหล่าตักถัก และตลาดน้ำหลักห้า ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังตระหนักถึงความสำคัญและยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำคลองดำเนินสะดวก หรือที่ชาวบ้านเรียกติดปากว่า คลองใหญ่

สรุปผลการนำเสนอเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

จากการนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ ข้าราชการ ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ทั้งหมด มารวบรวมและแบ่งลักษณะประเภทของข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้เข้าสู่การสนทนากลุ่ม โดยในการสนทนาประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองดำเนินสะดวก เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวที่กำกับดูแลพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในชุมชน เพื่อทำการทดลองออกแบบและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี รวมถึงการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งสามารถนำมาผสมผสานจนทำให้เกิดอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และจำเป็นต้องเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างสูงสุดทำให้ชุมชนสามารถเข้มแข็งได้ด้วยตนเอง และเพิ่มความ

สะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวในการวางแผนการท่องเที่ยว โดยสามารถจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวได้ดังต่อไปนี้

เส้นทางที่1 ชลถิ่น คลองดำเนินฯ เพลินตลาดน้ำ

เส้นทางการท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรมบ้านเรือนริมน้ำ ที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำมาเป็นระยะเวลานาน ทั้งวัด โรงเรียน ศาลเจ้าต่างๆ ทั้งสถาปัตยกรรมการออกแบบบ้านเรือนริมคลอง จุดเด่นของแต่ละสถานที่ที่มีลักษณะเฉพาะตัวในด้านของการออกแบบเพื่อให้สามารถใช้งานได้สะดวก และสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำคลองดำเนินสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวและร้านอาหารที่น่าสนใจในเส้นทางนี้ ประกอบด้วยวัดปราสาทสิทธิ์-ชุมชนตลาดน้ำหลัก 5 -ก้วยเตี่ยวเรือ - หอยทอด- โรงพิมพ์โบราณเจริญสิน-โบสถ์คริสต์-วัดหลักทรัตนาราม-ก้วยจ๊ับหมูกรอบ- โรงเจหงเฮงตัว - วิหารหลวงพ่อบ้านแหลมฯ-โรงเจชื้อฮักตัว-วัดอุบลวรรณาราม-ศาลเจ้าข้าปอกง-ตลาดน้ำดำเนินฯ (คลองต้นเข็ม)-ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก(ตลาดน้ำคลองลัดพลี)-ก้วยเตี่ยวไข่เจียว

เส้นทางที่2 เลาะเลี้ยว เทียวดำเนินฯ เพลินสุขใจ

เส้นทางการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ชมวิถีชีวิตตลาดน้ำแบบดั้งเดิมต้นฉบับ และตลาดน้ำดำเนินในรูปแบบการให้บริการที่เป็นปัจจุบัน ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลง และเชื่อมโยงสายสัมพันธ์โดยมีคลองดำเนินสะดวกเปรียบเสมือนตัวกลางในการพัฒนาวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวและร้านอาหารที่น่าสนใจในเส้นทางนี้ ประกอบด้วย วัดราษฎร์เจริญธรรม(วัดสุน)-วัดโชติทายการาม-ก้วยเตี่ยวน้ำแดง- ตลาดน้ำดำเนิน(คลองต้นเข็ม)- ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก(คลองลัดพลี)-พิพิธภัณฑวัตถุเรือพาย-สวนอาหารขวัญดำเนิน 1- ร้านกาแฟไอศวิ-สวนงูเด็กไทย-ศาลเจ้าและโรงเจเทียนอี่ตัว-ก้วยเตี่ยวแก้อย่าง-ร้านกาแฟทริเชรด- ร้านอาหารเพื่อคุณ -โรงงานซีอิ้วตราสิงห์-ตลาดสดดำเนินสะดวก-หมู่บ้านช้างดำเนินสะดวก - ปางช้างเผือกดำเนินฯ-มาลัยฟาร์ม

สรุปผลแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนิน สะดวก ราชบุรี

ด้านการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว

การให้ความสำคัญกับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประวัติความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีคุณค่า มีความงดงาม และแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อก่อให้เกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดีในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวต่อไป

การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสะอาดอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความกลมกลืนเข้ากันของพื้นที่ อีกทั้งความสะอาดบริเวณหน้าบ้านริมคลองดำเนินสะดวกทั้งสองฝั่งคลอง รวมถึงสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาคลองดำเนินสะดวกให้สะอาด ตลอดเวลาไม่มีขยะมูลฝอย และวัชพืชในลำคลอง

สร้างศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งการเรียนรู้ ทั้งในด้านอาหาร เช่น กระบวนการแปรรูปและถนอมอาหาร เพื่อพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สามารถวางจำหน่ายได้ด้านการเกษตร และนวัตกรรม เช่น การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือเครื่องมือทุ่นแรงในการการเกษตร เป็นต้น

ด้านการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานร้านอาหาร สินค้า และบริการ

การยกระดับมาตรฐานร้านอาหาร มีการจัดระบบและประเภทของร้านค้าที่เปิดให้บริการอาหารและเครื่องดื่มอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างมาตรฐานด้านความสะอาด อาหารปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ โดยร้านค้าทุกร้านจะต้องเข้าร่วมการฝึกอบรม สร้างความรู้ความเข้าใจ ไปในทิศทางเดียวกัน และจำเป็นต้องแสดงราคาสินค้า เวลาที่ให้บริการ ที่สามารถควบคุมได้ทั้งระบบ ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบร้านค้าหรือแผงลอย เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการอาหารและเครื่องดื่มที่มีประสิทธิภาพ และสร้างมั่นใจต่อผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ โดยการให้ความรู้ความเข้าใจในสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ถึงความต้องการของตลาดได้ รวมถึงวิธีการรักษาคุณภาพของสินค้าให้มีอายุที่ยาวขึ้น สร้างตราสินค้ามาตรฐาน ที่เป็นสินค้าจากชุมชน เพื่อแสดงออกถึงความเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่มีเรื่องราว ผูกพันกับสายน้ำคลองดำเนินสะดวก เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับตัวสินค้าเอง

สร้างศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว ภายในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก ที่สามารถจัดจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร สินค้าชุมชน และสามารถเป็นจุดจอดพักการเดินทางให้แก่นักท่องเที่ยวได้ โดยจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่น เครื่องกวดเงินสด ลานจอดรถ ห้องสุขา ห้องสุขาคนพิการ และสามารถพัฒนาให้เป็นจุดจอดรับ - ส่ง นักท่องเที่ยวหรือผู้โดยสารที่ใช้บริการระบบขนส่ง

มวลชน ที่เชื่อมต่อไปยังพื้นที่อำเภอใกล้เคียง หรือภายในอำเภอดำเนินสะดวกเอง อีกทั้งยังสามารถเป็นจุดนัดหมายสำหรับนักท่องเที่ยวที่ประกอบธุรกิจที่พัก ทำเรือ ได้อีกด้วย

ด้านการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว กิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้

จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน และจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาภายในพื้นที่ดำเนินสะดวก ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น วัยทำงานและครอบครัว ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกลุ่มดังกล่าวควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความตื่นเต้น และการเรียนรู้ จนถึงกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์กันในครอบครัว ได้แก่การศึกษาเส้นทางสวนเกษตร การประกอบอาหารพื้นถิ่นและอาหารตามวัฒนธรรม เทศกาลงานประเพณี เป็นต้น

จัดกิจกรรมสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเป็นส่วนช่วยในการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ รักษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของท้องถิ่นไว้ เช่นพืชมงคล สมรส ทางน้ำ สำหรับชาวไทยเชื้อสายจีน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวตามความเชื่อรวมถึงสิ่งของที่ใช้ในการประกอบขันธ์หมากแต่ละชนิดที่มีความหมายเป็นมงคล เป็นต้น

ส่งเสริมรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถพัฒนาไปในทิศทางของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยววัด โรงเรียน และศาลเจ้าต่างๆ เนื่องจากแต่ละวัด โรงเรียน หรือศาลเจ้าจะมีอาหารขึ้นชื่อของแต่ละที่อย่างน่าสนใจและสามารถเรียนรู้การประกอบอาหารจากสถานที่นั้นๆได้อีกด้วย หรือกิจกรรม เทศกาล งานประเพณี ของชาวไทยทรงดำที่จะมีอาหารเฉพาะเทศกาล ที่สามารถพัฒนาเป็นองค์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจได้เข้าร่วมหรือเรียนรู้การประกอบอาหารเหล่านั้นจากผู้มีประสบการณ์หรือสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งยังถือว่าเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้กับชนรุ่นหลัง

สร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในการประกอบอาชีพ และการอนุรักษ์ ซึ่งเกิดจากชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชนที่ดำเนินชีวิตอยู่เป็นประจำทุกวัน จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ สำหรับการประกอบอาชีพนั้นๆ เช่นศูนย์การเรียนรู้การปลูกมะพร้าวน้ำหอม เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญา และยังสามารถบอกถึงเรื่องราวที่มาว่าสาเหตุอะไร ทำให้อำเภอดำเนินสะดวกถึงปลูกมะพร้าวเป็นอาชีพหลักในปัจจุบัน มีวิธีการดูแลรักษาอย่างไรสำหรับผู้สนใจสามารถเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ในแต่ศูนย์การเรียนรู้ของแต่ละอาชีพตามที่สนใจ กิจกรรมดังกล่าวถือว่าเป็นการรวบรวม และถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้ประกอบอาชีพนั้นจริงที่มีประสบการณ์ ซึ่งสามารถเรียกได้ว่าเป็นมันสมองของชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจในท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมในจัดกิจกรรมต่างๆ ทางด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่การดำเนินงาน การประชุมวางแผน เพื่อก่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้การดำเนินงานของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายการบริหารจัดการสู่ในระดับชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักและเห็นเล็งเห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเอาไว้

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

บริเวณพื้นที่สองฝั่งคลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีนั้นมีความหลากหลายทั้งทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ดังจะเห็นได้จากการที่มีวัดมากมายตั้งเรียงรายอยู่ริมคลอง รวมถึงศาลเจ้าโรงเจต่างๆตามความเชื่อของแต่ละชุมชนริมคลอง อีกทั้งยังมีโรงเรียนสอนศาสนาคริสต์ จากข้อมูลทีกล่าวมานั้นจะพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้มีจุดเด่นและลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแต่ละความเชื่อและศาสนา จึงเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนโดยการใช้อาหารเป็นสื่อกลางในการบอกเล่าเรื่องราว ความเป็นมาของชาวดำเนินสะดวก อีกทั้งยังทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ตัวเองมีอยู่ เพื่อนำมาให้เกิดรายได้ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน และเกิดความหวงแหนในวัฒนธรรมและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่สืบไป ซึ่งสอดคล้องกับ ปันรัชฎ์ กาญจนนัฐติ และ จิตติศักดิ์ ธรรมภรณ์พิลาส (2547) ที่กล่าวว่า พื้นที่ๆสำคัญในการศึกษาต่างมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีจุดเด่นในลักษณะที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีการผลักดันให้องค์กรชุมชนเดิมมีบทบาทในด้านการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมให้มากขึ้น ทั้งนี้การอนุรักษ์และการพัฒนาจะต้องให้ชาวบ้านผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมมือร่วมใจตั้งแต่ขั้นตอนแรก เพื่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของพื้นที่และมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนา

และยังสอดคล้องกับ อัญชลี รุ่งชัยยันต์ (2545) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจควรตระหนักถึงการรักษาสีงแวดล้อมและการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตลอดทั้งริมสองฝั่งแม่น้ำในเส้นทางท่องเที่ยว โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชากรในชุมชนท้องถิ่นในการนำเอกลักษณ์และสินค้าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆมานำเสนอเพื่อให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจชุมชน ซึ่ง ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ใช้วิธีการท่องเที่ยวโดยการล่องเรือ

ชมวิถีสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก แต่ยังไม่เป็นที่นิยมมากนักเนื่องจากต้องใช้เวลาในการเดินทาง อีกทั้งยังมีค่าใช้จ่ายที่ราคาค่อนข้างสูงจากผู้ประกอบการท่าเรือรับจ้าง แต่เส้นทางที่นักท่องเที่ยวนิยมคือการนั่งเรือชมตลาดน้ำ สวนผลไม้ เลือกซื้อสินค้าเกษตรและเข้าชมกรรมวิธีการทำน้ำตาลมะพร้าวแบบโบราณ ซึ่งพื้นที่ทั้งหมดอยู่บริเวณโดยรอบตลาดน้ำดำเนินสะดวก ทำให้ได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

Erik Cohen and Nir Avieli (2004) กล่าวว่า iva อาหารท้องถิ่นในแต่ละประเทศที่นักท่องเที่ยวเดินทางถึงยังจุดหมายปลายทางนั้น เป็นสิ่งดึงดูดและยังเป็นอุปสรรคต่อนักท่องเที่ยวพื้นที่ที่ทำการศึกษ โดยมึ่นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งจะสนใจในการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารผ่านการทดลองรับประทานหรือชิมอาหารท้องถิ่นในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปท่องเที่ยว โดยผ่านการนำเสนอการจัดตกแต่งอาหาร สีกลิ่นขององค์ประกอบอาหารภายในจาน รวมถึงสาธิตกรรมวิธีการปรุงอาหารให้นักท่องเที่ยวได้เป็นวัตถุดิบและส่วนผสม ที่สด สะอาด ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยว โดยจะเห็นได้จากการที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาชมกรรมวิธีการผลิตน้ำตาลมะพร้าว น้ำตาลสด ด้วยวิธีโบราณโดยยังให้แรงงานคนในการเคี่ยวน้ำตาลให้ได้ความข้ที่เหมาะสม หรือการปั้นต้นมะพร้าวในทุกๆเช้าเพื่อเก็บน้ำตาลจากต้นมะพร้าวมาต้มเป็นน้ำตาลสด ซึ่งกรรมวิธีการผลิตน้ำตาลมะพร้าวนั้นมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนกว่าจะได้น้ำตาลที่เป็นวัตถุดิบชั้นดีในการนำไปประกอบเมนูอาหารไทยต่างๆที่คงความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทย ทั้งของความ เช่นแกงเขียวหวาน มัสมั่น หรือขนมหวานเช่น ลอดช่องน้ำกะทิ ปลากริมไข่เต่า เป็นต้น หรือก้วยเตี่ยวเย็นตาโฟโบราณ ที่ต้องน้ำตาลปีบไปเคี้ยวกับน้ำปลา ผสมกับเต้าหู้ยี้เป็นน้ำซอสเย็นตาโฟสูตรพิเศษ

อีกทั้งยังเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว คือข้าวทอดกระทงทอง ของกลุ่มแม่บ้านตำบลตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งปัจจุบันสินค้าได้ถูกส่งออกไปขายยังต่างประเทศและมีวางขายในห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวในการซื้อเป็นของฝากจากประเทศไทย

ประสบการณ์การท่องเที่ยวและการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหาร เกิดจากวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น และมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้านวัฒนธรรมอาหาร และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย Kivela and Crotts (2006) ได้กล่าวไว้ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากนักท่องเที่ยว ที่เดินทางเข้ามาในอำเภอดำเนินสะดวกเนื่องจากมาตามหาวัตถุดิบในใช้ในการประกอบอาหาร และชมสำหรับประกอบพิธีการแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีน จึงนับได้ว่าอำเภอดำเนินสะดวก มีผลิตภัณฑ์ด้านอาหารที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงภูมิปัญญาในการผลิตอาหารขึ้นมัจนเป็นที่ยอมรับในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย จากคำกล่าวในรายการ พิณิจ

นคร ที่ออกอากาศทางช่อง ไทยพีบีเอส ตอนราชบุรีว่า “ที่ใดมีน้ำ เชื่อมต่อกับทะเล ที่นั่นมีลูกหลานชาวมังกร” แต่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เช่นชาวไทยเชื้อสายจีนแถวเยาวราช ประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ ชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอดำเนินสะดวกประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองในจังหวัดราชบุรี ทำธุรกิจโรงงานโองมังกร เป็นต้น

พื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกนับว่ามีต้นทุนทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมากแต่ขาดการระบบการจัดการในด้านต่างๆซึ่งสอดคล้องกับ เบลูจา จันทร (2545) ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ความพร้อมในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และความสามารถในการเข้าถึง แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีข้อจำกัดในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกบางด้าน ได้แก่ ป้ายเตือน ระวัง แก่นักท่องเที่ยวในจุดท่องเที่ยวต่าง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติ การให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว และจุดบริการหน่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า คณะกรรมการเป็นคนภายในท้องถิ่น ประกอบด้วยผู้นำชุมชนและตัวแทนจากผู้ประกอบการ ซึ่งไม่มีการกำหนดโครงสร้าง หน้าที่ และวาระการบริหารอย่างชัดเจน จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำดอนหวายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมชุมชนพบว่า ควรมีการพัฒนา 3 ด้าน ดังนี้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรเพิ่มจุดบริการต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ด้านบุคลากร ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความรู้ในการบริหารจัดการ การให้บริการในด้านต่างๆ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของชุมชน จำเป็นต้องให้คนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีการดำเนินการทางด้านการตลาดและมีการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อทุกแขนงในการประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปฏิบัติ

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว บริษัทท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการทำเรือ ผู้ประกอบการร้านอาหารได้ทราบแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและสามารถให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านอาหารพื้นถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว โดยผ่านสื่อต่างๆ อย่าง กว้างขวาง และหลากหลายช่องทาง ทั้งการลงโฆษณาในวิทยุ แผ่นพับ นิตยสารเพื่อให้

เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้หลากหลาย กลุ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

3. ควรใช้ระบบโมบาย แอปพลิเคชัน ที่สามารถใช้กับเครื่องโทรศัพท์อัจฉริยะในการเรียกดูข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ ได้ เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับเผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงอาหาร เนื่องจากปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทางในการสืบค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพและการผลิตอาหารพื้นถิ่น ที่มาจากภูมิปัญญา และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยการประชาสัมพันธ์ให้ ความรู้ สร้างค่านิยม การกินอาหารพื้นเมือง สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ด้วยการกระตุ้นในเรื่องของคุณประโยชน์ คุณค่าทางโภชนาการ ต่อร่างกาย ซึ่งการสร้าง ความมั่นคงให้กับสายงานอาชีพเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทางด้านอาหารพื้นถิ่นไว้ได้

5. ส่งเสริมการพัฒนาอาหารที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีเอกลักษณ์ โดยการใชภูมิปัญญา ด้านอาหาร ที่มีเป็นพื้นฐานสำคัญ เป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับอาหาร ทำให้เกิดความแตกต่างของสินค้า โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาและผสมผสานกับศักยภาพที่มี เพื่อให้สามารถพัฒนาอาหารให้มีเอกลักษณ์และมี คุณภาพออกมาได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายพื้นที่การศึกษาให้ทั่วทั้งจังหวัดราชบุรี เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรใช้ทฤษฎีทางวิชาการอื่นๆ เพื่อสร้างหรือเพิ่มเติมองค์ความรู้ที่ครอบคลุม และชัดเจนยิ่งขึ้นทำให้ การวิจัยมีความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์มากขึ้น

3.ควรมีการศึกษารายละเอียดของรายการอาหารพื้นถิ่นแต่ละรายการ แต่ละเชื้อชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกอย่างละเอียด และจัดทำตำรับมาตรฐานไว้สำหรับผู้ศึกษาครั้งต่อไป

รายการอ้างอิง

- Bo and Dylan. (2011). *The world restaurant*. Retrieved from England:
- Chang, C.-Y. R. (2007). *An Analysis of the chinese group tourist's dining-out experience while holodaying in Australia and its contribution to their visit satisfaction*. The Hong Kong Polytecnic University, Hong Kong.
- Cohen E, A. N. (2004). Food in tourism. *Annals of tourism research*, 3(1), 755-778.
- Du Rand, G. E. a. H. (2006). Current Issues in Tourism. *Towards a Framework for Food Tourism as an Element of Destination Marketing*, 9(3), 206-234.
- Erik Cohen, N. A. (2004). Food in tourism Attraction and impediment. *Annals of tourism research*, 31(4).
- Hall, C., M., (2003). Wine food and tourism marketing. *Journal of travel and tourism*, 10(4).
- Hall M. Mitchell R. (2005). comparing food and wine tourism experience. *Gastronomy tourism(contemporary)*.
- Haukeland, J. V., Jacobsen, . (2001). Food and cuisine as tourism attractions at the top of Europe. *Gastronomy in the periphery*, 10.
- Jaksa Kivela, J. C. C. (2006). Tourism and gastronomy: Gastronomy's influence on how tourists experience a destination. *journal of hospitality and tourism research*, 1(1).
- John Urry. (2002). *Touring culture*. Englang: Routledge.
- Kasper C. (2009). The impact of catering and cuisine upon tourism. *The impact of catering and cuisine upon tourism*.
- MacCanell. (1999). *The tourist*. New York: Schocken books.
- Ritchie and Crouch. (2000). The competitive destination. *A sustainability perfective: tourism managment*, 21, 1-7.
- United nations development programme. (2008). *Creative Economy*. Retrieved from New York:
- กนกกานต์ วีระกุลและคณะ. (2556). การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต,

กรุงเทพมหานคร.

กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร. (2560) อาหารถิ่นสู่มิชลินสตาร์/*Interviewer*: ประชาชาติธุรกิจ. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, กรุงเทพมหานคร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). การพัฒนาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลก, 2554(1)*. คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ประเทศไทย: สำนักนายกรัฐมนตรี.

ชัยพร วิเศษมงคล. (2553). ผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *Creative Entrepreneurs*.

ณันท์ สิริศิริ. (2557). การพัฒนาและยกระดับการประชาสัมพันธ์อาหารไทยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย.

โครงการพัฒนานักบริหารการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่, 6, 24.

ณัฐชรา กิจวิธานต์. (2557). ภาพลักษณ์อาหารไทย การรับรู้คุณภาพอาหารไทยและแนวโน้มพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวต่างชาติ. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 2557(1)*.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2542). รู้ที่มาอาหารอร่อย. กรุงเทพมหานคร: แสงแดด.

นิคม จารุมนี. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เนตรชนก นันท์. (2544). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอฝาง จังหวัดลำพูน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

เบญจา จันทร์. (2545). แนวทางการพัฒนาตลาดดอนหวาย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ประเวศ วะสี. (2554). วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.

ประเสริฐ สายเกื้อกุล. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิ และคณะ. (2547). โครงการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำใน กรุงเทพมหานคร. Retrieved from กรุงเทพฯ:

พิมพ์ระวี วิจารณ์รุ่งสัจด์. (2556). ความสำคัญและกิจกรรมสื่อสารเรียนรู้จากการท่องเที่ยว"อาหาร"สำหรับนักท่องเที่ยว กลุ่มตลาดผู้หญิงชาวต่างประเทศของไทย. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยว, 8(1)*.

เพ็ญภา เจริญสมอ. (2552). ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านเสื้อผ้า สำเร็จรูปสำหรับคนอ้วนมาก ในเขตจังหวัดนนทบุรี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ภราเดช พยัฒวิเชียร. (2539). พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. *จุลสารการท่องเที่ยว, 15(2)*, 4-7.

วารกรณ์ สามโกเศศ. (2553). *BEST Edutainment essay*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบู๊ค.

- วันดี ณ สงขลา. (2537). อาหารไทย. สารานุกรมวัฒนธรรมสำหรับเยาวชน.
- วินิจ วีรยางกูร. (2532). การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์วิจัยกสิกร. (2554). การท่องเที่ยว. Retrieved from กรุงเทพฯ:
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สยามอีเทลเจนท์. (2555). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ Creative Economy. from Siamintelligence
- สุจารี จันทรสข. (2541). การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนอันเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุธาสิณี ศรีท่ามา. (2555). ตลาดเฉพาะกลุ่ม. Retrieved from มหาสารคาม:
- สุรเชษฐ์ เขษมมาส. (2541). วิสัยทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ. Retrieved from กรุงเทพฯ:
- สุวกิจ ศรีปัดดา. (2549). การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจ. Retrieved from กรุงเทพฯ:
- เสรี วังไพรจิตร. (2533). บทบาทของรัฐบาลเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว, 10(3), 34-42.
- อัญชลี รุ่งชัยยันต์. (2545). การพัฒนาการท่องเที่ยวทางเรือล่องแม่น้ำปิง กรณีศึกษาเส้นทางวัดชัยมงคล วัดท่าหลุก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อาคม เดิมพิทยาไพโรสิฐ. (2552). จากพลังความคิด สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์. Retrieved from กรุงเทพมหานคร:
- อำไพ โสรจจะพันธ์. (2536). อาหารท้องถิ่นภาคใต้. สงขลา: วิทยาลัยครูสงขลา.
- อุดม เขยกีวงศ์ และคณะ. (2545). หลักสูตรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ และปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- อุดม เขยกีวงศ์ และคณะ. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/ผู้นำชุมชน
แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์
ชื่อ.....นามสกุล.....
ตำแหน่งปัจจุบัน.....
สถานที่สัมภาษณ์.....วันที่.....เดือน.....ปี.....
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
ท่านคิดว่าสถานการณ์ ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอดำเนินสะดวก ในปัจจุบัน
.....
.....
ท่านคิดว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และมีชื่อเสียง ในอำเภอดำเนินสะดวก
.....
.....
ท่านคิดว่า เทศกาล งานประเพณี และกิจกรรมที่น่าสนใจแก่การท่องเที่ยว
.....
.....
ท่านคิดว่า อะไรเป็นเหตุจูงใจ หรือสิ่งที่น่าสนใจ ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้า
.....
.....
- ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหาร ที่เหมาะสมและน่าสนใจต่อการแนะนำให้กับนักท่องเที่ยว
ท่านคิดว่า ในพื้นที่ถนนเลียบ 2 ฝั่งคลองดำเนินสะดวก มีร้านอาหารใดบ้างที่
น่าสนใจต่อการแนะนำให้กับนักท่องเที่ยว และเพราะเหตุใด
.....
.....

ตอนที่ 4

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร อำเภอดำเนินสะดวก ท่านคิดว่าควรมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆและรูปแบบวิถีชีวิตการกินของผู้คนในชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหารของอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี หรือไม่อย่างไร และมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

ท่านคิดว่า อำเภอดำเนินสะดวก มีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงไร

.....

.....

ท่านคิดว่า ร้านอาหาร หรือสินค้าชุมชน ในอำเภอดำเนินสะดวก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ได้หรือไม่ และเพราะเหตุใด

.....

.....

ท่านจะมีการส่งเสริม หรือสนับสนุน ให้กับผู้ประกอบการในด้านใดบ้าง เพื่อเป็นการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆหรือร้านอาหาร ให้เป็นที่รู้จัก และดึงดูดนักท่องเที่ยว

.....

.....

ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร อย่างไร

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ
แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทาง
 ท่องเที่ยวเชิง

อาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์
 ชื่อ.....นามสกุล.....
 ตำแหน่งปัจจุบัน.....
 ชื่อกิจการ ร้านอาหาร/สถานที่ท่องเที่ยว.....
 ที่ตั้ง.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....วันที่.....เดือน.....ปี.....
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
 ท่านคิดว่าเทศบาล งานประเพณี และกิจกรรมที่น่าสนใจแก่การท่องเที่ยว

 ท่านคิดว่า อะไรเป็นเหตุจูงใจ หรือสิ่งที่น่าสนใจ ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา

- ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหาร ที่เหมาะสมและน่าสนใจต่อการแนะนำให้นักท่องเที่ยว
 ท่านคิดว่า ในพื้นที่ถนนเลียบ 2 ฝั่งคลองดำเนินสะดวก มีร้านอาหารใดบ้างที่
 น่าสนใจต่อการแนะนำให้นักท่องเที่ยว และเพราะเหตุใด

ตอนที่ 4 ความต้องการความช่วยเหลือด้านต่างๆจากหน่วยงานภาครัฐ
 ในธุรกิจของท่าน ร้านอาหาร/สถานที่ท่องเที่ยว มีความต้องการความช่วยเหลือในด้านใดบ้าง

.....

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร อำเภอดำเนินสะดวก
 ท่านคิดว่าควรมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆและ
 รูปแบบวิถีชีวิตการกินของคนในชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิง
 อาหารของอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี หรือไม่อย่างไร และมีแนวทางการ
 พัฒนาอย่างไร

.....

ท่านคิดว่า อำเภอดำเนินสะดวก มีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวมากน้อย
 เพียงไร

.....

ท่านคิดว่า ร้านอาหาร หรือสินค้าชุมชน ในอำเภอดำเนินสะดวก ที่สามารถดึงดูด
 นักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด และสินค้าประเภทไหน

.....

ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร อย่างไร

.....

แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว
แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์
 ชื่อ.....นามสกุล.....
 อาชีพ.....อายุ.....ปี เพศ.....
 จำนวนผู้ร่วมเดินทาง.....คน จำนวนวันท่องเที่ยว.....วัน
 สถานที่สัมภาษณ์.....วันที่.....เดือน.....ปี.....
- ตอนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว
 อะไรเป็นเหตุจูงใจ ทำให้ท่านเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ในอำเภอดำเนินสะดวก

 ท่านศึกษาข้อมูลก่อนการเดินทางท่องเที่ยว จากแหล่งข้อมูลใด

 สถานที่ท่องเที่ยวใดในอำเภอดำเนินสะดวก ที่ท่านได้ทำการวางแผนการเดินทาง

 มีที่ใดบ้าง
 ท่านมีการศึกษาข้อมูลร้านอาหาร ในอำเภอดำเนินสะดวก ก่อนการเลือกใช้บริการ

 หรือไม่

ตอนที่ 3

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร อำเภอดำเนินสะดวก ท่านคิดว่าควรมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆและรูปแบบวิถีชีวิตการกินของผู้คนในชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหารของอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี หรือไม่อย่างไร และมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

ท่านคิดว่า อำเภอดำเนินสะดวก มีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงไร

.....

.....

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร และเป็นประโยชน์ต่อท่านอย่างไร ในฐานะที่ท่านเป็นนักท่องเที่ยว หากมีการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร คลองดำเนินสะดวก

อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อช่วยให้ท่านตัดสินใจและสามารถวางแผนการเดินทางได้สะดวกขึ้น

.....

.....

ตอนที่ 4

ข้อเสนอแนะ

ท่านมีข้อเสนอแนะใด ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ทศพร ลิ้มดำเนิน
วัน เดือน ปี เกิด	16 กุมภาพันธ์ 2531
สถานที่เกิด	ราชบุรี
วุฒิการศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมอาหารและการบริการ
ที่อยู่ปัจจุบัน	100 หมู่ 2 ตำบล ดอนไผ่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 70130

